

ВИБІР-2010: ЧОМУ ТАК СТАЛОСЯ І ЩО РОБИТИ

Тиждень

український www.u...

№ 6 (119), 12-18 ЛЮТОГО 2010 р.

ЕДВАРД ЛУКАС
ПРО ПОТРЕБУ
ВИБОРУ МІЖ
РОСІЄЮ
ТА ЄВРОПОЮ

ПОРАЗКА УКРАЇНИ

Мелодія
Ти моя
Всеукраїнська
радіомережа

РОКІВ

разом!

Київ (101,1 МГц) • Дніпропетровськ (101,5 МГц) • Донецьк (102,6 МГц) • Дубровиця (105,3 МГц) • Запоріжжя (107,9 МГц та 71,51 МГц) • Зарічне (107,1 МГц) • Кам'янець-Подільський (102,8 МГц) • Карлівка (105,5 МГц) • Кіровоград (105,8 МГц) • Ковель (102,7 МГц) • Конотоп (107,1 МГц) • Краматорськ (106,2 МГц) • Красноармійськ (103,3 МГц) • Кривий Ріг (104,7 МГц) • Луганськ (101,1 МГц) • Луцьк (105,5 МГц) • Львів (107,2 МГц) • Мелітополь (103,2 МГц) • Миколаїв (105,1 МГц) • Одеса (101,4 МГц) • Охтирка (102,8 МГц) • Первомайськ (105,5 МГц) • Підгайці (102,4 МГц) • Полтава (105,0 МГц) • Рахів (105,1 МГц) • Рівне (101,4 МГц) • Севастополь (103,7 МГц та 73,3 МГц) • Сімферополь (100,6 МГц) • Снятин (101,8 МГц) • Старобільськ (104,2 МГц) • Суми (105,1 МГц) • Тернопіль (104,9 МГц) • Харків (103,0 МГц) • Хмельницький (102,5 МГц) • Херсон (104,4 МГц) • Хуст (106,8 МГц) • Чаплинка (106,4 МГц) • Чернігів (101,3 МГц)

Всеукраїнська радіомережа «МЕЛОДІЯ»

03057, м. Київ, вул. О. Довженка, буд. 14, 3 пов., офіс 155. Тел./факс (044) 455 96 51. Рекламний відділ (044) 455 96 55.

www.melodiya.ua

Ліцензію видано Нацрадою з питань телебачення та радіомовлення, серія НР № 0855 від 23.04.2003 р.

В очікуванні реваншу
Юрій Макаров про майбутнє країни

4

Фото тижня
Регіони «правлять бал»

8

Україна. Фінішна пряма

10

Вітер зі Сходу
Як голосувала Україна

12

Погляд із Заходу
Іноземні ЗМІ про обрання Віктора Януковича президентом України

14

«Контакту держись...»
Володимир Панченко про причини поразки Юлії Тимошенко

16

Переживемо
Юрій Андрухович про наслідки перемоги Віктора Януковича

17

«Ситуація обнулилася»
Вахтанг Кіпіані про післявиборчі настрої

18

Чорна зрада
Як «патріоти» привели до влади проросійського президента

20

Януковичі
Колективний портрет нової влади

22

Написати сценарій успіху
Едвард Лукас про потребу вибору України між російською диктатурою закону та європейським rule of law

26

Обама, рівно посередині
Чому американський президент втрачає своїх прихильників

30

Америка передусім
Як Барак Обама намагається змінити зовнішню політику США

34

ПРО.
Перезавантаження
Нова концепція США щодо ядерної парасольки над Європою

36

За лаштунками шпигунського скандалу
Із чим пов'язане затримання офіцерів ФСБ на придністровському кордоні

38

Невеселі молочники
Чому ринок ЄС закритий для українських виробників м'ясо-молочної продукції

42

Масло з конюшиною
Як сто років тому українські молочники годували своєю продукцією Європу

44

Летючий голландець українства
На початку ХХ століття Перемишль був більш українським за духом містом, ніж Львів

46

Територія свободи
Ректор Українського вільного університету професор Іван Мигул про еволюцію та місію УВУ

50

НАВІГАТОР

Be Simple
Спонтанні інвенції про Боббі МакФерріна в Києві

54

Україна в кінодеталях
Режисерка Міхаль Богонім про вплив на свою творчість Олександра Довженка

58

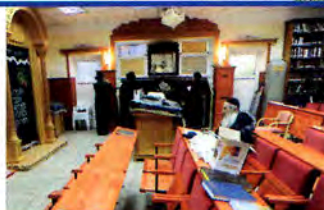
Відгуки/анонси
Вистави, фільми, виставки, книжки, записи

60

Епіцентр коректності
До Умані хтось приїжджає, щоб відвідати «Софіївку», інші – вклонитися могилі єврейського віровчителя, а ще хтось – відчути дух Коліївщини

62

Кілька слів від журналістів
ТИЖНЯ

66

Обкладинка

Фото: PHL

Життя має сенс!

ПЕРЕДПЛАТИТЬ ТА ОТРИМУЙТЕ
ЩОП'ЯТНИЦІ
передплатний індекс – 99319

В очікуванні реваншу

Автор:
Юрій
Макаров

«Нічого не забули й нічого не навчилися» – так казали майже 200 років тому про французьких аристократів, які повернулися на батьківщину після Реставрації. Зараз мелодія життя в Україні визначається напруженим очікуванням: із чим повернуться до влади наші аристократи?

Не треба бути психологом, щоби відчутти основний настрій біло-синіх, які після недовгої перерви знову сідають за важелі. Окрім цілком зрозумілого й закономірного відчуття тріумфу, тут неодмінно має додатися бажання помсти за ганебну поразку п'ять років тому, за викриття, за приниження, за роки очікування, нарешті, за переляк. Тоді вони чекали репресій, переслідування, судових процесів, бо знали за що. Натомість їх полякали зовсім трохи, можна сказати, символічно. Ну, звільнили когось «помаранчеві» – на те й політика. Найбільше перетрусили якраз місцеві кадри – не за якимось зрозумілим принципом типу люстрації, наведення ладу чи боротьби зі зловживаннями, а виключно з метою працевлаштувати своїх. Ось і все! Когось навіть, навпаки, наблизили, ще й нагородили. Але це все конкретика, тепер же панує емоція. Ентузіастична жага реваншу неминуче має захопити навіть найпрагматичніших, найзважених членів команди (чи, точніше, конгломерату різних команд, об'єднаних однією символічною по-статтю).

Перші кроки нової влади мають бути, як і годиться, переконливими й демонстративними. Якими саме? Чекати швидких зрушень в економіці не варто: надто все тут хитко. Соціальні стандарти регіоналам легко було відстоювати в парламенті, зараз вони ще сім разів подумують, перш ніж підвищувати пенсії. Таким чином, окрім зовнішньополітичної, залишається ще гуманітарна сфера. Ось де можна відігратися!

Тут якраз і з'ясується, чи функціонують у біло-блакитних центри стримування. Кучма, як уже неодноразово згадувалося, переміг на хвилі русофільської риторики й... наступного дня після інавгурації перейшов на українську, бо усвідомив, що став президентом всієї України, а не лише Дніпропетровської області. Подивимося, як діятиме Янукович. Його думки з цього приводу невідомі (відверто кажучи, не думаю, що там є якісь думки), помічено лише, що першу урочисту промову в ролі переможця він проголосив російською. Проте відомі позиції тих у його найближчому оточенні, хто умовно відповідає за «духо-

вку». А їх не так багато. Ганна Герман. Таїсія Повалий. Дмитро Табачник. Щодо останнього не варто довго плутатися в здогадах: війна з усім українським, себто з тим, що гідне називатися українським, для нього – справа честі, слави, звияги й героїства.

Що ж, здобутки «українізації» такі мізерні, маловідчутні й здебільшого весь цей час зводилися до імітації бурхливої діяльності, тож досить просто «відкрутити» ситуацію станом на початок дев'яностих. Не треба відкривати нові російські школи, не треба запускати нові телеканали, не треба спеціально завозити книжки – досить залишити, як є. За п'ять років матимемо Білорусь, де розмовляти рідною мовою автоматично вважається ознакою неблагонадійності.

Звісно, якщо не чинити опір. Власне, саме на цій ділянці в найближчі роки має зосередитися громадський темперамент суспільства. Хай як дивно, а страх Майдану має відгукуватися в нових можновладцях якимись рефлексорними рухами. Якщо вже Азаров у глибоку кучмівську добу адекватно відреагував, коли під його вікном перед Кабміном смажили шашлики з рукописів українських письменників, сьогодні кожна гучна, масова акція має шанси стати дієвою. А що, сидіти склавши руки чи збирати валізи? Не дочекаються.

І все ж значно небезпечнішим за потенційні керівні рухи нових гуманізаторів є стихійний реванш нашого середньозваженого люмпена, який неминуче сприйме перемогу «класово близьких» як індульгенцію на те,

**ЗА П'ЯТЬ РОКІВ МАТИМЕМО
БІЛОРУСЬ, ДЕ РОЗМОВЛЯТИ
РІДНОЮ МОВОЮ АВТОМАТИЧНО
ВВАЖАЄТЬСЯ ОЗНАКОЮ
НЕБЛАГОНАДІЙНОСТІ.
ЗВІСНО, ЯКЩО НЕ ЧИНИТИ ОПІР**

щоби залишатися тим, ким він є. Та хай би залишався, ми все ще громадяни вільної країни, маємо право на власні переконання, впадо-бання й смаки, але ж він, люмпен, із своїми смаками ніяк не схильний рахуватися. Тому на нас неминуче чекає агресивний наступ того, що вони вважають російською культурою, ну й узагалі культурою: «Владимирский централ», у кращому разі «Вдоль по Питерской». Тобто навіть не русифікація, а провінціалізація та плебеїзація. Плюс щоденна агресія на будь-яке українське слово. Авжеж, наша взяла!

Я вже не кажу про віднині неактуальні панські витребеньки, як патріотизм і національна гідність. «Гідність» – це, здається, лексема з іншого словника. Хтось має зберегти уявлення про те, що це означає? Ось і завдання – звичайно, не для вузького кола «професійних українців», а для всіх, хто відчуває себе громадянином. ■

30 БЕРЕЗНЯ

Введення в експлуатацію будинку №26-1 ЖК
«Парковий» на бульварі Кольцова, 14.
вартість 1 м² - 8550* грн

ПОСПІШАЙТЕ КУПУВАТИ!

Вартість квартир буде зростати

м. Київ, вул. Сім'ї Сосніних, 9
тел.: 0(44) 569-36-56, 569-36-57
www.nbk.ua

 НБК
НАЦІОНАЛЬНА БУДІВЕЛЬНА КОМПАНІЯ

* на умовах 100% попередньої оплати
Ліцензія МРРБУ №357484 від 15.08.2007 Дозвіл №0216 Св від 25.03.2008 виданий Інспекцією держ архітектурного контролю у м.Києві

Леся
Я повністю підтримую думку пана Юрія. Це ми можемо пробачити «перли» кандидату, списавши

на «тяжке дитинство». А чи пробачити світ? Не дай Боже завтра він переплутає Словенію зі Словаччиною, Уругвай із Парагваєм, не кажучи вже про складні прізвиська президентів інших держав.

Людмила

У 2004-му голосувала за Ющенко. А тепер навіть трохи шкода, що до влади не прийшов Віктор Хвостодорович. Бо, може б, досі та частина громадян, яка так віддано підтримує його, змогла б упевнитися в його нікчемності. І Україні не довелося б робити крок назад у «світле минуле». А за ЮТ віддала свій голос лише тому, що рука не піднімається проголосувати за людину, яка не знає різниці між словами «геноцид» і «генофонд». :(

Дмитрий

Стаття полна снобизма. Нужно искать более изящные обороты, чтобы выставляли голосующих за януковича быдлом необразованным. Как это ни странно, читают УТ не только национал-шовинисты. Я его читаю только потому, что он написан настоящим украинским языком. Качество языка высочайшее. Качество наполнения – бульварная пресса.

Євген, м. Луганськ

Те, що деякі читачі називають снобізмом Макарова, насправді його аристократизм! А професор справді плебей, так і залишився загваром, попри всі зусилля «огламування» численних американських та російських політтехнологів. У нормальних країнах люди на кшталт Януковича до влади не приходять.

олена

Можете весь свій яд изливати скільки угодно! Тепер ви почувствуете все то, что

Найбільш дискусійні матеріали № 5 (118), 5–11 лютого 2010 року

Сором

Юрій Макаров про обличчя країни

Повзуча загроза

Валерія Новодворська про вибори та циклічність історії

ЄЕПістан

Петро Таращук про перспективи українсько-російських взаємин

Інша Росія

Повідомлення про акції протесту в Москві, Петербурзі та Калінінграді

чувствовали мы в 2004-м (весь ужас и маразм оранжевого путча). Украина – это не только ваша свідомая страна, но и страна нормальных образованных людей. Янукович – самый неудачный кандидат у ПР, но единственная возможность противостоять русофобам и заняться возрождением страны, разрушенной т.н. патриотами. Украину в Европе никто не ждет, а используют как красную тряпку для быка. Не стыдно, свідомые?

Володимир

Було цікаво сьогодні слухати «культурну еліту» на «Радіо-Ера». Биструшкін, як виявилося, давно мріє бачити міністром культури Ганну Герман, Бенюк згадує, як колись давно Діма Табачник сказав йому, що, ставши президентом, Кучма не буде українофобом. І начебто й не був, отже, і Янукович не буде. Гидко...

Крістабаль Кірілавіч

Кремльов-Абарзеев Я голосував проти всіх. Таке моє волевиявлення. Такі мої політичні уподобання. Для мене Янукович і Тимошенко однаково огидні й неприйнятні як президенти моєї країни. З різних причин. Із цього ракурсу є незрозумілими звинувачення у голосуванні «проти України». Проти вашої, «тимошенківської» України – так, проти. Так само як і проти уркаганської України Януковича.

PPD (Дніпропетровськ)

Брат їздив за тридев'ять земель, щоб проголосувати. Зізнався потім, що «проти всіх». Я перепросив, а потім назвав його двічі дурним, бо він ще й силу бензину спалив для цього...

Таша

А яким чином добробут наразі залежить від преза? Чи пан Макаров ніколи Конституції не читав, чи знову намагається перекласти відповідальність з однієї голови на іншу? Добробут створюють громадяни... Вулиця Грушевського встановлює правила перерозподілу добробуту, а ближче до Європейської площі перерозподіляють його.

Президент, у свою чергу, може розповісти, як працює прем'єр чи ветовати закони ради. <...>

Сергій (Київ, Березняки)

...з 8.00 07/02, після оголошення екзит-полів, у будинку розривається гармошка, стоїть ревище від білогвардійських пісень і тости, як «ані будут вешать бандеравцев і вааще хахлов» і «тепер ми вам устроім українскій язык і работору в сибірі»... Коротше, «усьо уже єсть данбас»... Куди їхати з цієї країни, в якій українці не мають права взагалі жити?

Ірина

Попереду парламентські вибори, вибори на місцях, вибори мера. Можна і треба працювати. Між іншим, чому Вас так приваблює Наполеон? Це ж реставрація Франції-до-Бастилі. І в нас теж реставрація. Що було, те й реставрували.

Артем

Принаймні ЮВТ в опозиції зможе виковиряти ВФЯ з президентського крісла. Зворотне було б неможливо. А в економічній площині я Тимошенко не довіряю абсолютно. Мовні процеси (якщо вже до того дійде) мають багато довшу тривалість, ніж економічні. Тому Янукович на сьогодні видається мені меншим злом. Хоча я і голосував проти нього, але шкодую, що не проголосував проти всіх. Особливо з огляду на сьогоднішню позицію БЮТ.

Л. Л. (Луцьк)

Панове, не панікуйте! Перемога Януковича – це те, за що ми боролися. Зокрема, й на Майдані. Бо в демократії не завжди біленьке личко;). Думаю, що нічого кардинально не зміниться. Пережив же якоесь Схід «аранжевоє насліє», то й Захід переживе «яничарське ізобіліє» :) До того ж ЮТ в опозицію дуже органічно вписується, вона ВЯ «спуску не дасть» ;) А там, дивись, і «дозріє» якийсь кандидат, який зуміє об'єднати народ (який у нас таки не моноліт) спільними ідеями... Вірю – так мусить бути! Шануймося, українці!;

Микола

Пані Новодворська, Україна вперше за роки незалежності матиме неукраїнського президента, та ще й двічі несудимого. Але і його суперника також не українка, а коса і мова чи вишиванка – то для базового електорату. А щодо кризи, то в Україні вона найглибша серед сусідів, і в цьому є заслуга Ющенка, Януковича, Тимошенко і решти політиків. Вони не зацікавлені у розвитку України, бо активи зберігають в офшорах, відпочивають на екзотичних островах, лікуються в клініках Європи або в шаманів Алтаю. Їхні діти навчаються в європейських університетах і там же часто виходять заміж чи женяться. Україна їм потрібна лише як територія для збагачення. Причому збагачення посередництвом або на підприємствах, побудованих попередніми поколіннями і без будь-якої суттєвої модернізації.

Макс

Щодо Ющенка.... Сам стояв на Майдані й уболівав за Свободу. Думаю, багато хто зі мною погодиться, що привела його у крісло президента саме Юля, і чим він їй віддичив, а разом з тим і народу України! Замість того щоб показати себе сильним президентом у нього сил і волі не вистачило, а компрометувати Юлю і не давати

їй нормально працювати – на це теж гараздий. Звичайно, те, що Голодомор 32–33 років світова спільнота визнала геноцидом українського народу, – це його заслуга, але мені особисто від цього краще жити не стало....

А тепер завдяки йому на виборах виграв Янукович і наша країна незабаром почне втрачати незалежність під кабалою Російської імперії, вся наша ГТС стане російською. А Янукович у цей час під столом у Путіна буде виробляти найдивовижніші речі! До цих подій Ющенко закликав український народ у 2-му турі голосувати проти всіх (до речі, разом із Яценюком), а через кілька місяців він буде насолоджуватися життям як експрезидент.... отже, прощайвай євроінтеграція і ДА ЗДРАВСТВУЕТ НЕРУШИМЫЙ СОЮЗ між старшим і молодшим братами, а про свободи забудьте – тільки на папері!

Сергій (Борис-піль)

Цілком погоджуюсь, ось, наприклад, Конституційний «суд» Украї-

ни прийняв рішення про необов'язкове застосування української мови в позанавчальний час у школах, вважаю що вдома спілкуйтеся хоч на санскриті, але в усіх бюджетних державних установах ПРОШУ ЛАСКАВО застосовуйте мову держави, якій служите, а то виходить, що

Матеріали № 5 (118), які найбільше сподобалися читачам www.ut.net.ua станом на 10 лютого *

Сором

Автор: Юрій Макаров
(-17, +114)*

ЄЕПістан

Автор: Петро Тарашук
(-13, +37)

Повзуча загроза

Автор: Валерія Новодворська
(-4, +25)

Мовчання ягнят

Про події останніх передвиборчих днів
Автор: Павло Мірошніченко
(-1, +23)

Етимологічна спорідненість Ігор Померанцев про «братні» народи
(-1, +17)

* «-»
не сподобалося
«+»
сподобалося

викладають однією, а іншою говорять і діти чудово бачать та сприймають несерйозно мову цієї землі, прекрасну мову, визнану за мелодійністю наближеною до мови опери, тобто італійської. А частина політиків і населення, бачте, гидує, складається враження, ніби вчителів зобов'язали не українською говорити, а мотюкатися чи по фене ботать.

Петрович

Пан Петро каже про обробку наших мізків «кілька років тому». Вибачте, не погоджуся. Кампанія передвиборча нинішнього переможця президентських перегонів почалася набагато раніше – десь ще в 90-х, коли в ефір вперше вийшло радіо «Шансон» та йому подібні. ...І не смійте тепер нарікати на гопників, що виривають у нас мобілки по підворотнях! Можливо, серед них зростає майбутній президент...

PPD (Дніпропетровськ)

А моїх знайомих лякають привиди з іншими «прикольними» назвами. Один каже: «Ну все! З новим президентом ми станемо Білорусією... Треба тікати бодай у Польщу (бо до Канади грошей не вистачить)». Інший теж бідкається: «За нового президента ми навіть не Малоросією – хутором Великі Босарки станемо...» Й так само замріяно розводиться про еміграцію. Наслухавшись нас, порушив тишу навіть наш мовчазний товариш Славко. Своєю часу він довго ходив із радянським паспортом – не хотів міняти: «От блін, знову, мабуть, будуть нові паспорти...»

Орфографія дописувачів зберігається

Свої зауваги та коментарі до статей ви можете залишати в блозі Тижня – ut-magazine.livejournal.com та на нашому сайті www.ut.net.ua

Тижень

№6 (119) 12–18.02.2010 р
Засновник ЕСЕМ Медіа ГМБХ
Видавець ТОВ «Український тиждень»
Головний редактор Сергій Литвиненко
Заступник головного редактора
Наталія Васютин
Оглядач Юрій Макаров
Редактори Анатолій Астаф'єв,
Жанна Безп'ятчук, Вікторія Герасимчук,
Дмитро Лубенко, В'ячеслав Дарпінянц, Роман
Кабачій, Ігор Кручик, Андрій Лаврик,
Мар'яна Олійник, Наталія Петринська

Журналісти Богдан Буткевич, Інна Завгородня,
Валентина Кузик, Олена Чекан, Дмитро
Рафаель
Відповідальний секретар Віталій Столига
Арт-директор Андрій Єрмоленко
Дизайнери Юрій Довбах, Ганна Єрмакова,
Тимофій Молодчиков
Художник Павло Ніц
Більд-редакція Олександр Чекменюв,
Валентина Бутенко
Фотограф Андрій Ломакін
Кольорокоректор Олена Шовкопляс
Літературні редактори Олександр Григор'єв,
Лариса Мінченко

Коректори Марина Петрова, Ірина Павленко
Контент-редактор сайту Таня Овчар
Генеральний директор Микола Шейко
Фінансовий директор Андрій Решетник
Директор зі збуту Олександр Грищенко
Директор з реклами Світлана Єгорова,
(097) 962-55-42, e-mail: yes69@ut.net.ua
Відділ промо та маркетингу Ганна Кашеїда
Голова редакційної ради Роман Цуприк
Видається з 2.11.2007 р.
Свідоцтво про державну реєстрацію
КВ №13005-1889Р від 13.08.2007 р.
Адреса для листування 03067, Київ, а/с №2

Адреса редакції
01030, Київ, Б. Хмельницького, 36 оф. 7
Адреса видавця 03067, Київ, Машинобудівна, 37
E-mail: office@ut.net.ua. Телефон (044) 3511300
Друк ТОВ «НОВИЙ ДРУК»,
Київ, вул. Магнітогорська, 1
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК №1447 від 28.07.2003 р.
№ зам. 103397. Наклад 30 700
Номер підписано до друку 10.02.2010 р.
Виходить щоп'ятниці. Розповсюджується
в роздрібній торгівлі та за передплатою.
Ціна договірна. Передплатний індекс 99319

© Український тиждень. Редакція залишає за собою право на літредування надісланих матеріалів без узгодження з автором. Рукописи не повертаються й не рецензуються. За зміст рекламних матеріалів та листів, надісланих читачами, редакція відповідальності не несе

Матеріали, позначені літерою «Р», під рубрикою «Трибуна» та на сірому тлі, публікуються на комерційній основі

Рінат Ахметов

Сергій Ківалов і Вадим Новинський

Віктор Пінчук і Віктор Вексельберг (в центрі)

«Кролики», Володимир Гришко, Олександр Кузьмук, Таїсія Повалій, Ганна Герман

Регіони «правлять бал»

У ніч другого туру виборів у штаб синьо-білих – столичний п'ятизірковий «ІнтерКонтиненталь» – з'їхали охочі відсвяткувати перемогу Лідера (саме так називає Віктора Януковича його оточення).

У різношерстій компанії підлабунників не зуміли розчинитися найбагатші люди країни (і не лише нашої). В готелі були помічені Віктор Пінчук, Вадим Новинський, Ігор Коломойський, українсько-російський бізнесмен Костянтин Григоришин, російський мільярдер Віктор Вексельберг, співвласник РосУкрЕнерго Іван Фурсін (днями экс-постачальник російського газу в Україну подав судовий позов проти українського уряду у зв'язку з так званою експропріацією 11 млрд м³ газу).

На вогник злетілися і представники так званої культурної еліти: Таїсія Повалій, «кролики» Данилець із Моїсеєнком, а також оперна «зірка», колишній позаштатний радник Віктора Ющенка Володимир Гришко.

Загалом приставку «екс» мала добряча половина гостей: экс-генпрокурори Святослав Піскун і Геннадій Васильєв,

екс-голова ЦВК Сергій Ківалов, экс-депутати Верховної Ради Олег Калашников, виключений із партії за побиття журналістів, та Лев Миримський, экс-міністр транспорту Микола Рудьковський, через хворобливий стан якого ніяк не може закінчитися суд над ним (вочевидь, у ніч виборів Рудьковському раптом покращало). А також экс-біотівці Сергій Поліщук та Олександр Ковтуненко, які 2006 року увійшли до коаліції Партії регіонів із КПУ та Соцпартією, але чомусь не отримали за свою зраду винагороди у вигляді місця у списку ПР на дострокових парламентських виборах.

Присутність усіх цих «колишніх» на святі Януковича зрозуміла – вони поспішали засвідчити йому свою відданість, розраховуючи найближчим часом отримати ласий шматочок із його столу. Ну а поки що вдовольнилися частуванням в «ІнтерКонті».

Фото: Вася Хобот, Ганна Войтенко
Артем Жавороцький («УКРАЇНСЬКА ПРАВДА»)

Костянтин Григоришин і Іван Фурсін

4 лютого

Віктор Ющенко підписав зміни до закону про вибори, що спрощує фальсифікації

5 лютого

Данські військові звільнили від піратів судно, на якому перебували українські моряки

6 лютого

У зв'язку з виборами президента МВС посилило заходи безпеки

Україна. Фінішна пряма

Нарешті сталося те, до чого нас так наполегливо готували. Віктор Федорович Янукович – президент України. Абстрагуємося від кримінального минулого Януковича, іміджу фальсифікатора минулих президентських виборів, рівня його інтелекту та інших численних вад, набір яких зробив би неможливим прихід у велику політику будь-якого політика в будь-якій розвиненій країні. Не будемо загострювати увагу й на відомій тезі про те, що серед 49%, які підтримали Віктора Федоровича, значна частина принципово не виступає проти України як такої – багато хто проголосував у надії покращити матеріальне становище, погіршене кризою, або через бажання реваншу за відчуття «приниження» 2004 року. Стосовно того, що холоднокровні дії Ющенка та його команди на підтримку Януковича стали вирішальним чинником перегонів, теж сказано чимало.

Власне кажучи, цікавішою для нас має бути та обставина, що вперше в історії новітньої України президентом стає лідер ідеологічної політичної сили.

Поміркуймо. Перший президент Кравчук прийшов до влади на хвилі становлення незалежності з використанням вельми загальної посткомпартійної риторики, яку назвати ідеологією неможливо.

Кучма в 1994 році експлуатував у передвиборчій агітації питання дружби з Росією, зокрема відновлення економічних зв'язків та надання російській мові статусу офіційної, але назвати це ідеологічною платформою важко, бо, поперше, Кучму підтримували різні політичні, переважно безідеологічні групи, а поміж його оточення хіба що Дмитро Табачник щиро переймався питанням статусу російської мови. Нічого дивного, що з першого дня президентства Кучма офіційно став послуговуватися державною мовою, хоча на той момент це потребувало з його боку не менших зусиль, ніж зараз у випадку з Азаровим чи Клюєвим. Бо саме така позиція (формальне засвідчення українськості свого правління) забезпечувала

Для тих, хто хоче мати свою країну, сучасну, європейську й українську, настає вирішальний час

Кучмі максимально безконфліктне тло основної діяльності.

Програма й передвиборча поведінка Ющенка у 2004 році була чи не найбільш деідеологізованою. Головним меседжем стала зміна «злочинної влади». «Націоналіста» й «бандерівця» тоді з ВАЮ зліпили опоненти, і це було зовсім несправедливо. Хто як не сьогоднішній бандероносець Ющенко обіцяв забезпечити підвищений статус для російської мови (інформація з офіційного сайту кандидата зразка 2004-го вільно доступна в інтернеті)? Хто неодноразово клявся в любові до Росії, її мови й майже вибачався за те, що йому простіше говорити українською, просто зі сцени Майдану.

Порівняймо історію сходження Партії регіонів та її лідера. Починаючи з 2004 року, ПР уперше з-поміж великих впливових політичних сил запровадила в свою програму пункт про державний статус російської мови. З точки зору підвищення шансів на перемогу в президентських перегонах ця позиція була програшною – саме поява цього пункту сконсолідувала різні протестні прошарки суспільства.

У цьому питанні ПР діяла всупереч успішній політичній практиці – адже табу на мовне питання суттєво допомагало Кучмі утримувати владу впродовж 10 років.

Тижень в історії

11 лютого 1852 року

Микола Гоголь кидає у вогонь рукопис другого тому «Мертвих душ»

12 лютого 1939 року

Відбулися вибори до першого сейму Карпатської України

13 лютого 1784 року

Кримське ханство приєднано до Російської імперії

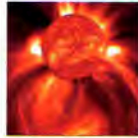

7 лютого

Країна обирала президента

8 лютого

На сонці зафіксовано спалахи рекордної потужності

9 лютого

БЮТ оголосив про наміри оскаржити результати другого туру виборів президента

10 лютого

ЦВК підрахувала 100% протоколів виборчків. Перемогу віддали Януковичу

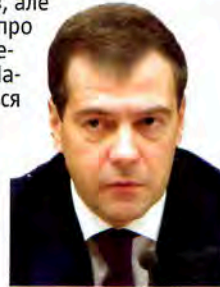
Після поразки в 2004 році Янукович і компанія твердо дотримуються лінії у мовному питанні. Більшість впливових регіоналів недвозначно підтверджують намір запровадити російську мову в Україні попри те, що така позиція ніяк не сприяє розширенню електорального поля ПР. Здавалося б, акцент на державному статусі російської мови суперечить стратегічним інтересам пана Ахметова і Ко – адже давно й багато говориться про те, що мовна русифікація України потягне за собою культурну та ментальну русифікацію й рано чи пізно призведе до «непотрібності» такої держави, держави – «частини» російської нації. Дослідження показують, що мова не є пріоритетною для більшості виборців, але регіонали послідовно просувають свою ідеологію в маси. Януковичу завдяки допомозі «патріотів» ющенківського розливу вдалося прийти до влади, не порушуючи чистоти ідеологічних засад. Тож повний перехід усієї команди Януковича на російську мову, який спостерігаємо в останні передвиборчі та перші поствиборчі дні (включно з колишнім «патріотом» галицького зразка Герман) є політичною послідовністю. Обставини склалися так, що Тимошенко в останні тижні перед виборами виступала на твердих і спокійних державницьких позиціях усупереч очікуванням «патріотів», які намагалися загнати її в пастку імені Степана Бандери. Йї отримані в цих умовах 45,5% важать більше ніж 52% ідеологічно кволого Ющенка в 2004 році. За сприятливіших обставин цей показник був би безумовно більшим 50%. І це є добра новина. Для тих, хто хоче мати свою країну, сучасну, європейську й українську, настає вирішальний час. Нова влада в силу своєї ідеології вдасться до спроби «остаточного вирішення питання». В силу своєї природи робитиме це брутально й безжалісно. Протистояти цьому може лише жорстка об'єднана опозиція, що послідовно стоїтиме на позиціях сучасної європейської Української держави. Для цього Ю.В.Т. потрібно критично оцінити свої прорахунки й зуміти залучити до роботи всіх небайдужих та активних громадян, переконавши їх у справжності своїх намірів. Унаслідок цього повинна сформуватися сила, що, взявши одного разу владу, зуміє на решті нею розпорядитись.

Павло Мірошниченко

6 ОБЛИЧ

ДМІТРІЙ МЄДВЕДЄВ
обережний

Президент РФ привітав Віктора Януковича із завершенням виборів, але промовчав про обрання президентом. Напевне, боїться наврочити.

ЛЕОНІД КУЧМА
тішиться

«Все обнулилося. Я задоволений, що все повертається», – сказав екс-президент. Радість Данилича зрозуміла: нарешті його ставленик

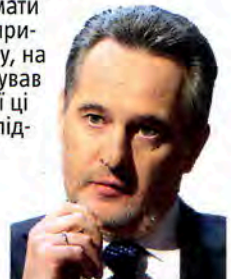
РАЙСА БОГАТИРЬОВА
аплодує

Секретар РНБО радіє результатам виборів. «Ми аплодуємо переможцю виборів Вікторові Федоровичу Януковичу», – заявила колишня «регіоналка».

ДМИТРО ФІРТАШ
нагадав про себе

Мільйонер не втрачає надій отримати 11 млрд м³ природного газу, на які претендував торік. І надії ці явно небезпідставні.

РІНАТ АХМЕТОВ
пропонує роботу

Олігарх обіцяє працевлаштувати вже майже колишнього президента Віктора Ющенка у футбольному клубі «Шахтар».

ЮРІЙ ЛУЦЕНКО
тримається сміливо

«Страха немає, є чітке розуміння того, що на мене чекає, якщо Янукович стане президентом», – зізнався головний міліціонер.

ФОТО: REUTERS, УкрІнформ, Андрій ЛОМАНІН, МАКС ЛЕВІН, ОЛЕКСАНДР ЧЕКМЕНЬСЬОВ

14 лютого 1876 року

Американський винахідник Александер Белл продемонстрував перший побутовий телефон

15 лютого 1989 року

Завершено виведення контингенту радянських військ із Афганістану

У Нью-Йорку помер поет, есеїст, культуролог, літературний критик Євген Маланюк, учасник визвольних змагань

(119) 12–18.02.2010 | УКРАЇ

17 лютого 1892 року

Народився Йосип Сліпий, Патріарх Української греко-католицької церкви (помер у Римі в 1984-му)

ЕНЬ | 11

Вітер зі Сходу

Долю виборів вирішив більш густонаселений і політично активний Схід України. Юлія Тимошенко перемогла в 16 областях і в столиці, Віктор Янукович – у 8 областях, у Криму і в Севастополі, однак цього вистачило, аби обійти суперницю за кількістю голосів

Фальсифікації були й у другому турі, зокрема цього разу популярними стали схеми «Мертві душі» (особливо на Сході), «Домашня», «Протокол» (див. **Тижень** №1–2/2010). Комітет виборців України також фіксував масове підвезення електорату до дільниць. Однак фальшування були не таким масовими, як під час II туру п'ять років тому, щоб визнавати ці вибори недійсними

Перемогу Віктора Януковича з відривом у трохи більше 3% не можна назвати переконливою – в «третьому турі» виборів-2004 різниця між Віктором Ющенком і Віктором Януковичем становила майже 8%

У II турі Янукович поступився Юлії Тимошенко лідерством у Закарпатській області й втратив понад 2% на Тернопільщині, тоді як у інших регіонах обидва кандидати поліпшили результати, яких досягли в I турі

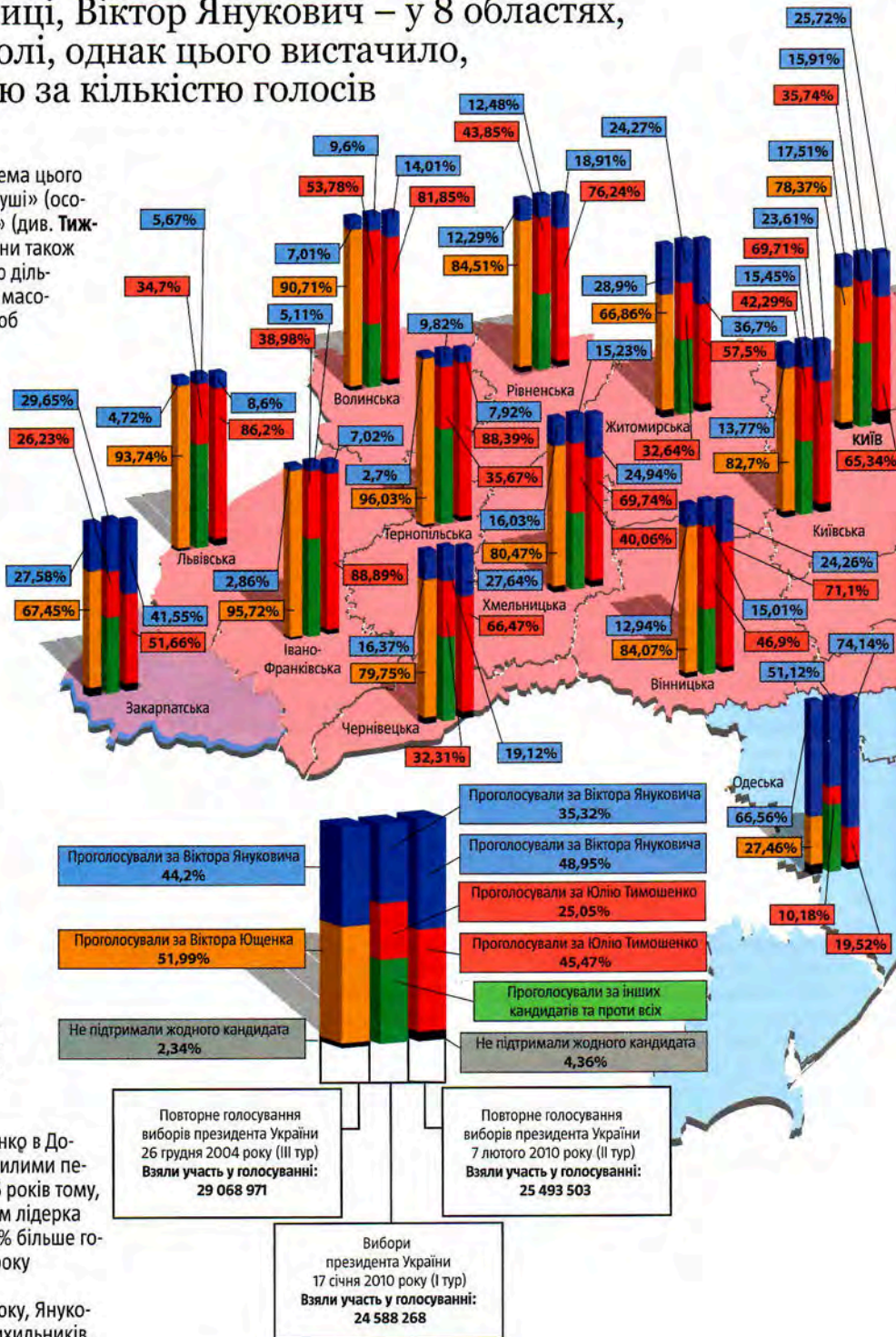
Замість «феномену Тігіпка», у II турі виник «феномен проти всіх» – жодного з кандидатів не підтримала рекордна кількість виборців – 1 113 051 (4,36%)

Найбільше «протівсіхів» у Києві (8,05%) та Дніпропетровщині – 6,75%, найменше, ясна річ, на Донеччині – 2,26% і Луганщині – 2,34%

Райони, де проживають нацменшини, традиційно проголосували за Януковича, зокрема, Мукачеве – вотчина Віктора Балого, колишнього керівника Секретаріату президента Ющенка

Попри масштабну роботу штабів Тимошенко в Донецьку та Луганську, вони виявилися безсилими перед місцевим адмінресурсом, який, як і 5 років тому, повністю контролюють регіонали. Загалом лідерка БЮТ набрала в цих областях лише на 3,7% більше голосів, ніж Ющенко в третьому турі 2004 року

Якщо порівнювати з третім туром 2004 року, Янукович втратив за 5 років майже 375 тис. прихильників, «помаранчеві» – 3,5 млн

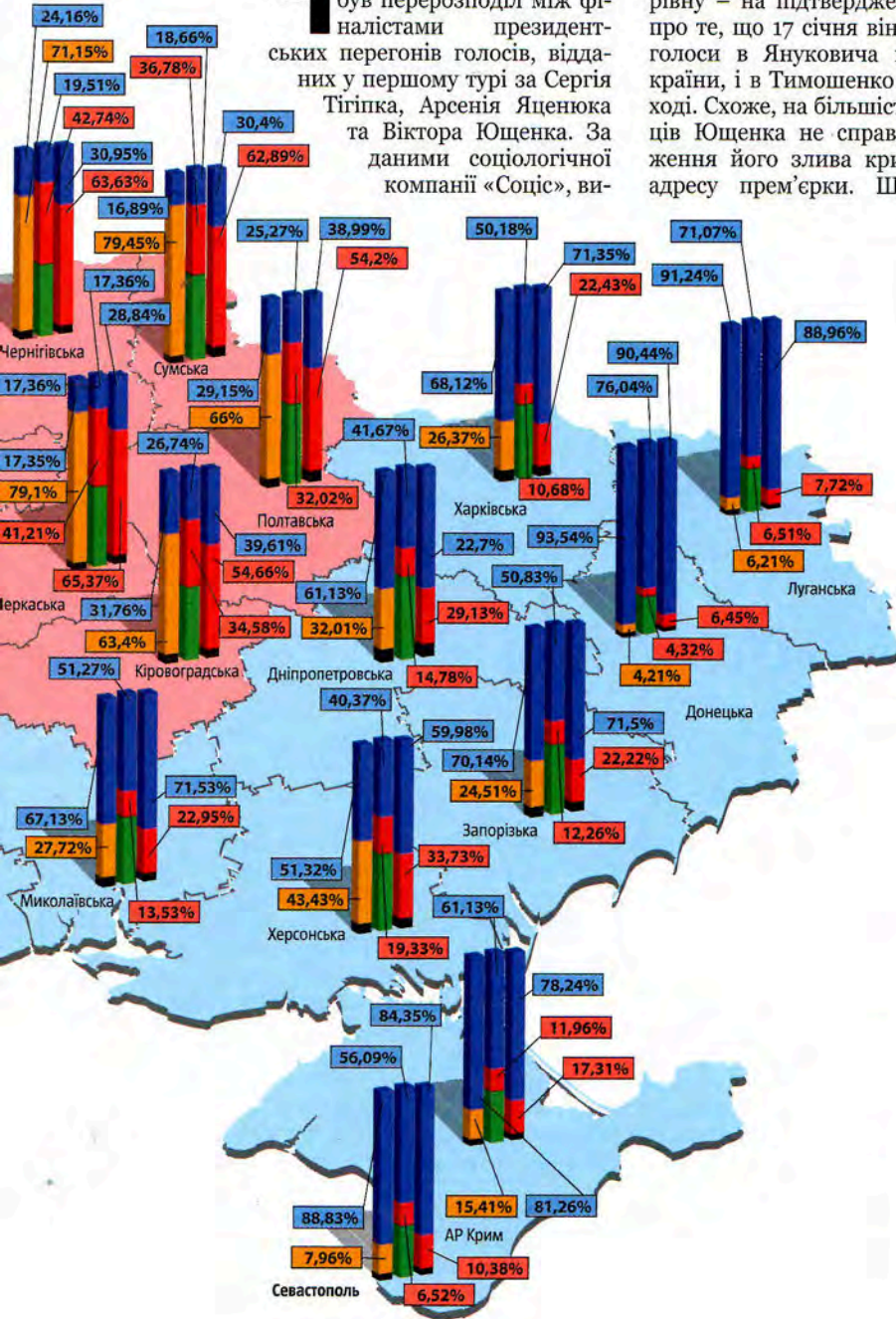
Переділ прихильності

II тур: як розподілилися між Януковичем і Тимошенко голоси виборців Тігіпка, Яценюка та Ющенка*

Чи не головною інтригою другого туру голосування був перерозподіл між фіналістами президентських перегонів голосів, відданих у першому турі за Сергія Тігіпка, Арсенія Яценюка та Віктора Ющенка. За даними соціологічної компанії «Соціс», ви-

борців Тігіпка Януковичу й Тимошенко дісталось майже порівну – на підтвердження тези про те, що 17 січня він відібрав голоси в Януковича на Сході країни, і в Тимошенко – на Заході. Схоже, на більшість виборців Ющенка не справила враження його злива критики на адресу прем'єрки. Щоправда,

невідомо, скільки прихильників Ющенка (так само як і інших кандидатів) цього разу взагалі проігнорували вибори. Натомість приблизно однакова кількість виборців Тігіпка, Яценюка та Ющенка, які такі прийшли на дільниці, не знайшли серед учасників другого туру «свого» кандидата. ■

* За підрахунками Соціологічної компанії «Соціс», зробленими на підставі даних екзит-полу, проведеного «Соцісом» 7 лютого 2010 року

Погляд із Заходу

Іноземні засоби масової інформації коментують обрання Віктора Януковича президентом України

Frankfurter Allgemeine

ZEITUNG FÜR DEUTSCHLAND

Іспит на зрілість демократії

(Райнгард Везер, Frankfurter Allgemeine Zeitung)

Перемога [Януковича] може поставити під загрозу українську демократію. Вона слабка й ґрунтується не так на інституціях, як на хиткій рівновазі політичних сил, що контролюють одна одну. Те, що на цих виборах не дійшло до маніпуляцій, пов'язано менше з демократичним світоглядом, а більше зі змарнованими можливостями. Адже в основі цієї рівноваги сил лежить взаємне блокування, що в минулі місяці, попри гостру економічну кризу, зробило уряд майже недієздатним. Тож величезна відповідальність за демократію в Україні тепер лягає на переможену. Вона зробила б найбільшу послугу своїй країні, визнавши поразку і почавши конструктивніше працювати в опозиції, як це вже робили і ще чинний, і майбутній президенти. Поведінка Юлії Тимошенко в останні місяці змушує сумніватися, чи справді вона готова до цього іспиту на зрілість. Можливо, вона була б кращою главою держави, ніж Янукович, але тепер їй доведеться показати, що вона краща опозиціонерка.

RZECZPOSPOLITA

Від України не можна відвертатися

(Пьотр Косцинський, Rzeczpospolita)

Віктора Януковича називають проросійським політиком, але йому властивий насамперед прагматизм. Обрання його президентом ще нічого остаточно не вирішує. Можна радше очікувати подальших суперечок, зіткнень і чвар із найважливіших питань. Тим більше ми маємо переконувати українців, що для них корисніший європейський напрям. Що Польща і досі залишається адвокатом їхніх питань у Європейському Союзі й НАТО. Що незалежно від того, хто в Києві перебуває при владі, ми хочемо з ними співпрацювати. На взаємовигідних умовах. П'ять років тому в українському питанні ми стали на правильний бік. І не для того, щоб зараз відвернутися.

The New York Times

Лідер української опозиції виграє вибори

(Кліффорд Леві, The New York Times)

Перемога пана Януковича буде також тріумфом для Москви у її боротьбі із Заходом за вплив у колишньому Радянському Союзі. Хоча пан Янукович з допомогою американського політичного консуланта намагався змінити свій імідж так, щоб його не сприймали як фаворита Москви, він дотримується прихильної до неї політики. Кремль був розлючений бажанням України вступити до НАТО, заявляючи, що Захід зазіхає на традиційну сферу впливу Москви, і пан Янукович обіцяє відкинути цей план. (...) За результатами виборів, проти всіх проголосували 4,4%, а це більше, ніж переможна перевага Януковича. Економіка України перебуває у поганому стані, а її помаранчевий уряд паралізований чварами, тож багато людей у неділю голосували з невеликим ентузіазмом порівняно з голосуванням п'ятирічної давнини. І пан Янукович, колишній прем'єр-міністр, і пані Тимошенко – знайомі фігури, які у виборчій кампанії повторювали заявлені теми.

THE WALL STREET JOURNAL

ONLINE

Познайомтеся ще раз: Віктор Янукович

(Адріан Каратницький, The Wall Street Journal)

Шанси на створення широкої коаліції зростають завдяки скромним масштабам перемоги Януковича, хоча вона окреслена цілком чітко. Все це означає, що коли політична коаліція, про яку ведуться переговори, втілиться у життя, Україна нарешті отримає період політичної стабільності та консенсусу в питаннях економічної політики. Іронія цього в тому, що президентство Януковича може ближче підійти до виконання очікувань Помаранчевої революції, ніж до цього коли-небудь підходило неспокойне правління Ющенка – Тимошенко.

THE TIMES

Україна на межі конфлікту: вибори свідчать про кінець Помаранчевої революції

(Тоні Геллін, The Times)

Перемога Віктора Януковича стане підтвердженням дивовижного політичного повернення після приниження під час Помаранчевої революції. Окрім того, ця перемога поверне Україну до сфери впливу Росії, після того як президент Ющенко непохитно спрямував її проєвропейським курсом. Для опонентів пана Януковича його перемога сигналізуватиме відновлення авторитаризму і клановості, що панували в пострадянській Україні. Він так і не вибачився за фальсифікації виборів, а нещодавно в інтерв'ю The Times зухвало заявив, що його тоді обрали законно. Американські політичні консультанти наполегливо працювали над пом'якшенням його іміджу радянського керівника заводу, однак в'ялий стиль виступів пана Януковича означає, що він ніколи не зможе змагатися харизмою з блискуче переконливою пані Тимошенко. Натомість його кампанія ґрунтувалася на репутації ефективного менеджера, що знає, як знову запустити занепадаючу економіку.

euobserver.com

Невеликий відрив переможця програмує післявиборчу колотнечу в Україні

(Ендрю Реттман, EUobserver.com)

Найгірший сценарій передбачає, що політична нестабільність може вилитися на вулиці. Пан Янукович подбав про дозвіл на проведення цього тижня зібрання у центрі Києва понад 50 тис. осіб. Зловісним знаком стало те, що в п'ятницю українські правоохоронні органи затримали чоловіка з вибухівкою. Пана Януковича часто називають дружнім до Росії, а його перемогу вважають анулюванням Помаранчевої революції, що перекрила йому доступ до влади в 2004-му. Але пані Тимошенко теж за ці п'ять років наблизилася до Кремля. Обоє кандидатам кажує, що прагнуть кращих відносин із Росією та продовження інтеграції у ЄС. Тим часом духовний лідер революції президент Віктор Ющенко з тріском провалився у першому турі 17 січня, і це стало кінцем цілої ери в пострадянській Європі.

DER SPIEGEL

Країна без більшості

(Бенджамін Біддер, Spiegel)

У власній столиці він майже чужинець: у Києві його підтримали тільки 25%. У жодному західному чи центральному регіоні країни Янукович не набрав більше голосів, ніж Тимошенко. Проте за Януковичем і далі стоїть повний важкої промисловості російськомовний Схід: 90% на рідній Донеччині, 88% у Луганській області, 79% у Криму. В неділю обидві сторони розбили свої табори у центрі Києва: Тимошенко в елітному готелі Hyatt, Янукович в Intercontinental. Якби захотіли, вони могли б одне одного побачити – будівлі розташовані через дорогу: InterContinental – у затінку розкішного Свято-Михайлівського монастиря, а Hyatt – поруч із великою Софією. На відповідних площах суперники завершили свої кампанії масовими мітингами, а Тимошенко ще й провела майстерно інсценізований «Молебень за Батьківщину». Ці золотобокі церкви одна напроти іншої у виборчу ніч виглядали, наче дві міцні фортеці. То був символ двох майже рівносильних таборів. Тимошенко і Янукович здаються зараз однаково потужними, адже за кожним кандидатом об'єдналося по півкраїни. І водночас обоє надто слабкі, щоб об'єднати всю Україну.

FINANCIAL TIMES

Помаранчі й лимони в Україні

(Гідеон Рахман, The Financial Times)

Замість того щоб зітхати та докоряти марнуванням найкращих надій, породжених Помаранчевою революцією, лідерам ЄС слід було б подивитися на власну відповідальність. Україні не пощастило, що Помаранчева революція відбулася якраз тоді, коли в Європейському Союзі запанувала «втома від розширення» – спровокована шокним стрибком від 12 членів у 1995-му до 27 членів сьогодні. Як результат, ЄС дав Україні просто злочинно недостатню дозу заохочення, коли країна намагалася водночас гарантувати свою незалежність, демократію та процвітання. Всі знають, що вступ до Союзу є тривалим та важким процесом, оскільки передбачає трансформацію законодавства й економіки країни-кандидата. Але для ЄС коштувало би так мало дати Україні надію у вигляді перспективи членства в майбутньому. Оскільки ЄС був не здатен запропонувати хоча б це, Україні та Грузії залишилося шукати членства в НАТО, що призвело до антагонізму з Росією. Замість того, щоби тихо оплакувати перемогу Януковича, ЄС краще б виправив історичну помилку – й нарешті визнав, що Україна та Грузія можуть прагнути членства в Союзі. Це буде найкращим способом запевнити, що навіть зараз здобутки Помаранчевої революції не змарновані.

Київська організація
Національної спілки
архітекторів України

Прийди на Фінал Євро-2012
на площу, облаштовану
за твоїм проектом!

Якщо ти молодий архітектор або дизайнер,
взьми участь у конкурсі на найкращу концепцію
облаштування та святкового оформлення
Троїцької площі перед НСК «Олімпійський» в Києві.

Ознайомся з правилами конкурсу та вимогами
до проєктів на сайті www.britishcouncil.org.ua

«Контахту держись...»

Автор:
Володимир
Панченко,
професор
НаУКМА

Слова, винесені в заголовок цієї статті, належать героєві п'єси Миколи Куліша «97» Мусію Копистці, який в обставинах голодного 1921 року, не особливо й мудруючи, заспокоював односельців саме так: «Головне – контахту держись...» І то була його універсальна, на всі випадки життя, порада. Не така вже й кепська, додаю від себе. Тільки до Копистки я ще повернуся, а поки що констатую факт, очевидний навіть для тих, хто саме зараз намагається його оскаржити: реванш біло-блакитних відбувся. Позови БЮТ до судів нічого суттєво не змінять: недопоздоровлений у 2004 році, Віктор Янукович, відклавши вбік томик Чехова, незабаром покладе свою важку долоню на Пересопницьке євангеліє.

Такий поворот у новітній українській історії виглядає як політична перверзія. Але з цією перверзією нам доведеться жити щонайменше п'ять років. Тому перш за все слід зрозуміти, чому сталося саме так, а не інакше. І тут доведеться, перефразовуючи класика, назвати «три джерела і три складові частини» перемоги Януковича, до якої сам він, хоч як дивно, причетний лише певною мірою.

Передусім на руку головного опонента Юлії Тимошенко зіграла неабияка жага реваншу з боку тієї частини електорату на Півдні та Сході, яка почувалася «згвалтованою» Майданом. Саме так висловилася моя співрозмовниця, науковий співробітник музею Сергєєва-Ценського в Алушті у червні 2005-го. Як виявилось, вона працювала ще й у місцевій гімназії; зрештою легко перейшла на українську мову. Її запал мені запам'ятався: вона, українка, почувалася ображеною, оскільки вважала, що її хочуть «переінакшити». Йшлося про загрозу її ідентичності – ця жінка була переконана, що з неї хочуть зробити галичанку. Все це схоже на великий «сюр», але на те немає ради. Адже людина цілком щиро відчувається «згвалтованою», і таких, як вона, мільйони виборців!

Ніскільки не сумніваюся, що 17 січня і 7 лютого моя алуштинська співрозмовниця голосувала за Януковича як за рятівника своєї «іншості», заздалегідь пробачивши йому весь цей жах із Анною Ахметовою, «великим українським поетом Чеховим», «геноцидом» замість «генофонду» і навіть з усією містифікацією, що огортає біографію її героя.

Другий чинник, що працював на Віктора Януковича, – це криза, злидні, соціальна непевність. Прем'єр-міністр у таких ситуаціях дістається добряче, і я згоден із думкою Бориса Немцова, що результат Юлії Тимошенко, яка була дуже близька до перемоги, просто блискучий. Хоча знову-таки це не лише її заслуга, а й наша. І тих, хто голосував не так за Неї, як проти Нього.

Політична відвага (якщо не зухвальство!), з якими Ю.В.Т. кинула себе на амбразури кризи, варті поваги, навіть попри допущені урядом промахи. Можливо, піти на цей крок, не спокусившись вельми комфортним перебуванням в опозиції, її спонукало не тільки почуття відповідальності, а й самовпевненість, та сама,

яка часом дуже шкодить їй як політикові. Пригадуєте, ще не так давно Юлія Володимирівна свято вірила, що кияни оберуть своїм мером Турчинова? Тільки тому, що вона їх попросить. Хоча було очевидно, що подолати

ПИТАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГІДНОСТІ ТА СОЛІДАРНОСТІ ВЗАГАЛІ СТАЄ ПИТАННЯМ ПОЛІТИЧНИХ ПЕРСПЕКТИВ УКРАЇНИ

Черновецького з його «бабушками» можна, лише об'єднавшись із Віталієм Кличком.

У Юлії Тимошенко є щось від художника: їй добре знайомий стан натхнення. У її рекламі й виступах активно використовувалися такі образи, кольори, риторика, які мали викликати асоціації з Богоматір'ю. У поєднанні з жорсткістю/агресивністю це мало складний, парадоксальний ефект. Натхнення стимулювало самовпевненість, тільки ж її замало для того, щоб криза відступила, а політичний суперник був повержений!

Ще одне джерело, з якого Янукович пив трюнок своєї перемоги, – це безнастанні чвари всередині команди Майдану. Й хоча з ве-

**МАЙБУТНІЙ ОПОЗИЦІЇ ТАКОЖ
ПОТРІБЕН КОНТРОЛЕР
В ОСОБІ ЖУРНАЛІСТІВ,
ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ,
ЗРЕШТОЮ, ПРОСТО
ІНТЕЛЕКТУАЛІВ**

ресня 2005-го командою вона вже не була, мільйони виборців і далі вважали, що воюють між собою свої. Негатив, що звалювався з Банкової на голову прем'єрки, нагадував обстріл найзапеклішого ворога. Тож Юлії Тимошенко довелося відбиватися, по суті, від двох Вікторів.

І що ми маємо тепер, після 7 лютого?

Цілком очевидно, що суспільна легітимність Януковича-президента вельми примарна: він обраний лише третиною українських виборців. Цього достатньо для інавгурації, проте замало для того, щоб почуватися впевнено. Свою справу робитиме й економічна криза, що з'їдає відсотки популярності Януковича. Не буде солодкого життя для президента і в парламенті, навіть після переформатування коаліції, до якої поспішать побігти депутати-«пацюки» (зокрема, й бютівські). Не маю якихось особливих ілюзій щодо сильної, розумної, ефективної опозиції, проте вона все ж буде. І якщо ті острівці громадянського суспільства, які ми маємо, триматимуться «контакту», це означає, що владу можна буде тримати «в чорному тілі», нагадуючи їй про обіцянки, закон, національні інтереси. Але й майбутній опозиції також потрібен контролер в особі журналістів, громадських організацій, зрештою, просто інтелектуалів, які мають позицію і вміють її публічно висловлювати.

Уже тепер (вже давно!) зрозуміло, що БЮТ має серйозно зайнятися генеральним прибиранням у своїх лавах, почистивши їх від новітніх феодалів, які проповзли до депутатських крісел доларовими доріжками. Дехто з них, до речі, вже встиг «засвітитися» біля Януковича – буквально за кілька годин після голосування!

А щодо нової влади, яка приходить, то варто якомога швидше відбити в неї будь-які бажаня:

- а) згорнути демократичні процеси, зокрема заганяти в глухий кут свободу слова;
- б) прогинатися перед Росією, плутаючи наші національні інтереси з її інтересами;
- в) русифікувати Україну.

Ці три ризики найочевидніші. Питання національної гідності та солідарності взагалі стає питанням політичних перспектив України. Тож роботи для інституцій громадянського суспільства хоч відбавляй. І в цій ситуації порада Мусія Копистки: «контакту держись» – особливо актуальна. ■

Переживемо

Автор:
**Юрій Андрухович,
письменник**

ЯНУКОВИЧ МОБІЛІЗУВАТИМЕ УКРАЇНСЬКИЙ ОПІР

Обрання Януковича президентом я оцінюю як дуже негативний результат. На мій погляд, відбудеться безумовний ухил у гуманітарній сфері, яку влада звикла називати ідеологічними проблемами, у сенсі повороту до проросійськості. Не виключено, що регіонали дадуть гуманітарку на відкуп націонал-демократам залежно від того, як завершаться політичні торги, – їм зараз важливо збити під себе коаліцію. Звісно, варіанти можливі, й націонал-демократам якийсь сектор перепаде. У будь-якому разі це буде модель Кучми зрештою 1990-х років, тобто нічого втішного українській культурі не принесе і не світить. Натомість можна говорити й про певний позитивний момент: якщо, приміром, проросійська лінія влади буде активною й агресивною, а цього електорат Януковича від нього очікує, і, щоб добре виглядати в очах «своїх», тиснутиме, то такий чинник мобілізуватиме нас, стимулюватиме до дуже цікавих нових явищ.

Все ж таки наше суспільство змінювалося, є вельми непоганий досвід «вільних» років, багато нових людей, молоді, яка себе не може не реалізовувати. Білоруський варіант нам не лише зараз не загрожує, а й не загрожує принципово. Україна є набагато складнішою, різноманітнішою державою, іноді абсолютно некерованою, і саме на це зараз велика надія. Ми багаті на сильні культурні особистості, які за будь-якої політичної влади, системи мають що сказати (або вдають, що мають що сказати), але їх бачать і до них дослухаються. На-

справді і в роки правління Віктора Ющенка державні важелі у сфері культури якщо й діяли, то тільки на шкоду. Достатньо згадати, як ми втратили у 2008-му свої можливості на Франкфуртській книжковій виставці, де Україна могла б стати головним гостем. Гадаю, впадати у розпач не варто, бо держава й раніше особливого сприяння не виказувала. Підсумовуючи, нас чекає два варіанти: або режим Януковича стане значно лагіднішим і не втілюватиме своїх проросійських обіцянок, або ж втілюватиме, і внаслідок такого тиску народиться наш опір, новий за якістю, що зсуне з мертвої точки суспільну позицію. Переживемо. ■

«Ситуація обнулилася»

Автор:
Вахтанг
Кіпіані

Припускаю, що не я один, бажаючи перемоги одному кандидату в президенти, на диво, спокійно сприйняв результати екзит-полів, а потім і дані Центрвиборчкому. Три з половиною відсотки, або майже 900 тис. голосів розриву, – ну й добре, відмучилися. У понеділок стаємо до роботи.

Веб-камери, встановлені на київських майданах, у виборчу ніч показували порожні простори, історичні будівлі та пам'ятники, підсвічені жовтим кольором ліхтарів. Але майже 900 тис. голосів розриву, – ну й добре, відмучилися. У понеділок стаємо до роботи.

Правом і місцем радити перемозі свого лідера чи боронити свій вибір не скористався ніхто. Цілком можливо, що десь у Севастополі чи Донецьку люди щиро раділи своїй на п'ять років відкладеній (словами переможця – «вкраденій») перемозі, телефонували рідним і друзям, ділилися планами на майбутнє. Але ці флуктуації ентузіазму, в які хочеться вірити, – бо ми пам'ятаємо себе в дні Майдану, – до Києва чомусь не дійшли. Натомість уздовж центральних вулиць вишукувалися автобуси зі східноукраїнськими номерами і біля метро тепер нерідко можна побачити характерного вигляду тітоньок зі списками у файлах та конвертами в руках. А навколо бідні на вигляд люди в однаковосіньких синіх жилетах.

Натомість киплять український інтернет, блогосфера, форуми. Декому просто зриває дах. «Юлефани» з'ясовують стосунки з «протівсіхами», через яких нібито й прогнала Юлія Тимошенко. Ті заперечують: ми не раби й не позери, це свідомо громадянська позиція, ми не хочемо «її», так само як і «його». Йде розфренд, тобто розрив віртуальних стосунків, часто тривалих і плідних. Здається, це трохи – і почнеться громадянська війна. Слава Богу, що тільки в мережі. І тільки здається.

Це «привіт» колишнім помаранчевим вождям. Навіть віддаючи їм свої голоси – в першому турі Вікторові Ющенку, Анатолієві Гриценку, в другому – Юлії Тимошенко, ми і далі сумнівалися у своєму виборі. Не в тому, що цим політикам потрібні наші голоси, – у цьому якраз сумнівів немає, їм завжди цих голосів бракує. А в тому, що підтримувати когось із колишніх кумирів помаранчевого Майдану потрібно нам самим.

Уже перші хвилини після оприлюднення результатів виборів засвідчили, що політики нижчі за свій народ. Переможці відверто упивалися шампанським і смаком реваншу, а переможені... Віце-прем'єр Олександр Турчинов

у виборчому штабі, як кажуть, «на голубом глазу» розповів казочки про якийсь «паралельний підрахунок голосів». І що начебто нічия – 46% на 46%.

А сама пані прем'єр, яку так хвалять за політичне чуття, зробила найнерозумніше з того, що можна було зробити. Вона зникла на три дні, щоб потім, чужими вустами, посилаючись на волю народу та «системні фальсифікації», почати шантаж переможця. При цьому, маючи підтримку 45% електорату, вона може знайти опору лише у вигляді ефемерної підтримки тих, кого організовано посадять в автобуси й привезуть до столиці. Та й найкращі місця для стоянок і наметів уже зайняті...

То що ж, «протівсіхи» мали рацію? І хто ж вони? Наскільки можна зробити висновок із результатів голосування та численних дискусій, це переважно міські мешканці: кияни, дніпропетровці, полтавчани, одесити. Більше молоді, ніж зрілі. Ліві та праві. Єврооптимісти та євроскептики. Ринковики і прихильники соціального захисту. На око у більшості своїй експомаранчеві. Готові до самоорганізації. Добрий матеріал для партій та громадських ініціатив майбутнього.

Інтернет уже переповнений закличками об'єднуватися, спілкуватися, виходити на певні рішення. Може, щось у них і вийде.

Політики справді майже однакові. За всіх достоїнств «інтерфейсу», як супервлучно й іронічно висловилося співачка Каша Сальцова, начинка відверто застаріла. Але, вочевидь, голосуванням «проти всіх» новий політик чи політична сила не народиться. Вони мають проходити чистилище реальних виборів, змагаючись якістю ідей та людей.

На жаль, у нашій конкретній ситуації низька явка та збільшення кількості тих, хто нікого не підтримував, зробили можливим прихід до влади Партії Повернення в Минуле – у цьому сенсі дуже симпатична заява экс-президента Леоніда Кучми. Дослівно: «Ситуація обнулилася, я задоволений, що все повертається».

До речі, є й хороша новина. Кандидат у президенти Василь Васильович Протівсіх, який здобув 0,16% голосів, знову став громадянином і пенсіонером Василем Васильовичем Гуменюком. Тепер він може вільно лягтися в інтерв'ю: «У нас х...я, а не демократія». Помиляється. Демократія – це не результат, це рух. І, як казав незабутній Михайл Горбачов, «процес пішов». ■

ГОЛОСУВАННЯМ «ПРОТИ ВСІХ» НОВИЙ ПОЛІТИК ЧИ ПОЛІТИЧНА СИЛА НЕ НАРОДИТЬСЯ

томатична заява экс-президента Леоніда Кучми. Дослівно: «Ситуація обнулилася, я задоволений, що все повертається».

До речі, є й хороша новина. Кандидат у президенти Василь Васильович Протівсіх, який здобув 0,16% голосів, знову став громадянином і пенсіонером Василем Васильовичем Гуменюком. Тепер він може вільно лягтися в інтерв'ю: «У нас х...я, а не демократія». Помиляється. Демократія – це не результат, це рух. І, як казав незабутній Михайл Горбачов, «процес пішов». ■

Тиждень

український www.ut.net.ua

ПЕРЕДПЛАТА НА 2010 РІК

Передплатити «УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖДЕНЬ»

ВИ МОЖЕТЕ:

1. У редакції:

– заповніть квитанцію у відділенні будь-якого банку
(отримувач: ТОВ «Український тиждень», р/р 26007026823721 у Печерському відділенні КМФ АКБ «УКРСОЦБАНК». МФО 322012. Код ЄДРПОУ 35392656. Передплата на журнал «Український тиждень»);
– розбірливо зазначте адресу доставки та контактний телефон;
– оплатіть квитанцію у найближчому відділенні банку;
– надішліть копію сплаченого бланка замовлення (квитанцію про оплату):
* факсом: (044) 351-13-00 (01);
* поштою: ТОВ «Український тиждень», м. Київ, 03067, а/с № 2.
Вартість редакційної передплати журналу «Український тиждень» на 2010 рік:

1 місяць – 20 грн;
3 місяці – 60 грн;
6 місяців – 120 грн;
10 місяців – 200 грн.

2. У будь-якому відділенні зв'язку Укрпошти. Передплатний каталог на 2010 рік, стор. 156. Передплатний індекс – 99319.

3. У передплатних агенціях вашого міста (детальніше див. на сайті <http://www.ut.net.ua>).

4. На сайті www.portmone.com.

повідомлення	отримувач платежу	ТОВ «Український тиждень»	26007026823721	35392656
			поточний рахунок отримувача	код отримувача
	назва установи банку	Печерське відділення КМФ АКБ «УКРСОЦБАНК»	322012	МФО банку
	Прізвище, ім'я та по батькові платника			
	Адреса платника, телефон			
	вид платежу: за передплату на журнал «Український ТИЖДЕНЬ»			
касир	період:			
	сума, грн			
	платник (підпис)			
квитанція	отримувач платежу	ТОВ «Український тиждень»	26007026823721	35392656
			поточний рахунок отримувача	код отримувача
	назва установи банку	Печерське відділення КМФ АКБ «УКРСОЦБАНК»	322012	МФО банку
	Прізвище, ім'я та по батькові платника			
	Адреса платника, телефон			
	вид платежу: за передплату на журнал «Український ТИЖДЕНЬ»			
касир	період:			
	сума, грн			
	платник (підпис)			

За детальною інформацією звертайтеся за тел. (044) 351-13-00.
Менеджер з передплати Каріна Семяновська
K.sem@ut.net.ua

<http://www.ut.net.ua>

Чорна зрада

Дискредитація – капітуляція – зрада: логічний маршрут тих, хто претендує на монополію в обстоюванні національних цінностей

Автор: Самійло Ворс
Малюнок: Павло Ніц

Утаборі націонал-патріотів, зокрема на Банковій, нині мають святкувати не менш бурхливо, ніж у виборчому штабі Партії регіонів: стратегічної мети досягнуто, «Вона» не пройшла. Адже хитку перевагу новообраного президента встановлено за активної допомоги поки що чинного лідера нації.

Дехто з політологів узагалі вважає, що саме нищівна критика Юлії Володимирівни з боку Віктора Андрійовича під час усієї кампанії, а також невпинне, систематичне блокування всіх дій уряду впродовж цього терміну забезпечили Вікторові Федоровичу значно більше, ніж його переможні три відсотки. Що це? Мстива дріб'язковість одного чоловіка? Далекоглядні плани його оточення, яке підтримує тісні стосунки зі спонсорами регіоналів? Солідарна образа групи політиків на свій народ у душі «Тож не діставайся ти нікому»? Нині це не має жодного значення.

TERTIUM NON DATUR

В історії кожної нації є переломні моменти, так звані точки біфуркації, коли жоден громадянин не може дозволити собі комфорт утриматися від вибору. Точніше, дозволити собі він може все, що завгодно, тільки уникнути відпо-

відальності за наслідки свого рішення все одно не вдасться. Або ти граєш на одну руку, або на іншу, або вже зізнайся, що тобі байдуже майбутнє цієї країни. Мав рацію філософ Мирослав Попович, коли з алгебраїчною чіткістю доводив:

ПРАВДА В ТОМУ, ЩО НІ У ВЛАДІ, НІ В ГЕТТО «ПАТРІОТИ» НЕ ЗДАТНІ НІ НА ЩО, КРІМ ДИСКРЕДИТАЦІЇ ІДЕЙ, ЯКІ ВОНИ НІБИТО ЩИРО ОБСТОЮТЬ

усі, хто не за Тимошенко, в цій конкретній ситуації автоматично за Януковича.

Група шанованих інтелектуалів у численних виступах все ж таки погралася в піжмурки: мовляв, якщо якомога більше українців проголосують проти всіх (окреме вітання панові Гуменюку), це має засвідчити нашим політичним елітам, що їх не підтримує суспільство й вони повинні поступитися місцем новим обличчям. Звучить страшенно загрозливо. Неважко уявити, як ті еліти злякалися, особливо в готелі «ІнтерКонтиненталь», де засідав штаб біло-блакитних. За бажання в цьому можна переконатися, спостерігаючи їхні розгублені мармизи на кожному каналі. Ні? Хіба не розгублені? Ну вибачте. Почекайте, зараз засоромляться й чимдуж побіжать шукати нові обличчя...

Позиція «патріотів» (те, що це слово в даному контексті слід писати в лашках, ми якраз і спробуємо довести далі) у вирішальну мить не є випадковою. І це днями визнав голова парламентських нашоукраїнців Роман Безсмертний: для його політичної сили вигідніше перебувати в опозиції. Навіть якщо припустити, що це обмовка або цитата, вирвана з контексту, вона якнайкраще відображає мрію типового представника їхнього табору: бути нібито поряд із владою, тобто користуватися всіма її перевагами, але нічого не робити й ні за що не відповідати. За формою та змістом це до болю нагадує становище української

придворної інтелігенції за радянських часів. І це не випадковий збіг, а типологічна схожість: колаборантство з ворожою владою можна чергувати з окремими нападами сміливості й супроводжувати постійними наріканнями і навіть вигмогами, які насправді ні до чого не зобов'язують.

Натомість перебування при владі є надмірним тягарем і зайвим клопотом, що відволікає від екскурсій, розваг і картинного ходіння в народ. Треба займатися копіткою роботою, дбати про національний інтерес, долати опір, утримуватися від спокус (!!!), виконувати обіцянки й до того ж іще не спізнюватися. Звісно, рано чи пізно природа бере своє...

ПОПЕРЕДНІ ПІДСУМКИ

«Патріоти» ющенківського розливу мали владу цілих п'ять років. Це такий тривалий проміжок часу, що виключає можливість послань на нездужання, брак повноважень, організований спротив, несприятливі погодні умови й решту обставин, які зазвичай заважають поганому танцюристові. Вони мали на старті такі неймовірні переваги, які рідко трапляються в історії: цілковиту довіру активної частини суспільства, тотальну деморалізацію опонентів, безмежну підтримку міжнародної спільноти, сприятливу економічну кон'юнктуру.

Патріоти не втомлюються нагадувати як благостиню те, чого не зробив президент: не впровадив «темників», не закрутив гайок, не вибудував вертикалі влади за путінським зразком, коротше кажучи, демократ. За цією логікою кожному політикові слід подякувати, що він не їсть на сніданок маленьких дітей – а міг би! Наприкінці царювання з Банкової почали лунати застереження: «Ви ще згадаєте Ющенка» (що комічно нагадує пророцтво його попередника: «Ви ще згадаєте Кучму»). З того самого середовища звучали звинувачення схожого гротесково-хореографічного характеру: «Ющенко – президент майбутнього, наш народ надто недосконалий і тому його не гідний».

А МОЖЕ, ЦЕ РЕВНОЦІ?

Ось те, чого Ющенко разом зі своїми союзниками не зробив, хоча мав будь-що зробити попри будь-який спротив, попри будь-які перешкоди:

- об'єднання нації на платформі української мовно-культурної ідентичності;
- перезавантаження державного апарату;
- подолання корупційного типу взаємодій в бізнесі, адмініструванні та суспільстві;
- забезпечення законності;
- реформи в економіці, медицині, освіті, соціальному захисту;
- просування в Європу на правах повноправного, шанованого й передбачуваного партнера.

Звісно, він мав зробити це не один, а разом із командою своїх «патріотів» і за підтримки патріотів без жодних лапок, тобто думаючи, зрілої частини суспільства.

Вони не лише самі не зробили того, що обіцяли, на що благословили їх Майдан та історія, вони позбавили шансів зробити це іншу команду, своїми руками привівши до влади компанію добродіїв, для яких їхні цінності – справжні або удавані – є не чим іншим, як предметом для глузування.

Останнім часом білосередчна Тимошенко надто переконливо позначила свій курс саме на спокійний розвиток українських цінностей, на згуртування суспільства навколо здорового патріотичного стрижня. Наскільки це було щиро й послідовно, ми невдовзі дізнаємося, спостерігаючи за нею в ролі опозиціонерки, зараз же срозуміло одне: «патріоти» й надалі претендуватимуть на роль монополістів у захисті національних інтересів. На поле, яке вони вважають своїм, вони намагатимуться не пустити нікого. Не з'їм, то понадкушую.

Правда в тому, що ні у владі, ні в гетто «патріоти» не здатні ні на що, крім дискредитації ідей, які вони нібито щиро обстоюють. Здорові конструктивні сили переможуть лише тоді, коли «патріоти», які у вирішальний момент стріляють у спину, опиняться на смітнику історії. ■

Януковичі

Коллективний портрет нової влади

Автори: Наталія Гейчук, Аліна Пастухова, фото: УКРІНФОРМ, УНІАН, РНЛ, Олександр Чекменьов

ВІКТОР ЯНУКОВИЧ

Людина з сумнівним минулим, антигерой Помаранчевої революції, двічі прем'єр-міністр, його уряди не досягли особливих успіхів в економічній та інших сферах, зате відзначилися популістською соціальною політикою й роздаванням стратегічних державних об'єктів своїм. За останні роки Віктор Федорович здобув «славу» поціновувача української та російської літератур. Окрім поетеси Анни «Ахметової» та письменника Ісаака «Бебеля», він виявився шанувальником «українського поета» Антона Павловича Чехова. А до списку неологізмів, окрім поняття «професор», кандидат у президенти додав нове значення слова «геноцид».

Під час зустрічі з виборцями у Львові лідер ПР охарактеризував їх так: «Тут зібрався найкращий геноцид країни!» Після зауваження помічників Януковича – мовляв, мабуть, мається на увазі не геноцид, а генофонд, він додав: «І генофонд теж»...

РІНАТ АХМЕТОВ

Найбагатша людина країни, головний спонсор Партії регіонів страшенно не любить, коли в ЗМІ згадують про його тернистий шлях до першого мільярда. Щойно якимось поважане закордонне видання називає його колишнім бандитом – одразу в суд. Зокрема днями французька газета Le Figaro надрукувала спростування раніше опублікованих тверджень про кримінальне походження статків «скандального українського олігарха».

Рінат Ахметов упевнений, що за будь-яких умов він почуватиметься комфортно: «Я в Україні завжди чувствовав себе, чувствую і буду почувувати в безпеці»

МИКОЛА АЗАРОВ

Стояв біля витоків Партії регіонів. Основний ідеолог її економічної політики, голова Державної податкової адміністрації України в 1996–2002 роках, віце-прем'єр-міністр та міністр фінансів у першому та другому урядах Віктора Януковича. Перебуваючи при владі, «відзначився» жорстким податковим тиском на малий та середній бізнес в Україні, зазнавав жорсткої критики, зокрема за неповернення мільярдних оборотів у вигляді податку на додану вартість тощо.

Відомий також як людина, котра так і не спромоглася хоча б трішки вивчити державну мову: нечасті намагання Азарова читати з папірця українською викликають у слухачів серцеві напади...

Є найбільшим в уряді Януковича лобістом проросійської політики. Виступає за поглиблення економічної співпраці з Росією та інтеграцію України до Єдиного економічного простору, один із поборників російської мови в Україні.

У вітчизняний політичний лексикон міцно ввійшло сумнозвісне поняття «азаровщина», яке для економістів означає систему, що шкодить розвитку бізнесу (відсутність системного підходу, командно-адміністративний стиль управління економікою, податковий тиск, розпорядження бюджетними грошми як своїми власними), а для патріотично налаштованих українців асоціюється з нехтуванням державною мовою й насадженням російської.

Зараз претендує на посаду прем'єр-міністра за президента Януковича.

Вважає кримінальне минуле лідера Партії регіонів «судовою помилкою»: «Я теж, як Янукович, виховався у бабуси, без отця, заступитись було некому. І я точно так же мог загреметь: милиция тогда сильно не разобралась, хватала первого попавшегося...»

БОРИС КОЛЕСНИКОВ

Близький друг Ріната Ахметова, дуже впливова людина у Партії регіонів, відомий як один із найбільших захисників російської мови в Україні. Є він і зятятим прихильником ідеї федералізації України. Під час президентських виборів 2004 року брав участь, тоді ще як голова Донецької облради, у скандально відомому Всеукраїнському з'їзді народних депутатів і депутатів місцевих рад у Сєверодонецьку на Луганщині – зібранні прибічників кандидата Віктора Януковича, де лунали заклики до сепаратизму. В результаті Колесников опинився поміж фігурантів карної справи, порушеної Генеральною прокуратурою за фактом замаху на територіальну цілісність та недоторканність України. Проте офіційного звинувачення на його адресу висунуто не було.

2005 року колишній співвласник донецького торговельного центру «Білий лебідь» Борис Пенчук звинуватив Колесникова у вимаганні в нього акцій центру. Тодішній голова Донецької облради провів чотири місяці у слідчому ізоляторі. У серпні 2005-го Колесникова звільнили, кримінальну справу закрили «за відсутністю складу злочину». Через три роки під слідство потрапив сам Пенчук за звинуваченнями у наданні неправдивих свідчень проти Колесникова (отримав вісім років ув'язнення). Він публічно заявив, що свідчення проти Колесникова підписав під тиском керівника МВС Юрія Луценка. Відтоді Партія регіонів періодично пригадує Луценкові цю історію, намагаючись притягти його до відповідальності... Колесников контролює групу «Конті», одного з найбільших в Україні виробників кондитерських виробів.

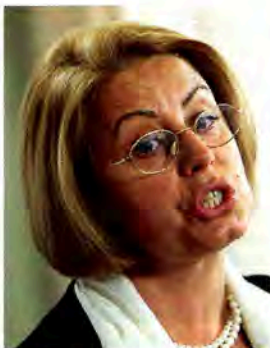
Позицію щодо російської мови не змінює: «Я не вижу в этом вопросе никакого заискивания перед Россией. Речь идёт о демократических ценностях. Много людей в Украине говорят на русском языке, считая его родным. Значит, мы должны обеспечить его статус как государственного»

СЕРГІЙ ТА АНДРІЙ КЛЮЄВИ

Брати-бізнесмени Ключєви (асоціюють із корпорацією «Укрпідшипник», що об'єднує компанії в кольоровій металургії, харчопромі, енергетиці, будівництві, сільському господарстві, деревообробці, машинобудуванні) під час президентських виборів 2004 року керували тіншовим штабом Віктора Януковича. Саме їм приписують авторство винаходу транзитного сервера, за допомогою якого фальшувалися результати голосування. Крім того, братам закидають причетність до організації бійки під ЦВК 23 жовтня, коли перевдягнені в цивільне міліціонери побити пікетувальників, які протестували проти утворення Центровборчкомом чотирьохсот додаткових виборчих дільниць у Росії. Проте Ключєви це заперечують і називають чорним піаром.

Андрій Ключєв уже кілька років є офіційним переговорником від Партії регіонів із БЮТ і до останнього часу не відкидав можливості створення спільної коаліції з «тверезомислячими» представниками блоку. *Андрій Ключєв не приховує політичних симпатій регіоналів: «У Віктора Балого є партія «Єдиний центр», около десяти депутатов парламента, к которым мы периодически, когда нужно утверждать необходимые стране законопроекты, обращаемся за помощью. Вот такое сотрудничество возможно. Почему нет?»*

ГАННА ГЕРМАН

Одне з найхарактерніших облич Партії регіонів, віддана поборниця й захисниця інтересів Віктора Федоровича, його тлумач, перекладач і літконсультант. Саме вона в 2004 році, на посаді прес-секретаря прем'єра Януковича, доклала найбільше зусиль до відмивання його іміджу, поширюючи свою інтерпретацію судимостей політика. З того часу авторитет Герман у Партії регіонів помітно зріс. Заступник голови партії з квітня 2008 року, сьогодні вона є однією з ключових осіб у виборчому штабі Віктора Януковича. За чутками, Герман може очолити Секретаріат президента Януковича або ж отримати міністерський портфель.

Проте був у житті Ганни Герман й інший період. Журналіст за фахом, до приєднання до команди Януковича у травні 2004 вона обіймала посаду голови Київського бюро «Радіо Свобода», паралельно вела на опозиційному до Януковича «5-му каналі» програму «Час пік» і вважалася прихильником швидше помаранчевих ідей.

Ще в 2004-му Ганна Герман пояснила журналістам, що змусило її так різко змінити позицію: «Я працюю з кимсь лише доти, доки мені це цікаво... Я завжди дорого коштувала, і ви це знаєте. «Радіо Свобода» платило мені великі гроші. І всюди, де я буду працювати, я буду працювати за добрі гроші»

СЕРГІЙ ЛЬОВОЧКІН

Чи не найбільш наближена до лідера ПР людина, яка контролює «доступ до тіла» Януковича. Сергій Львович належав до оточення экс-президента Леоніда Кучми. Стрімкою політичною кар'єрою значною мірою завдячує зв'язкам нині покійного батька Володимира Львовича, який обіймав посаду голови Держдепартаменту з виконання покарань і був другом Леоніда Кучми. 1999 року Львовича-молодшого запросили до групи консультантів і радників тодішнього президента. З 2002-го він перший помічник президента Кучми, призначений на посаду на противагу голові Адміністрації президента Вікторові Медведчуку, а з 2006 року — член команди Віктора Федоровича. Є близьким до Дмитра Фірташа, співвласника газового посередника РосУкрЕнерго, і вважається одним із лобістів заснування компанії. Проте останній факт Львовичін заперечує. Його прізвище також фігурувало поміж причетних до так званого транзитного сервера, створеного 2004 року для фальсифікації результатів президентських виборів.

Рік тому став одним із фігурантів скандалу в ПР, заявивши, що деякі його однопартиїці (зокрема, Нестор Шуфрин) «здають» партію Блоку Тимошенко. За словами Львовича, до цього сценарію був причетний Віктор Медведчук, який, мовляв, таким чином намагається повернутися у владу.

У внутрішньопартійному скандалі із соратниками не церемонився: «Во время такого разговора мне есть что сказать. Например, о том, что за нынешней болтовней стоят лица, причастные к грязным технологиям и проигранному суду в 2004 году. Лица, которые сдавали партию Банковой в 2005 году, прикрываясь депутатскими мандатами. Лица, которые были задействованы в скупке депутатов и в развале Верховной Рады в 2006–2007 годах, лица, загрязнённые коррупцией и корыстолюбием в 2007 году, которые перекупили депутатов из коалиции БЮТ – НУ–НС, а затем на украденные при этом деньги покупили себе особняки в Дубаи...»

ВАСИЛЬ ДЖАРТИ

Василію Джарті, экс-першому заступникові голови Донецької облдержадміністрації, приписують організацію «теплої» зустрічі Віктора Ющенка у Донецьку в жовтні 2003-го. Місто зустріло лідера «Нашої України» і його соратників білбордами із зображеннями Ющенка у фашистській формі, а зал, замовлений для проведення з'їзду помаранчевих, виявився зайнятим іншими. Організаторські здібності Джарті високо оцінило керівництво Партії регіонів, і вже через два роки він очолив виборчий штаб ПР.

Згодом йому довірили ще одну відповідальну ділянку – Міністерство з питань охорони навколишнього середовища, що перерозподіляє контроль над родовищами корисних копалин. Старанний міністр оперативно підпорядкував міністерству ще й Держкомзем, реорганізувавши його в агентство земельних ресурсів. Скарг на незаконне видання ліцензій та порушення під час проведення тендерів побибільшало.

Восени минулого року экс-регіонал Василь Кисельов звинуватив куратора Криму по партійній лінії Василя Джарті разом із Віктором Януковичем у розвалі організації ПР на півострові й назвав Джарті майбутнім «смо-

трящим» у Криму від президента Януковича.

Зустрічаючись із партактивом Сакського району Криму під час виборчої кампанії, зірвав оплески залу, погрожуючи помаранчевим: «Оранжевые нам говорили, что закон один для всех, а сами забыли о своих словах... Пусть они помнят, что выборы пройдут, а тюрьмы останутся для них»

ДМИТРО ТАБАЧНИК

Дмитро Табачник – ще одна людина Леоніда Кучми в команді Віктора Януковича. Він двічі очолював виборчий штаб экс-президента, був головою його адміністрації. З Віктором Федоровичем Табачник працює з 2002 року, коли обійняв посаду віце-прем'єра з гуманітарних питань у його уряді. На тій же посаді перебував і в другому уряді Януковича. Один із найжорсткіших критиків гуманітарної політики президента Віктора Ющенка, входить до найбільш радикально налаштованих прихильників ідеї надання російській мові статусу державної. Належить до запеклих супротивників інтеграції України до НАТО, виступає за перетворення України з унітарної держави на федерацію, проти визнання Голодомору 1932–1933 років геноцидом українського народу, проти створення в Україні єдиної національної помісної церкви, жорстко засуджує позицію президента Ющенка щодо визнання ОУН–УПА.

У вересні 2009-го виклав свої вражаючі «історико-політичні» погляди в статті «От Риббентропа до майдана» в московській газеті «Известия»:

«Как показала уже Великая Отечественная война, а затем и развитие постсоветской Украины, галичане практически не имеют ничего общего с народом Великой Украины ни в ментальном, ни в конфессиональном, ни в лингвистическом, ни в политическом плане. У нас разные враги и разные союзники. Более того, наши союзники и даже братья – их враги, а их «герои» (Бандера, Шухевич) для нас – убийцы, предатели и пособники гитлеровских палачей... Таким образом, присоединение Галичины к УССР объединило в одном административном, а затем и государственном формировании два различных народа – цивилизационных оппонентов. При этом, если народы Великой Украины всегда толерантно относились к галичанам, не вмешиваясь в их жизнь и не навязывая свои ценности, то сами галичане при первой же возможности крайне агрессивно, не останавливаясь перед насилием и массовыми убийствами, пытались причесать Украину под свою гребенку...»

ОЛЕКСАНДР ЛАВРИНОВИЧ

Колись один із провідників національно-демократичного руху в Україні, а нині заступник голови Партії регіонів Олександр Лавринович – незамінний член команди. Досвідчений юрист, який двічі був міністром юстиції, часто ухвалював неоднозначні рішення. Приміром, навесні 2007 року відмовлявся засвідчити документи БЮТ, потрібні для подання до ЦВК для участі в дострокових парламентських виборах...

У парламенті віце-спікер від ПР Лавринович також на сторожі партійних інтересів. Упродовж передвиборчої відпустки голови ВР Володимира Литвина представники коаліції намагалися зняти Лавриновича з посади першого віце-спікера або принаймні відсторонити від ведення засідань за порушення регламентних норм, зокрема оголошення про відкликання з посади лідера фракції НУ – НС Миколи Мартиненка за сфальшованим протоколом, перешкоджання створенню слідчої парламентської комісії щодо Межигір'я, відмову надати перерву на вимогу фракції тощо. Серед останніх резонансних здобутків Лавриновича на законодавчій ниві – зміни до закону про вибори президента, ухвалені за три дні до другого туру.

Під час зустрічі з виборцями у Львові продемонстрував свою політичну гнучкість: «Чи може бути сьогодні гарантована безпека Української держави без ефективної співпраці з Росією або Північноатлантичним альянсом? Я на це запитання даю ствердну відповідь: ні, не може...»

ВАДИМ КОЛЕСНІЧЕНКО

Вадим Колесніченко постійно лякає переселенням російськомовних українців на обнесені колючим дротом території, волає про дискримінацію російської мови та культури, примусову українізацію і констатує катастрофічне зменшення кількості російських шкіл. А ще він дуже хвилюється за школярів, які не вивчають належним чином мови Пушкіна і Толстого. Мовляв, часи скоро зміняться, і їм буде суцужно...

У прагненні захистити знедолених російськомовних в Україні Колесніченко навіть по допомогу до сусідньої країни звернувся – закликав Росію активніше боронити їхні інтереси. Щоправда, не став радити, яким чином.

Відомий також як ініціатор скандалу навколо «Артеку», де, за його словами, гвалтували дітей. Однак зараз не виявляє особливої зацікавленості у розслідуванні цієї справи.

В одному з останніх інтерв'ю підтримує лідера ПР загалом і його позицію щодо «українського поета» Чехова зокрема: «Лицо Виктора Януковича – это лицо нашей партии, в которой 1 миллион 250 тысяч партийцев... Я, например, когда читаю короткие рассказы Антона Павловича Чехова, то от удовольствия, которое получаю от его творчества, во мне играет музыка. Любой нормальный человек, который меня понимает, сможет меня поддержать, когда я скажу, что Чехов является композитором нашего настроения, музыкантом наших душ»

НЕСТОР ШУФРИЧ

Один зі спікерів Партії регіонів, охочих як до участі у політичних ток-шоу, так і до спілкування з журналістами. Перебування Шуфрича у виконавчій владі запам'яталося цікавим відкриттям: успішна ліквідація надзвичайної події можлива лише за особистої участі міністра та президента. Тільки в тандемі з Ющенком керівник МНС виявився здатним організувати підйом і вивезення цистерн з отруйним фосфором після аварії на залізниці у Львівській області. А також загасити лісові пожежі на півдні країни, власноруч орудуючи лопатою та штовхачу загрузле авто пожежників.

Колишній вірний есдек, а нині не менш відданий регіонал – відомий забіяка. На його рахунок бійка з елементами стриптизу в ЦВК на президентських виборах-2004, намагання відбити у працівників «Беркута» соратника со СДПУ(о) Івана Різача в момент його арешту, регулярна участь у штовханні біля парламентської трибуни

тощо. Поміж постраждалих від руки Шуфрича – колишній міністр транспорту Микола Рудьковський, колега-регіонал Сергій Львовичкін, дістався навіть головному міліціонеру країни Юрію Луценкові, якого Шуфрич нещодавно підстеріг за лаштунками одного з політичних ток-шоу. *Має високі стосунки з деякими колегами по партії: «На самом деле в большом, крепком и светлом доме, который называется Партией регионов, мусором есть сам господин Лёвочкин. И даже не мусором, а придорожной пылью, которая, как вы знаете, умеет проникать в самые узкие щели. Пылью, которая тихо и неприметно лежит до поры до времени, но чем раньше её выметут, тем меньше от неё вреда. Я думаю, что вся проблема в том, что её вовремя не смели, а теперь она поднялась столбом...»*

СЕРГІЙ КІВАЛОВ

Легендарний экс-голова ЦВК, який у 2004 році за результатами другого туру оголосив Віктора Януковича президентом. Попри рішення Верховного Суду, який визнав масштабні фальсифікації, Сергій Ківалов і далі стверджує, що голоси виборців було пороховано правильно, а вердикт суду називає незаконним. Обіцянку помаранчевих лідерів притягнути головного «підрахуя» до відповідальності так і не було виконано.

Трапляються казуси у Ківалова і на нинішній посаді голови Комітету ВР з питань правосуддя, що «працевлаштовує» представників суддівського корпусу. Під час голосування за обрання суддів у Верховній Раді депутати іноді виявляють у загальному списку прізвища тих, чії кандидатури на засіданні комітету не розглядалися або ж були відхилені. Яким чином вони потрапляють до остаточного варіанта проекту постанови, що вноситься на голосування в зал, залишається загадкою. І чому цю людину переслідують підозри у фальсифікаціях?

У жовтні 2009-го прийняв із рук президента Росії Дмитрія Медведева «Орден дружби»: «Мне очень приятно получить эту награду именно потому, что со дня образования нашей страны я верой и правдой служу Украине, украинскому народу и его интересам. А эти интересы – настоящие, долгосрочные – требуют укрепления дружбы украинского и российского народов»

Спілкувалася
Жанна Безп'ячук

Після падіння Берлінського муру та розпаду СРСР ось уже два десятиріччя на Заході не вдухають спроби досягнути нову геополітичну реальність. Водночас політична історія непинно додає все новий і новий матеріал для осмислення. Концепція нової холодної війни між Заходом та Росією, викладена в однойменній книзі британського журналіста, одного з редакторів журналу The Economist Едварда Лукаса, є однією з таких спроб. У розмові з **Тижнем** автор висловив своє бачення місця Східної Європи, зокрема України, на європейській мапі. При цьому йдеться не лише про поточну міжнародну кон'юнктуру, а й про цивілізацій в хрестоматійному хантингтонському сенсі цього слова.

РОСІЯ МАНДЕЛЬШТАМА І РОСІЯ ГАЗПРОМУ

У. Т.: Ви розглядаєте саме Східну Європу як лінію фронту в праці «Нова холодна війна». Але багато хто з теоретиків і практиків міжнародної політики визнає, що нові лінії поділу пролягатимуть між світом ліберально-християнським та світом фундаментального ісламу. В середині Європи їх не буде.

– Почнімо з того, що не всі ісламські країни є фундаменталістськими. Це питання дуже часто спрощують. Країни, де панує ісламський фундаменталізм, не люблять вахабітів. Вахабіти не люблять іранців. Той світ, який на Заході стереотипно визначають як простір фундаментального ісламу, дуже неоднорідний. Ми справді маємо серйозні проблеми з окремими аспектами ісламу. Але це зовсім не нова холодна війна. Чому я вважаю, що Східна Європа – лінія фронту нової холодної війни? Тому що Росія намагається відновити й посилити свій вплив. І це справді серйозна проблема, бо вона демонструє ревізійні настрої. Їй не до вподоби домовленості 1991 року, досягнуті після розпаду СРСР. Росія прагне змінити правила гри.

У. Т.: У своїй книзі ви показуєте, що Росія й Захід часто вкладають різний зміст у такі універ-

Написати сценарій успіху

Британський журналіст Едвард Лукас про потребу вибору України між російською диктатурою закону та європейським rule of law

сально вживані поняття, як держава чи урядовець, тобто говорять різними мовами не в лінгвістичному, а в ціннісному сенсі. Як тоді між ними має вбудовуватися діалог?

– Я би розрізняв «мову» й цінності російської цивілізації як такої та «мову» її правлячого режиму. Є, скажімо, Росія Ахматової, Мандельштама. І з такою Росією Захід однозначно розмовляє однією мовою. Але ми не можемо розмовляти чужою нам мовою правлячого режиму. Ми можемо, звісно, спиратися на суто власні поняття. Слабкість нашого західного підходу в тому, що ми завжди готові говорити, але часто нам немає що сказати. Україна перейняла від Росії політичну традицію, що спирається на диктатуру закону, а остання – це щось сутнісно відмінне від західного rule of law (верховенство закону). Ми сприймаємо державу як служительку інтересів своїх громадян. У російській традиції держава сприймається як трансцендентна інстанція, керована суверенним правителем. Західна ж держава спирається на модерні громадянські уявлення про її

у 1990-х
Кремль та його союзники прибрали до рук повністю чи частково кожен енергопроект, фінансований Заходом у Росії

у 2000-х
історія повторюється: у грудні 2006-го Royal Dutch Shell продала Газпрому **50%** плюс одну акцію в проєкті «Сахалін-2»

у 2006-му
компанії Еххол, одному із акціонерів «Сахалін-1», Росія заборонила продавати газ до Китаю

Намір робити те саме мала й ТНК-ВР, дочірня компанія British Petroleum. Натомість Кремль змусив її продати

63%
своїх акцій за \$800 млн
З книги «Нова холодна війна», Едвард Лукас

роль і призначення. І що детальніше ми розглядатимемо ці поняття, то ясніше проступатимуть глибинні відмінності між Росією та Заходом.

У. Т.: Ви пишете чимало про те, що осмислити російську політику поза Газпромом неможливо. Яку динаміку має взаємозалежність російської авторитарної політичної системи та енергократії Газпрому сьогодні?

– Ця взаємозалежність була й залишається повністю симбіотичною. Іноді це все виглядає так, ніби Газпром – енергодепартамент Кремля. Або навпаки: Кремль видається політичним продовженням Газпрому. Це різні сторони однієї медалі. Газпром, як й інші великі енергетичні компанії на кшталт Росенерго, – це чорна каса для Кремля, в якій працюють своїх людей і де завжди можна взяти гроші на різні потреби. На персональному сайті Бориса Немцова є чимало інформації про обладнання топ-менеджменту компанії, яким керують, своєю чергою, високопосадовці з Кремля. Якби російські медіа були б хоч трохи

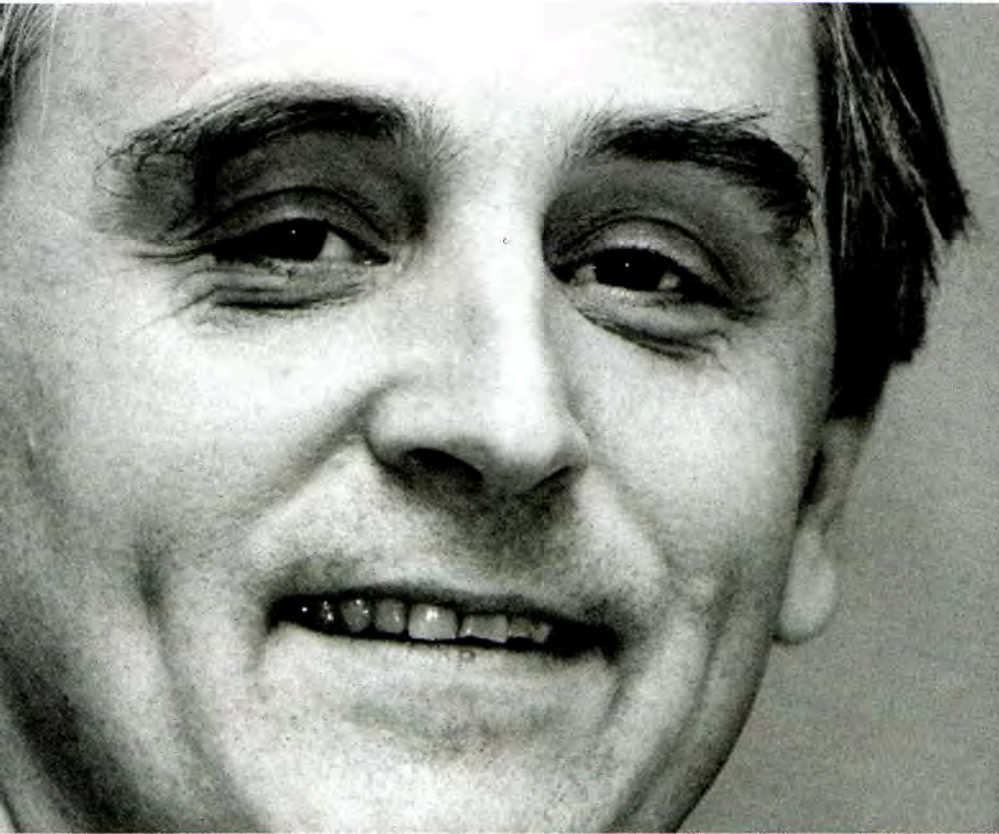

ФОТО З САЙТУ HTTP://WWW.BALASZLIT/PICTRO ROMANESCU (ETA)

вільнішими, то вони мали б розібратися з цією ситуацією й розповісти росіянам, що насправді відбувається. Прості люди не мають альтернативних джерел інформації.

РЕАЛЬНИЙ ДІАЛОГ

У. Т.: Чи не вважаєте ви, що сьогодні Європі бракує свіжих ідей в осмисленні її власної реальності. Приміром, існує концепція різношвидкісної Європи, коли регіони й країни різною мірою інтегровані в загальноєвропейські процеси. Але такі країни як Грузія та Україна фактично опинилися й поза цими процесами, й поза цими концепціями. Чи не прийшов – і вже давно – час для нових підходів?

– Я вважаю, що розглядати Україну поза межами Європи в усіх її вимірах просто смішно й безглуздо. Це зрозуміло, що в сьогоднішній Європі всі гравці не можуть рухатися вперед із однаковою швидкістю. Існує Західноєвропейській союз, існує Шенгенська зона, існує еврозона. Це все різні європейські клуби зі своїми інтересами й завданнями. Я вважаю, що не

можна допустити, щоб нові члени ЄС опинилися поза межами основних європейських клубів. Дуже важливо, що Словенія та Словаччина не так давно приєдналися до еврозони. Будемо сподіватися, незабаром те саме зможе зробити Естонія. Хочеться вірити, що Східне партнерство буде ефективним інструментом, а не демагогічними теревеннями. Я також дуже тішився б, якби подорожувати всією Європою, включно з Україною, можна було б іще вільніше в обох напрямках.

У. Т.: Якою має бути, на ваш погляд, політика Євросоюзу конкретно щодо України на нинішньому етапі?

– Ця політика наразі є доволі невдалою. Думаю, ЄС змарнував колосальні можливості. Якби він почав активніше зближуватися з Україною одразу після Помаранчевої революції, то справи сьогодні були б кращими для обох. Передусім ЄС має вибачитися перед Україною за те, що втратив такі шанси. Далі, потрібно розвивати мережу співпраці, залучати до України європейських експертів із найрізноманітніших

питань, особливо корисно це було б у Криму. Добре було б досягти ліберальнішого візового режиму між ЄС та Україною якнайшвидше, проте навіть якщо це віддалена перспектива, то чинний візовий режим має бути прозорим і чесним, а не корумпованим і неефективним, яким він і є насправді. Українських громадян мають поважати й ставитися до них не менш уважно, ніж до інших. Також потрібно розвивати співпрацю в освіті: українські студенти повинні мати якнайширші можливості для навчання в Європі. Культурна та гуманітарна співпраця має таке ж стратегічне значення, як і політична. Я особисто закликаю західноєвропейських урядовців і посадовців якнайактивніше налагоджувати контакти з Україною. Треба їхати до Києва, до Львова, до Дніпропетровська, вести реальний змістовний діалог. За п'ять років в Україні може вже постати нова генерація політиків, яким Брюссель довірятиме. Україна – це справжній виклик для Європи в позитивному сенсі.

У. Т.: Як би ви прокоментували таку тезу, що Україна цікава ЄС тією мірою, якою вона може бути позитивним прикладом демократизації для Росії?

– Багато європейських політиків у зовнішньому світі цікавляться насамперед Китаєм, Японією. Україна не потрапляє взагалі у їхній фокус. При цьому дехто з них, вочевидь, не розуміє небезпеки з боку Росії, вважає, що вона рухається в правильному напрямку. Вони не бачать того, що це «політичний Чорнобиль», забруднювач політичного повітря найближчих країн-сусідів. Навряд чи комусь вдасться сформулювати суть Російської імперії краще, ніж це зробив Збігнев Бжезинський: із Україною Росія – ім-

БІОГРАФІЧНА НОТА

Лукас Едвард

Відомий британський журналіст, заступник редактора міжнародного відділу впливового англосовного тижневика The Economist, автор бестселера «Нова холодна війна» (New Cold War), який вийшов друком 2008 року. З 1986 року спеціалізується на висвітленні подій і тенденцій у Східній Європі. Працював також кореспондентом The Independent та BBC. Брав участь у написанні кількох книжок, зокрема збірки есе «Чому я досі англіканець?» (Why I am still an Anglican?)

перія, без неї – лише країна. Захід має допомогти Україні написати й реалізувати свій сценарій успіху (success story), що й дасть їй змогу не перетворитися знову на напівколоніальну країну.

ЕНЕРГОНАСТРОЇ ЄВРОПИ

У. Т.: Ви звертаєте увагу на те, що країни ЄС так і не спромоглися створити Спільний енергетичний ринок. І це все за постійно зростаючого енергетичного домінування Росії. В чому глибинні причини цієї неспроможності?

– Найвагоміша причина – вплив Німеччини на певні країни. Вона просуває сьогодні «Північний потік». Австрія є адептом «Південного потоку». З іншого боку, обсяги споживання газу в Західній та Центральній Європі скорочуються. Якщо такий проєкт як Nabucco буде реалізований, то вага Росії послаблюватиметься. Але непокоїть те, що Газпром має реальний вплив на політику Німеччини та Австрії.

У. Т.: Якими ви бачите перспективи альтернативної енергетики в Європі в контексті попереднього запитання про Спільний енергоринок?

– Це питання насамперед до науковців. Я лише можу сказати, як це все вписується в загальну логіку розвитку енергетики на Заході. Вітрова чи сонячна енергетика, приміром, є дуже дорогою. Значно простіше й дешевше використовувати ту енергію, що від початку є сконцентрованою. В такому ракурсі перспективною є енергія біомаси. Загалом же майбутнє за новими технологіями енергозбереження. Сьогодні про перспективи альтернативної енергетики краще за журналістів пишуть наукові фантасти...

У. Т.: Створення міжнародного консорціуму за участю української газотранспортної системи (ГТС) – це лише питання часу? Як це виглядає з західних горизонтів?

– Українська ГТС у незадовільному технічному стані. Вона нагально потребує інвестицій. Навряд чи ці інвестиції придуть із Росії. Якщо буде створена прозора система транзиту й доходи консорціуму справді витратити-

муть на подальшу модернізацію української ГТС, то в нього великі перспективи й він вигідний Україні. Українська ГТС невпинно зношується. І, звісно, цю проблему треба вирішувати.

ФАТАЛЬНЕ ІГНОРУВАННЯ

У. Т.: У березні–квітні 1933 року у Великій Британії були опубліковані правдиві свідчення журналістів Гарета Джонса й Малкольма Маггеріджа про Голодомор в Україні, однак їх проігнорували всі – і політики, і суспільство. Наскільки свідомо сьогодні Британія цього свого фатального «недогляду»?

– Поширення знань про Голодомор і таке усвідомлення – це й досі проблема для Великої Британії. Дуже мало людей хоч щось про це знають. На жаль, збереглося замало візуальних свідчень про цю трагедію, бракує художніх фільмів. Сучасна аудиторія якнайкраще й якнайшвидше засвоює інформацію через візуальну репрезентацію. Ми так багато знаємо про Голокост зокрема й тому, що збереглося чимало найрізноманітнішої інформації. І найважливіше: правду про цю трагедію почали оприлюднювати тоді, коли ще жило багато її свідків. Україна ж одразу після Голодомору пережила 5-7 років кривавого тоталі-

таризму. А реально трагедію почали досліджувати лише після 1991 року. Уявіть собі, чи багато люди знали б про Голокост, якби до 1990 року його замовчували. Я з застереженнями використовував би термін геноцид щодо Голодомору. Але це нічого не змінює. Йдеться про одну з найстрашніших трагедій в історії людства ХХ сторіччя. Хоча такі трагедії, правду про які приховували дуже довго, є і в польській історії (Катинь), і в російській (загибель російських селян від голоду 1932–1933 років).

У. Т.: У якій взаємозалежності перебувають результати українських президентських виборів, з одного боку, та відносини Росії з Заходом, з іншого? Наскільки вони посилюють чи послаблюють позиції Росії?

– Попри всі виклики й складнощі вашої президентської кампанії, на Заході зберігається жвавий інтерес до результатів виборів. Також, попри поширену антипатію до Віктора Януковича, треба враховувати, що економічні інтереси, які стоять за ним, не зорієнтовані на Росію. Якби Януковича підтримував активно такий російський бізнесмен, як, приміром, Олег Деріпаска, то було б більше приводів для занепокоєння. Але за ним стоять українські бізнес-інтереси. Його підтримують також росіяни, які живуть в Україні, проте це зовсім інше, ніж підтримка Кремля. Насправді, найгірше те, що Росія, на мій

НОВА РЕАЛЬНІСТЬ. В її основі, на думку Едварда Лукаса, лежить старий антагонізм між Заходом та Росією

ЗАХІД МАЄ ДОПОМОГТИ УКРАЇНІ НАПИСАТИ Й РЕАЛІЗУВАТИ СВІЙ СЦЕНАРІЙ УСПІХУ, ЩО Й ДАСТЬ ЇЙ ЗМОГУ НЕ ПЕРЕТВОРИТИСЯ ЗНОВУ НА НАПІВКОЛОНІАЛЬНУ КРАЇНУ

погляд, зовсім не хоче, щоб Україна була успішною. А Віктор Янукович якраз є тим кандидатом, який навряд чи спроможний зробити її такою, не будучи націленим на здійснення реформ. Він не має репутації послідовного просвітолюбного політика. В цьому сенсі він, справді, вигідний для Росії. ■

Тиждень
український

www.ut.net.ua

18 лютого

Зустріч із ЕДВАРДОМ ЛУКАСОМ

у рамках Клубу «Українського тижня»

ЕДВАРД ЛУКАС – відомий британський журналіст, заступник редактора міжнародного відділу тижневика The Economist. Один із тих західних аналітиків, що найкраще розуміють політичні події й тенденції Центрально-Східної Європи.

У 2008 році Лукас узагальнив свій досвід у книжці «**Нова холодна війна: як Кремль загрожує і Росії, і Заходу**», яка була видана більше ніж 20 мовами і стала світовим бестселером.

Український переклад книжки вийшов 2009 року у видавництві «Темпора».

15.30 – ВІДКРИТА ЛЕКЦІЯ (англійською мовою)
у Книгарні «Є», вул. Лисенка, 3 (м. Київ)

18.30 – ЗУСТРІЧ ІЗ ЕДВАРДОМ ЛУКАСОМ:

- Чи зростатиме й далі вплив Росії у Європі?
- Чи здатні демократичні країни Європи об'єднати зусилля для захисту європейських цінностей?
- Чи загрожує нинішня ситуація в Україні та світі втратою української державності?

Книгарня «Є», вул. Лисенка, 3 (м. Київ)

Обама, рівно посередині

За рік американський президент так і не спромігся схилити на свій бік опозицію, проте розчарував багатьох своїх прихильників

Автор:
Серж Галімі,
Le Monde
diplomatique

У політичній боротьбі іноді надмірно наголошують на особистих антагонізмах та нав'язливих антипатіях. Потреба нападу на опонента всіма силами сприяє створенню альянсів, єдиною мотивацією яких є бажання знищити спільного ворога. Та коли ворог повалений, починаються проблеми. Хто наступний? Щоб приймати політичні рішення, треба позбутися тих сірих зон, які за часів перебування в опозиції зробили можливим цей альянс. Це приносить розчарування. Не встигаєш озирнутися, а ненависний ворог уже знову при владі, й за час перебування

в опозиції він зовсім не став привабливішим.

Цей сценарій уже був розіграний в Італії Сільвіо Берлусконі. В 1995-му його перемогли нудні, погано організовані ліві, які не мали жодного плану дій, а через шість років він повернувся до влади. У Франції шлюби з розрахунку зараз укладають партії та особистості (прем'єр-міністр часів Жака Ширака Домінік де Вільпен уклав союз проти уряду з революційним соціалістом Олів'є Безансено, з яким його майже нічого не поєднує). Їхньою спільною метою є повалити Саркозі, але що далі?

Комбінація випадкових коаліцій, мінливого політичного курсу та розчарування визначає й поточний політичний ландшафт США. Минулорічна поразка республіканців та кінець президентства Джорджа Буша-молодшого принесли мить тріумфу.

Проте навіть якщо та частина електорату, чие життя так і не покращилося, все ще вірить Обамі, то їх тріумф випарувався. Пацифісти впадають у відчай від інтенсифікації війни в Афганістані, реформа системи охорони здоров'я не виправдовує сподівань, як і екологічна політика. Загальний вердикт не дуже позитивний, хоча це все ж краще,

ФОТО: REUTERS

конливим. Але до чого це призводить? У Каїрі він засудив ізраїльські поселення, а потім здався перед фактом їх подальшого розширення. Він підтримав амбітну реформу системи охорони здоров'я, але коли Конгрес вихолостив її, він із цим змірився.

Одного дня він каже кадетам у Вест-Пойнті, що відсилає підкріплення до Афганістану, а наступного приймає Нобелівську премію миру. Від цього дисонансу в нього є ліки: потік слів, який збалансує кожну офіційну заяву з протилежними їй діями. Приспів майже завжди звучить так: «Мої прогресивні друзі кажуть одне, мої республіканські друзі кажуть інше. Перші вимагають забагато, а другі недостатньо поступаються. Отже, я обираю середній курс».

Обама заохочує вест-пойнтських кадетів «демонструвати стриманість під час застосування сили». Й він же каже Норвезькому Нобелівському комітету в Осло: факт, що «застосування сили іноді може бути необхідним, не є заклик до цинізму. Це визнання уроків історії, недосконалість людини й обмеженість її здорового глузду». Обама попросив членів комітету також обміркувати приклад президента Ніксона, який, попри «жахіття Культурної революції», в 1972 році погодився на зустріч із Мао в Пекіні. Якщо вже говорити про права людини, то Ніксон мав досвід бомбардування в'єтнамських міст та підтримки путчу генерала Піночета в Чилі... Але Обама не згадав цього у своїй промові. Як завжди бездоганний центрист, він волів віддати належне Мартіну Лютеру Кінгу та Рональду Рейгану.

А все починалося так добре. В листопаді 2008-го майже дві третини виборців США взяли участь у голосуванні. Траєкторія кандидата, якого вони обрали до Білого дому, передбачала масштабні зміни: «Я не вкладаюся в рамки типового політичного родоводу, і я не робив кар'єри у Вашингтонських коридорах». Саме тому він зміг мобілізувати молодь, чорношкірих та людей латиноамериканського походження, а також безпрецедентне число білих виборців (43%). Здобувши більшу частку голосів, ніж Рейган у 1980-му (52,9% порівняно із 50,7%), Обама міг справедливо пишатись

істинним мандатом довіри. Ніхто не зумів кинути йому виклик. Республіканці були цілковито зруйновані. Їхня неоліберальна філософія, яку стисло підсумував новий президент («ми повинні давати все більше й більше тим, хто має майже все, і сподіватися, що добробут спуститься до всіх інших»), перетворилася на лахміття. Демократи мали перекошліву більшість в обох палатах Конгресу.

УРОКИ ІСТОРІЇ

За три місяці до свого обрання Обама попереджав: «Найбільший ризик, на який ми можемо піти, це спробувати провадити стару політику з тими ж старими політичними гравцями й чекати на відмінний результат. Ви [активісти на низовому рівні] показали – історія вчить нас, що в такі визначні моменти зміни, яких ми потребуємо, не приходять із Вашингтона. Зміни приходять у Вашингтон. Зміни відбуваються, бо американський народ вимагає їх, бо він повстає й наолягає на нових ідеях та нових лідерах, на новій політиці для нового часу».

Хтось міг припустити, що активність зможе струсити консервативну інерцію в столиці, де базуються всі лобісти. Минув рік, і від цього народного руху не лишилося й сліду, натомість є незліченні випадки блокування, вихолощення або нейтралізації планованого законодавства «тією ж старою політикою з тими ж старими політичними гравцями».

Це правда, що політичний родовід Обама відрізняється від родоводу його попередників. І не лише з очевидних причин, але й тому, що для господаря Білого дому незвичним є рішення згаяти в молодості шанс стати багатим юристом у Нью-Йорку, а натомість допомагати людям у бідних районах Чикаго. Та якщо подивитися, кого Обама обрав членами свого кабінету, ці люди не вражають новизною. На кожного такого міністра, як Гілда Соліс (міністр праці, яка має тісні контакти з профспілками та обіцяє порвати зі старими порядками), є держсекретар Гілларі Клінтон, чия дипломатична позиція мало відрізняється від позиції її попередниці. А ще є міністр оборони Роберт Гейтс, який узагалі залишився ще від

ніж ніякий. Така ситуація сприяє занепадницьким настроям. Політичний ентузіазм знову переходить на бік опозиції.

Цей глухий кут посилює лобістів та порушує питання про реальну владу американського президента. Обама не Буш. Романо Проді теж не був Сільвіо Берлусконі. Однак того, що Обама не Буш, недостатньо, аби сказати, куди Обама веде країну, чи змусити народ захотіти йти за ним. США страждають: рівень безробіття різко зріс, у деяких районах практично всі будинки конфісковані за несплату іпотечних кредитів. Президентові не бракує поясень, а також бажання бути пере-

ТРИБУН.
З полум'яного оратора часів виборчої кампанії Обама перетворився на кулуарного політика

адміністрації Буша. Або міністр фінансів Тімоті Гайтнер, який надто близький до Вол-стріт, щоб мати бажання реформувати її. Або економічний радник Лоуренс Саммерс, архітектор фінансової дерегуляції, яка ледь не призвела країну до катастрофи. Різноманітність президентської команди врешті-решт виявляється не такою вже й різноманітною: 22 із 35 призначених Обамою топ-чиновників закінчили елітні американські чи британські університети.

З початку ХХ сторіччя демократи були особливо чутливі до технократичної ілюзії компетентності, прагматизму, урядування «найкращих і найрозумніших», видатної майстерності та знань, що намагається нав'язати свою волю політичному світові, який вони підозрювали у постійній демагогії. Ця філософія з недовірою сприймає масову мобілізацію та популізм. Саме цієї філософії дотримується Обама, і це є парадоксальним, зважаючи на його курс.

Спочатку Обама сподівався, що найбільш розсудлива частина Республіканської партії підтримає його у спробі вивести країну з теперішньої скрути. Але він даремно до них звертався. Нещодавно Обама прокоментував цю відмову республіканців від співпраці: «Ми були змушені робити ці кроки переважно без допомоги опозиційної партії, яка, прийнявши рішення, що призвели до хаосу, на жаль, вирішила залишити розв'язання проблем іншим». Дивне, але відверте формулювання. Але воно не враховує того факту, що це не республіканці після президентських виборів 2008 року вирішили передати владу демократам: це народ своїм голосуванням викинув їх із влади.

ШАЛЕНСТВО МЕДІА

Для республіканців це нестерпно, вони дуже сильно відчувають поразки. У червні 1951-го господарем Білого дому був демократ Гаррі Трумен. Як президент він присвятив себе боротьбі з комунізмом та Радянським Союзом, обороні імперії та прибуткам для General Electric. Проте в очах значної частини республіканського електорату, що б він не робив, він був зрадником. Сенатор Джозеф МакКарті питав: «Як ми можемо оці-

нювати нашу теперішню ситуацію, якщо ми не віримо, що люди на вищих щаблях влади не змовляються, аби привести нас до катастрофи? Це має бути результат великої змови, змови такого масштабу, порівняно з якою виглядають мізерними всі попередні авантюри в історії людства. Змова настільки скандальна, що коли її таки викриють, її головний винуватець заслуговуватиме на вічне прокляття всіх чесних людей». МакКарті чотири роки тероризував американськими прогресивних діячів, митців та профспілкових діячів, а також високопосадовців, включно з військовими.

Ми ще не досягли цієї точки. Але атмосферу знову отруєє параноя правих активістів, доведена до шаленства ток-шоу на радіо, «новинами» від телеканалу Fox News, редакторськими колонками ділової газети Wall Street Journal, фундаменталістськими церквами та божевільними інтернет-чутками. Вони захоплюють свідомість і блокують думки про інші речі. Мільйони американців, які захоплюються політикою, переконані, що їхній президент брехав про обставини свого народження, а отже, не може бути господарем Білого дому, бо був народжений за кордоном. Вони переконані, що його перемога, здобута з перевагою у 8,5 млн голосів, була результатом фальсифікацій, «змови такого масштабу»...

Вони відчувають відразу до самої думки про те, що їх лідер провів два роки в мусульманській школі в Індонезії, є колишнім лівим активістом та космополітичним інтелектуалом. Вони мають неспростовну віру в те, що реформа системи охорони здоров'я потягне за собою створення трибуналів, які вирішуватимуть, кого з пацієнтів лікувати. Ці когорти формують жорстке ядро Республіканської партії. Вони стоять із залізним прутком над законодавцями, з якими добрий центрист Обама розраховував обговорити свій стимуляційний пакет, свою реформу страхової медицини та фінансового регулювання.

Марніість такої надії швидко стала очевидною. Менш ніж через місяць після інавгурації Обами його план збільшення державних витрат не дістав підтримки жодного зі 177 республі-

канців у Палаті представників. У листопаді 2009-го настав час реформи системи охорони здоров'я – тільки один опозиційний депутат проголосував разом із демократичною більшістю. У грудні законодавство, спрямоване на захист споживачів від кредитних компаній, було прийняте в Палаті представників без жодного республіканського голосу. Щоразу, однак, до законопроектів вносили поправки в надії, що президент зможе презентувати їх як підтримані обома партіями.

ВИСОКА ЦІНА

Ніхто не може сказати, яким буде закон про фінансову реформу, що Обама зрештою підпише. Якщо менше ніж 60 сенаторів зі 100 вимагатимуть голосувати з цього питання, то дискусії можуть тривати нескінченно. Оскільки зараз є 41 сенатор-республіканець, то кожен із них – а також будь-який упертий демократ – може вимагати високу ціну за свою підтримку. Один такий демократ, Джозеф Ліберман (який на президентських виборах 2008 року підтримав республіканця Джона МакКейна), вже став на пере-

Лише
49%
американців
схвалюють
дії Барака Обами.
Джерело: Gallup

ВТРАЧЕНИЙ РІК.
Прихильники
Обами
розчаровані,
а супротивники
налаштовані
боротися з ним
до останнього

шкоді наданню американцям державної допомоги без медичного страхування. Серед основних спонсорів сенатора Лібермана – приватні медичні страхові компанії.

28 вересня 2008 року, коли обговорювали пакет порятунку банківської системи вартістю \$700 млрд, який схвалив кандидат Обама, представник лівих Денніс Кусініч поцікавився: «Це Конгрес США чи рада директорів Goldman Sachs?» Запитання все ще слушне, бо Обама нещодавно був змушений відзначити, що «боровся за цю посаду не для того, щоби допомагати зграї жирних котів із Вол-стріт». Що б там не казали, у 2008 році Goldman Sachs, Citigroup, JPMorgan, UBS та Morgan Stanley були серед 20 найбільших спонсорів його кампанії. Журналіст Вільям Грейдер так підсумував цю ситуацію: «Демократи зіткнулися з дилемою: чи можуть вони служити громадському інтересу, не завдаючи дискомфорту банкірам, які допомагали фінансувати їхню кампанію?»

То як можна реформувати Сполучені Штати? Вважають, що основною характеристикою

цієї держави є система стримувань і противаг. Але насправді вона складається з різних центрів влади, й усіма ними керує долар. У 2008 році мільйони молодих людей поринули в політичну боротьбу, вважаючи, що з президентом Обамою все буде інакше. А тепер він бере участь у політичних торгах, купуючи голоси, які йому потрібні, та лестиючи людям, яких зневажає.

Чи міг він зробити інакше? Особистість індивідуума не важить стільки ж, скільки тиранія цілої системи, особливо коли

**ДИВОМ ВИБОРІВ
У ЛИСТОПАДІ 2008 РОКУ
МОЖЕ БУТИ НАГАДУВАННЯ
ПРО ТЕ, ЩО ДИВ НЕ БУВАЄ.
ДОЛЮ КРАЇНИ НЕ МОЖНА
ПЛУТАТИ З ОСОБИСТІСТЮ
ОДНІЄЇ ЛЮДИНИ**

опозиція стає істеричною, а рух низових активістів зводиться до кількох подрібнених профспілок, чорношкірих активістів, які ввійшли до влади, та блогерів, які думають, що активізм можна поширити за допомогою клавіатур. Щоб прогресивний поворот у США став реальністю, потрібен майже ідеальний парад планет. А ось Рональдові Рейгану, аби істотно зменшити податкове навантаження на багатіїв, навіть не була потрібна більшість у Конгресі.

Деякі непорозуміння можуть випливати з біографії Обами. По-перше, тому що на ній сконцентрувався вогонь супротивників та всі очікування від нього як особистості. По-друге, тому що відтоді, коли президент був схожим на радикального юнака, описаного в його мемуарах, минуло багато часу. Це був Обама, який відвідував соціалістичні лекції, якого шокував антикомуністичний переворот в Індонезії 1965 року, який працював у Гарлемі разом із організацією, пов'язаною з Ральфом Надером. Не залишилося й сліду афро-американського активіста, який «обережно обирав друзів, щоби його не прийняли за політичного зрадника».

Для республіканців ця особиста подорож – єдиний доказ,

якого вони потребували. Доказ, що ця людина небезпечна, чужа для американської індивідуалістичної культури, поблаглива до ворогів свободи та схильна «соціалізувати систему охорони здоров'я США». Демократичні активісти сподіваються, що президент, який поки що розчарує їх, якомога швидше втілить у життя прогресивніший політичний курс, і що таким є його намір. Страхи однієї групи породжують надії іншої. В листопаді парламентські вибори відбудуться швидше за все в похмурому економічному кліматі, й лави демократів порідіють.

ПАРАНОЇДАЛЬНИЙ СТИЛЬ

Про Обаму забагато говорять. Ця людина набула вигляду напівбога, якому вірять, що він здатен приручити соціальні сили, інституції та інтереси. Півсторіччя тому американський історик Річард Гофштадтер популяризував вислів «параноїдальний стиль», щоби описати цей політичний настрій. Він мав на увазі правих маккартівського типу та їх наступників, але зазначав, що цей ідеальний тип знайде з часом інше застосування.

Так і сталося. Сьогодні зростання індивідуалізму, інтелектуальні лінощі, істеричний настрій у дебатах, шкідлива роль медіа та занепад марксизму поширили ілюзії, про яку писав у 1963-му Гофштадтер: «На відміну від нас, ворог не попав у тенега величезного механізму історії, що є жертвою свого минулого, бажань та обмежень. Він вільний, активний, демонічний агент. Він сам створив механізм історії або відхиляє нормальний курс історії на лихий шлях.» Раш Лімбо, неоконсервативний радіовелучий, звинувачує деяких прихильників Обами в тому, що вони вважають його Месією. Може, й так, але чому він наполягає на тому, що Обама є Антихристом?

Зрештою, дивом виборів у листопаді 2008 року може бути нагадування про те, що див не буває. І що долю США, як й інших країн, не можна плутати з особистістю однієї людини або волею президента.

Copyright © 2010
Le Monde diplomatique –
distributed by Agence Global

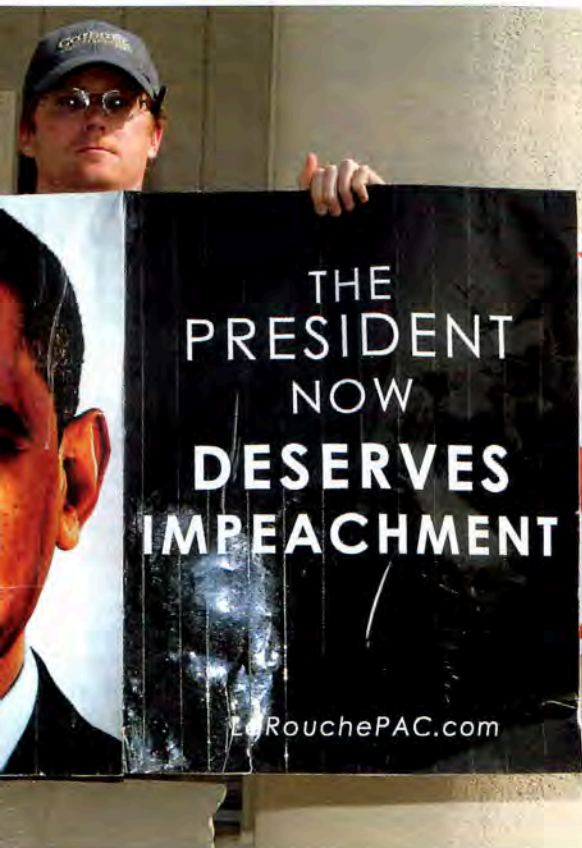

ФОТО: REUTERS

ФОТО: REUTERS

Америка передусім

Барак Обама намагається мінімізувати роль США у світових справах, натомість спрямувавши зусилля на внутрішні реформи

Автор:
Дмитро
Губенко

Увіголошений 27 січня перед Конгресом традиційній щорічній промові про стан держави (State of the Union Address) американський президент Барак Обама особливо не наголошував на зовнішньополітичних питаннях. Уже ближче до кінця він лаконічно згадав про міжнародний тероризм, війни в Іраку та Афганістані, нерозповсюдження ядерної зброї, а також зменшувати на Гаїті.

Його можна зрозуміти. З одного боку, внутрішні проблеми значно нагальніші. Економічна ситуація в США дуже складна, і

19 січня на виборах сенатора від ліберального штату Массачусетс несподівано переміг республіканець Скот Браун, що стало дуже тривожним дзвіночком для демократів. З іншого – у зовнішньополітичній сфері президентові теж похвалитися нічим.

ДЖЕФФЕРСОНІАНЕЦЬ ОБАМА

Волтер Мід у журналі Foreign Policy класифікує американських президентів за їхнім ставленням до зовнішньої політики на чотири типи: гамільтоніанці, вільсоніанці, джефферсоніанці та

джексонанці. Послідовники Александра Гамільтона (першого секретаря Казначейства США) вірять у сильний національний уряд, який має сильне військо та провадить реалістичну глобальну політику, обстоюючи американські економічні інтереси за кордоном. Прихильники Вудро Вільсона (28-го президента США) додають до цього ще й захист прав людини та популяризацію демократії у світі. Послідовники Томаса Джефферсона (3-го президента США) намагаються звести зовнішньополітичні зобов'язання Америки до мінімуму, а Ендрю

Джексона (7-го президента США) взагалі готові вірити у теорії змов та схиляються до ізоляціонізму.

Попередній господар Білого дому Джордж Буш-молодший був поміркованим прихильником гамільтоніанства, проте події 11 вересня 2001 року привели до його команди джексоніанців та вільсоніанців. Перші почали вимагати негайного удару у відповідь (і його було завдано по Афганістану), другі ж взяли під свій контроль війну в Іраку (що відповідно перетворилася на боротьбу за поширення демократії на Близькому Сході).

Натомість Барак Обама є переконаним джефферсоніанцем. Він вірить у те, що США найкраще можуть поширювати демократію та мир у світі шляхом переговорів і насамперед власним прикладом. Надмірні зобов'язання та втручання за кордоном, на думку президента, тільки завдають шкоди американській демократії. Військовий бюджет забирає ресурси від важливих внутрішніх програм, союзи з корумпованими режимами псує імідж, а посилення різноманітних спецслужб загрожує демократичним свободам.

Щоб спокійно провести внутрішні реформи у США, Обама потрібен спокійний світ. А отже, він зменшує американську присутність у конфліктних зонах, що лишилися йому в спадок від Джорджа Буша-молодшого: на Близькому Сході, на кордонах із Росією та в Латинській Америці. Президент-реформатор віддає перевагу роззброєнню перед силою зброї та створенню регіонального балансу сил перед військовим втручанням. Але деякі проблеми просто неможливо вирішити мирним шляхом.

АФГАНСЬКА ПАСТКА

Сьогодні мало хто згадує про те, що до Білого дому Барак Обама потрапив не в останню чергу завдяки пацифістським обіцянкам якомога швидше повернути американські війська додому з Іраку та Афганістану. А одним із перших своїх розпоряджень на президентській посаді він закрити сумнозвісний табір на американській базі в Гуантанамо, де утримували підозрюваних у зв'язках із «Аль-Каїдою». Як це часто буває, деякі речі легше пообіцяти, ніж виконати.

Проте у Гуантанамо досі утримують близько 200 в'язнів, а з Афганістаном справи ще гірші: Барак Обама змушений відправляти туди все нові й нові війська. Щоби зберегти обличчя, президент обіцяє вже наступного року почати процес їх виведення, проте ця обіцянка, найімовірніше, теж не буде виконана. Корумпований уряд афганського президента Хаміда Карзая контролює лише міста, тоді як сільська місцевість фактично перебуває в руках відроджених талібів. На початку лютого вони відмовилися від запропонованих ООН мирних переговорів з урядом у Кабулі.

Союзники по НАТО не палають бажанням відправляти до афганського пекла додаткові контингенти, оскільки проти цього рішуче налаштована громадська думка у Європі. Німецький тижневик Spiegel присвятив Афганістану один з останніх номерів, у якому назвав цю країну цвинтарем наддержав. Утім, за свідченнями американських вояків, користі від бундесверу в Афганістані все одно небагато. Обережних та безініціативних німецьких вояків там напівжартома називають важкоозброєними регулювальниками руху.

ЯДЕРНІ ПЕРСПЕКТИВИ

У категорії мрій залишається намір Обама зробити планету без'ядерною. Йому так і не вдалося повернути за стіл переговори Північну Корею, яка торік здійснила друге ядерне випробування, зміцнивши свій статус де-факто ядерної держави. Не збирається поступатися своїм правом на власну атомну програму Тегеран.

Обама все ще сподівається підписати з Москвою новий договір про скорочення стратегічних озброєнь (СТАРТ), що обмежить ядерний арсенал двох країн. Цей намір жорстко критикують республіканці. Зокрема, колишній посол США в ООН Джон Болтон нагадує президентові, що, на відміну від Росії, США має зобов'язання перед численними союзниками, яких Вашингтон накриває своєю ядерною парасолькою. Зменшення американського ядерного потенціалу тільки штучно збільшить вплив Москви у світі.

Тим часом «перезавантаження» відносин із Москвою

лише заохочує останню до активнішого просування своїх інтересів у світі. Поступки США (наприклад, відмову від розташування елементів системи протиракетної оборони у Центральній Європі) вона сприймає як належне, натомість із задоволенням створює американцям перешкоди, де тільки може (як-от на центральноазійських шляхах постачання афганського контингенту НАТО).

ХИБНА МОДЕЛЬ

Американський вплив у світі невинно зменшується, і причини цього лежать не лише в економічній площині. На думку експерта Міжнародного центру Вудро Вільсона Аарона Міллера, США зробили помилку, відійшовши від зовнішньополітичної моделі, що довела свою успішність: «Сильний президент, який уповноважує сильного державного секретаря, котрий керує дипломатичними представниками, постійно координуючи стратегію з президентом».

Адміністрація Обама натомість створила цілу мережу спецпредставників, зав'язаних

30 000
вояків наказав
додатково
відправити
в Афганістан
Барак Обама

«ПЕРЕЗАВАНТАЖЕННЯ» ВІДНОСИН З МОСКВОЮ ЗАХОЧУЄ ОСТАННЮ ДО АКТИВНІШОГО ПРОСУВАННЯ СВОЇХ ІНТЕРЕСІВ

на Білому домі без будь-якої координації чи стратегії. Держсекретар Гілларі Клінтон намагається всюди встигнути й практично живе в літаку, проте ефективність цієї самовідданої праці невелика. Принаймні на жодне з нагальних зовнішньополітичних питань їй так і не вдалося знайти відповідь.

Схоже, наступні три роки будуть для американської дипломатії не легшими за попередній. Гарячі точки планети – Афганістан, Пакистан, Ірак, Іран та Північна Корея – і далі домінуватимуть у зовнішньополітичному порядку денному Білого дому. Постійним подразником буде Китай, який починає переводити свою економічну могутність у політичну площину. Україна ж, та й Європа загалом, уже відійшла на другий план і навряд чи повернеться до центру уваги адміністрації Обама. ■

50%
американців
підтримують
зовнішню політику
президента.
Джерело:
NBC/Wall Street
Journal

ПРО. Перезавантаження

США пропонують Румунії розмістити на її території радар та ракетні установки системи протиракетної оборони (ПРО). Румунія погоджується. Росія обурюється. Україна мовчить

4 лютого 2010 року помічник держсекретаря США Філіп Кроулі назвав рішення Румунії прийняти на своїй території елементи американської системи ПРО «відзеркаленням нашої стратегії щодо розвитку архітектури системи, яка захистить усю Європу». Відповідно до планів Білого дому, Румунія отримає такий собі протиракетний All Inclusive – радар і ракетні установки, – заплановано також розмістити об'єкти ПРО в Чорному морі. Запрацювати все це в режимі бойового чергування має вже через п'ять років. Отож протиракетна «Санта-Барбара» триватиме.

У ГОЛОВНІЙ РОЛІ США

Таким чи то грубим, чи то навпаки, дуже тонким протиракетним фінтом Білий дім убиває кілька зайців.

По-перше, наочно демонструє, що європейська система ПРО залишається для нього однією з найважливіших зовнішньополітичних тем. Попри декларований перегляд пріоритетів після приходу до влади адміністрації Обами, потужна присутність у Східній Європі для Вашингтона життєво потрібна. Таким чином США намагаються зміцнити свої позиції в НАТО (де явно намітилася «криза ідей») з огляду на протистояння з європейськими «могіканами» Альянсу – Німеччиною та Францією. Сполученим Штатам зараз важливий власне факт якнайширшої присутності в Східній Європі, а не спосіб, у який ця присутність забезпечується. Буде це танковий батальйон або військовий адронний колайдер – насправді не принципово. Просто сьогодні платникам податків, наприклад, у штаті Алабама легше пояснити витрату величезних грошей саме на ра-

**Автор:
Володимир
Копчак,
Центр
досліджень
армії,
конверсії та
роззброєння**

кети й радары ПРО через «іранську та північнокорейську ракетні загрози» або щораз войовничіший світовий тероризм. Не слід забувати також про потужні замовлення для вітчизняного оборонно-промислового комплексу, про який не забуває жоден президент США, незалежно від того, чи «слон» він, чи «віслюк», тобто чи представляє він табір республіканців, чи демократів.

КАРТ-БЛАНШ. Чорне море за нових реалій може стати простором стратегічного протистояння між США та Росією

По-друге, «румунізацією» системи ПРО Вашингтон, по суті, перетягує до кола власних інтересів ще й Бухарест – традиційного союзника Франції. При цьому ніхто не відмовляється від підтримки Польщі (де раніше планували розмістити протиракетні), яка отримує новітні системи протиповітряної оборони Patriot і, можна не сумніватися, надалі залишиться

стратегічним партнером США. До того ж із планів щодо ПРО Варшаву ніхто не викреслював. А присутність у Румунії та на Чорному морі (там і до Грузії недалеко) для Білого дому куди цікавіша, ніж, наприклад, у Чехії, де раніше збиралися ставити протиракетний радар.

По-третє, вибивається один із козирів росіян у протиракетному діалозі. Ми добре пам'ятаємо, що ракети шахтного базування ГВІ в Польщі дуже драгували Москву – стоятимуть, мовляв, просто на кордоні. Кремль навіть ракетні комплекси «Іскандер» у Калінінграді розміщувати у відповідь збирався. Нагадаємо, що нещодавно згорання планів США стосовно розміщення об'єктів ПРО в Польщі та Чехії розцінювали в Кремлі як одну з головних власних зовнішньополітичних перемог (на першому місці було недопущення України й Грузії до НАТО). Тепер уже погрози Москви щодо «Іскандерів» у колишньому Кенігсберзі важко пов'язати з протиракетними SM-3, що мають стояти в Румунії. Та й радар на румунській землі з географічних міркувань дивитиметься в бік Росії не так «нахабно», як із території Чехії...

Останнім часом багато говорять про роль особистості президента США в світових процесах. Наш же приклад демонструє, що в геополітиці Сполучені Штати й далі залишаються «автомобілем, який веде водія, а не навпаки».

В ЕПІЗОДАХ

Румунія. Очікувано дає згоду без особливих роздумів. Варто

визнати, чинить зі свого боку правильно. Адже американці погоджуються на всілякі преференції своїм союзникам. Особливо, якщо добре поторгуватися, як свого часу зробила Польща. Про прямі й непрямі компенсації Румунії з боку США, якщо проект утілюватимуть у життя, ми ще почуємо обов'язково. Наразі можна впевнено говорити, що Бухарест отримує потужного союзника й лобіста на всіх рівнях, починаючи від ООН із НАТО й закінчуючи Червоним Хрестом і «Грінпіс».

Росія. Реагує очікувано оперативно, в цілому обурюючись і жадаючи пояснень. Склалося враження, що цього ходу в Москві чекали. Найбільше російську сторону насторожує той факт, що американці й далі ухвалюють рішення в сфері ПРО, «не порадившись із товаришами», – без урахування думки й інтересів Росії. Лейтмотив реакції російських експертів у цілому можна оцінити як «поганий знак». При цьому лунають як зважені оцінки, так і «емоційно політкоректні». Наприклад, деякі російські експерти вважають, що поява баз ПРО в Румунії жодним чином не загрожуватиме потенціалу ядерного стримування РФ, зокрема через географічне розташування, далеко від гіпотетичних траєкторій російських міжконтинентальних балістичних ракет.

Своєю чергою постійний представник РФ у НАТО Дмитрій Rogozin висловив упевненість, що плани США щодо Румунії можуть загрожувати безпеці Росії, оскільки «в Чорноморському басейні з'являється чужа військова інфраструктура». Однак далі доходить до смішного. Російський дипломат висловив думку, що Москва повинна отримати від американської сторони конкретні тактико-технічні характеристики (ТХ) «румунських» систем і переконатися в тому, що ці системи не можуть перехоплювати важкі балістичні ракети, які стоять на озброєнні Росії. Уявіть собі гіпотетичну ситуацію, що Вашингтон задовольняє прохання Москви, й виявляється, що ракетні установки з території Румунії таки здатні лупити по всіх балістичних ракетах без розбору: іранських, північнокорейських, китай-

ських, російських тощо. Як ви вважаєте, це стане аргументом, щоб їх прибрати з Румунії геть?

Куди прагматичніше прозвучала пропозиція колишнього командувача ЧФ і на-

У ФОКУСІ
УВАГИ.
США
не випускають
Східну Європу
зі свого
поля зору

чальника Головного штабу ВМФ РФ Віктора Кравченка про те, що Росії слід переглянути завдання Чорноморського флоту й зміцнити його бойовий потенціал у зв'язку з новими планами американців стосовно ПРО в Східній Європі. Дуже симптоматична теза, передусім для України.

Україна. А тут – тиша. Є, щоправда, поважна причина – не до ПРО зараз, вибори нового президента, в якого ще буде час відреагувати. Може й так. Тут показовим виглядає інше. Позиція України – однієї з країн

Чорноморського регіону – нікого не обходить. Це й не дивно, бо як може хвилювати те, чого немає в природі. Коли мовчить Туреччина або Болгарія – союзники США по НАТО – це одне, й зовсім інше, коли не реагує позаблокова держава. Ми не говоримо «не критикує», просто не звертає уваги, неначе нічого не відбувається.

А відбувається чимало. Власні позиції в регіоні значно посилює держава-сусід, причому сусід – один із найбільш недоброчинних. Ще свіжими в пам'яті залишаються суперечки про острів Зміїний і Чорноморський шельф, що завершилися «соломоновим рішенням» Міжнародного суду ООН. Нікуди не поділося питання стосовно руслу Дунаю. Можна пригадати також антиукраїнську риторику, «натяки» на територіальні претензії румунських політиків, зокрема й нинішнього президента Румунії Траяна Бесеску. Невже про плани США не було відомо раніше? Чи були хоча б спроби від Укра-

їни організувати дискусію, чи хтось хоча б натякнув стосовно того, що радар у Румунії дублюватиме українську РЛС «Дніпро» в Севастополі? Дуже в цьому сумніваюся. І хто на нас звертатиме увагу, якщо нам самим, грубо кажучи, плювати?

Другий і куди небезпечніший для України аспект. Посилення експансії США в Чорноморському басейні відкриває карт-бланш Росії для зміцнення позицій Чорноморського флоту в Криму. Відповідні натяки з боку російської сторони, як ми бачимо, вже пролунали. Не відомо, як там щодо посилення, а російська позиція про невведення флоту з території України у встановлений термін (коли американці таке витворюють під носом!) зміцнюватиметься пропорційно до розгортання об'єктів ПРО в Румунії й тим більше на Чорному морі. Коли там це має статися? У 2015-му? А коли ЧФ РФ, за Конституцією України, повинен залишити Севастополь? У 2017-му. ■

**РОСІЙСЬКА ПОЗИЦІЯ
ПРО НЕВИВЕДЕННЯ ФЛОТУ
З ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ
У ВСТАНОВЛЕНИЙ ТЕРМІН
ЗМІЦНЮВАТИМЕТЬСЯ
ПРОПОРЦІЙНО
ДО РОЗГОРТАННЯ ОБ'ЄКТІВ
ПРО В РУМУНІЇ**

За лаштунками шпигунського скандалу

Із чим пов'язане затримання офіцерів ФСБ на придністровському кордоні

ські таємниці. Доки експерти хвалять СБУ за професіоналізм, деякі політики не приховують невдоволення діями контррозвідників, вважаючи їх спрямованими на погіршення українсько-російських відносин. Зокрема, депутат Верховної Ради від Партії регіонів Микола Азаров узагалі їх засудив. Враховуючи, що Азаров є ледь не правою рукою Віктора Януковича, у випадку інавгурації останнього головний офіс СБУ може переїхати на Луб'янську площу в Москві. Тим часом **Тиждень** спробував вивчити підґрунтя шпигунського скандалу.

КРАХ КОНТРРОЗВІДНИКІВ

Затриманню російських спецслужбістів 27 січня на території Одеської області передували події, наче зі шпигунського трилера. Оперуючи скупкою інформацією, яку оприлюднили голова Служби безпеки України Валентин Наливайченко та Центр громадських зв'язків Федеральної служби безпеки РФ, ми їх відновимо.

За версією ЦГЗ ФСБ, наш співвітчизник Руслан Пилипенко, співробітник Головного управління розвідки Міністерства оборони України, починаючи з 2006 року «активно займався діяльністю на шкоду інтересам безпеки Збройних сил Росії». Спіймати українського Джеймса Бонда нащадкам Штірліца вдалося лише 29 жовтня минулого року на російському військовому об'єкті «під час здійснення шпигунських дій». Але не в Москві, Санкт-Петербурзі чи Тулі, а в Тирасполі – столиці самопроголошеної республіки Придністров'я, що офіційно входить до складу суверенної Молдови. На територію якої, згідно з міжнародним і російським правом, компетенція ФСБ не поширюється.

Як стверджують речники російської спецслужби, під час затримання в Пилипенка виявили цифровий фотоапарат із електронними копіями документів, що мають гриф «таємно» й «цілком таємно», зміст яких складає державну таємницю РФ. «Громадянин України зізнався й ініціативно заявив про готовність надати інформацію про інші розвідувальні акції й агентуру, задіяну в роботі проти Ро-

сії», – говориться в прес-релізії ЦГЗ ФСБ. Уточнити на прохання **Тижня**, масштаби та характер таких акцій українських спецслужб Центр громадських зв'язків ФСБ відмовився.

Версія переходу Пилипенка на бік ФСБ у Служби безпеки України дещо інша. Як зазначив її чільник Валентин Наливайченко, російські контррозвідники схопили нашого співвітчизника на території Придністров'я, доставили на російську військову базу, де, погрожуючи і йому, і життю та здоров'ю його родини, примушили до співпраці.

Напередодні 27 січня, як стверджують у ФСБ, Пилипенко запропонував їхнім співробітникам зустрітися «для передачі відомостей, що нібито свідчать про наявність безпосередньої загрози безпеці російських військових об'єктів у Придністров'ї».

Росія щорічно витрачає на спецслужби приблизно

\$2,3 млрд,
тоді як Україна – \$341 млн

СЛІД РОЗГЛЯДАТИ ДІЇ ЗАТРИМАНИХ В УКРАЇНІ КОНТРРОЗВІДНИКІВ ЯК ВТОРГНЕННЯ ВІЙСЬКОВИХ НА ТЕРИТОРІЮ НАШОЇ ДЕРЖАВИ

З такої okazji до Придністров'я прибув старший офіцер ФСБ. Зустріч відбувалася на Одещині за 14 км від державного кордону. «Важняка» з Москви прикривали троє офіцерів ФСБ і військовий. Здалеку операцією керував начальник Відділу військової контррозвідки ФСБ РФ в Оперативній групі російських військ (ОГРВ) Придністровського регіону Республіки Молдова. Побачивши колег із СБУ, він накивав п'ятами.

Здобиччо українських контррозвідників стали цифрові диктофони, вмонтована в авторучку відеокамера, закамфльований під брелок контейнер для зберігання цифрових даних, зокрема з інструкціями для агента, ноутбук, флешки пам'яті, \$2 тис. й фотокопія таємної інструкції, що регламентує агентурну діяльність ФСБ РФ.

ПРОБЛЕМА ПУБЛІЧНОСТІ

«Керівництво СБУ поспішило надати розголос даному інцидентові, оскільки зазвичай подібного роду ситуації врегульову-

Автори:
Андрій Лаврик,
Богдан Буткевич

Українські спецслужби здобули суттєву перемогу в негласному протистоянні з російськими колегами. Служба безпеки України затримала чотирьох оперативників ФСБ і офіцера російської армії під час спроби отримати україн-

ються по лінії взаємодії спецслужб», – бідкаються в ФСБ.

Публічність, із якою викрили офіцерів ФСБ, не до вподоби й окремим силам в Україні. «Ми рішуче засуджуємо ось таке необґрунтоване обвинувачення [Росії у шпигунстві. – **Ред.**], скероване на погіршення наших взаємних [з РФ. – **Ред.**] стосунків», – заявив депутат від Партії регіонів Микола Азаров, зазначивши, що, на його думку, шпигунський скандал роздмухує президент Віктор Ющенко і його оточення.

Колишній перший заступник начальника Головного управління розвідки СБУ Валерій Кравченко також переконаний, що вирішувати проблему російських шпигунів не слід у публічній площині. «Якщо така ситуація виникла з російською стороною, то вирішувати її тим більше потрібно тихо й спокійно, – сказав він **Тижню**. – Впевнений, що максимум за місяць Росія завдасть удару у відповідь, до того ж набагато жорстокішого, ніж це собі може уявити пан Наливайченко».

Олександр Скіпальський, колишній начальник контррозвідки СБУ і ГУР Міністерства оборони, переконаний, що про «тихе» залагодження шпигунського конфлікту мова може йти тоді, коли розвідник працює під дипломатичним прикриттям. «Що стосується цього випадку, тут дипломатами не пахне», – стверджує він.

«Вони [у ФСБ. – **Ред.**], напевне, шоковані ситуацією, яка виникла, – говорить народний депутат від БЮТ Олександр Скибінецький, колишній перший заступник голови СБУ. – Це [реакція російської спецслужби. – **Ред.**] – жалюгідне виправдання сійманих на гарячому. До того ж ФСБ – не розвідка, а контррозвідка, яка не має права працювати на території іншої держави, а їх викрили на нашій території».

Водночас пан Скіпальський радить розглядати дії затрима-

них в Україні контррозвідників «як вторгнення групи військових на територію суверенної держави». Якщо подібні речі залишати безкарними, російські спецслужби можуть зайти ще далі. «Згадайте події, які відбувалися в Грузії», – каже колишній контррозвідник.

ПРИДНІСТРОВСЬКИЙ СЛІД

При вивченні обставин цього шпигунського скандалу бентежить один нюанс: що занесло офіцера української військової розвідки в Придністров'я, й які таємниці оберігає на тому клаптику суші, затиснутому між Україною та Молдовою, російська армія?

Відомо, що сепаратистський режим придністровського президента Ігоря Смірнова, як і

влада незнаних Абхазії й Південної Осетії, тримаються на російських багнетах. ОГРВ Придністровського регіону (приблизно 1,5 тис. солдатів і офіцерів) де-юре виконує тут роль миротворців. Від пропозицій Кишинєва замінити російських вояків багатонаціональним контингентом Москва категорично відмовляється. Тим часом у Придністров'ї, як і в згаданих кавказьких республіках, активно роздають російські паспорти.

Україна є учасником урегулювання придністровського конфлікту. Більше того, в Придністров'ї, згідно з багатосторонніми домовленостями, постійно перебувають українські військові спостерігачі. Цікаво, що серед головних завдань, покладє-

ШПИГУНСЬКІ ХРОНІКИ

3.03.2009

Румунська контррозвідка повідомила про арешт службовця Міноборони країни і болгарського підданого, які буцімто шпигували на користь України

21.04.2009

ФСБ повідомила про викриття грузинського шпигуна з українським паспортом. Буцімто той збирав секретну інформацію про підготовку до олімпіади в Сочі

12.06.2009

Російська влада затримала українського бізнесмена Миколу Архипова. Його звинувачують у шпигунстві

17.06.2009

Голова СБУ Валентин Наливайченко зажадав, щоб 19 офіцерів ФСБ, які працюють на об'єктах ЧФ РФ, до 13 грудня покинули Україну

24.07.2009

МЗС України відкликло акредитацію російського дипломата Владіміра Лисенка, який опікувався питаннями ЧФ РФ

території проживає близько 100 тис. етнічних українців, то активність української розвідки тут цілком закономірна. Що, звісно, не може не дратувати спецслужби РФ.

Ще один нюанс. Шпигунський скандал прогримів на тлі інших подій. По-перше, в січні, коли СБУ почало контррозвідувальну операцію проти ФСБ, стартував процес демаркації українсько-молдовського кордону (придністровська ділянка – 454 км). Демаркація кордонів Молдови на крок наблизить цю країну до ЄС та НАТО, що звісно, навряд чи тішить Кремль. Крім того, офіційний Кишинів посилив економічні санкції й паспортний контроль для сепаратистської республіки. Тож якщо Київ зробить свою ділянку придністровського кордону непрозорою, промосковський режим Ігоря Смірнова почне задихатися. Адже основою місцевої економіки є контрабанда.

По-друге, в Кишинєва, союзником якого послідовно виступає Київ, після викриття українськими спецслужбами офіцерів ФСБ виник ще один аргумент для виведення російських військ із берегів Дністра. Бо шпигунський скандал свідчить: росіяни в Придністров'ї не тільки оберігають мир і спокій, а й займаються розвідкою проти держав регіону. Що суперечить міжнародним домовленостям.

НЕЛЕГАЛЬНЕ СТАНОВИЩЕ

Ще донедавна російські спецслужби почувалися на території України досить вільно, через дипломатичні й гуманітарні місії вербуючи агентів впливу, втручаючись у суспільно-політичне життя країни [див. *Тижень* № 16, 2008]. Проте торік влада вдалася до активної протидії російській розвідці. Зокрема, в червні голова СБУ Валентин Наливайченко озвучив вимогу до офіцерів ФСБ, «приписаних» до Чорноморського

флоту РФ, залишити територію України. Цю вимогу було виконано лише в грудні.

У липні Міністерство закордонних справ України відкликала акредитацію радника посольства Росії Владіміра Лисенка, котрий курирував питання ЧФ РФ. Пізніше Київ порушив питання про висилку з країни генерального консула РФ в Одесі Александра Грачова, однак до відкликання дипломата не дійшло.

За кілька місяців до цього в Одесі стався інцидент, що поклав початок низці дивних подій: з автомобіля Ігоря Цветкова, підлеглого Грачова, викрали портфель зі службовою документацією та великою сумою грошей, яку начебто дипломат мав передати Ігорю Маркову – лідерів маргінальної проросійської партії «Родіна». За неофіційною інформацією, втрата готівки спричинила конфлікт Цветкова з

НЕ ВАЖКО СПРОГНОЗУВАТИ – ПІСЛЯ ІНАВГУРАЦІЇ НОВОГО ПРЕЗИДЕНТА РОСІЙСЬКИМ СПЕЦСЛУЖБАМ СТАНЕ ПРАЦЮВАТИ В УКРАЇНІ ЛЕГШЕ

начальником та керманічем «Родіни». 29 березня Цветков наклав на себе руки [див. *Тижень* № 38, 2009].

Активна контррозвідувальна діяльність українських спецслужб, тиск на російську агентуру, вірогідно, унеможливила передачу даних, нібито зібраних «агентом Пилипенко» через розвідників, які перебувають в Україні під дипломатичним прикриттям. Що, очевидно, й змусило ФСБ вдатися до ризикованої операції – незаконно вдертися на українську територію, де на шпигунів чекала пастка СБУ.

Щоправда, не важко спрогнозувати – після інавгурації нового президента російським спецслужбам стане працювати в Україні значно легше. ■

них на наших військових у невизнаній республіці, – перевірка несення миротворцями служби на постійних постах і контрольно-пропускних пунктах, а також патрулювання зони безпеки. Тобто фактично українські військові мають певний доступ до російських військових об'єктів у Придністров'ї. Теоретично в росіян не має бути на цій території якихось важливих таємниць, оскільки вони тут – миротворці, тож повинні діяти прозоро. Але кавказький досвід 2008 року свідчить, що Москва полюбляє грати крапленими картами.

Якщо врахувати, що Придністров'я входить до сфери геополітичних інтересів України – воно безпосередньо межує з нашою державою й на його

27.07.2009

Київ направив до МЗС РФ подання про відкликання генконсула Росії в Одесі Александра Грачова. Невдовзі це подання відкликали

16.11.2009

Російський суд визнав Миколу Архипова винним у спробі контрабанди секретного військового обладнання [див. *Тижень*, № 52, 2009]

12.12.2009

Усі працівники ФСБ, які перебували в Севастополі, покинули Україну

27.01.2010

Четверо офіцерів ФСБ та один російський військовий потрапили на Одещині у пастку СБУ

29.01.2010

У Севастополі СБУ затримала росіянина, який шпигував на користь спецслужб Китаю

Невеселі молочники

Ринок ЄС закритий для українських виробників м'ясо-молочної продукції. Лише 10% сировини, яку використовують вітчизняні підприємства, європейці вважають якісною

З початку 2010 року українці ледь не втратили можливість купувати молоко й м'ясо на продовольчих ринках – 1 січня мали набути чинності окремі положення Закону «Про безпеку та якість харчових продуктів», що забороняли селянам самостійно забивати тварин і реалізовувати необроблене м'ясо, а також молоко та сир. Власне кажучи, розробники відповідних нормативів (до речі, прийнятих Верховною Радою ще в 2005 році) ставили перед собою доволі високу та амбітну мету – вдосконалити систему збирання сировини переробними підприємствами України, аби забезпечити конкурентоспроможність їх продукції на світовому ринку.

ЄВРОПЕЙСЬКІ СПОСТЕРІГАЧІ

Влітку 2009 року інспектори ЄС відвідали чотири молокопереробні підприємства нашої країни, щоб вивчити всі виробничі процеси – від отримання молока в сировинних зонах до випуску продукції. Висновки комісії виявилися невтішними для вітчизняних виробників, які хотіли б експортувати продукцію на європейський ринок, – у процесі виробництва використовується молоко зі вмістом бактерій, вищим за допустимі в Євросоюзі норми. Згідно з європейськими стандартами, сировина має потрапляти до виробників молочної продукції стерильною, в ідеалі – без доступу повітря. Велика кількість бактерій та інших мікроорганізмів (дріжджів, пліснявих грибків) у молоці made in Ukraine – наслідок порушення правил гігієни під час збирання сировини. Достатньо, аби бодай одна корова, молоко якої потрапляє до молоковоза, хворіла чи була негігієнічно видоєна, як уся зібрана сировина буде зіпсована. До речі, за да-

Автор:
Валентина
Кузик

ними Мінагрополітики, лише те молоко, що переробні підприємства купують у господарствах сільгоспвиробників, відповідає затвердженим в Україні технічним стандартам – це не більше 20% від потрібного обсягу сировини. Решту 80% підприємства закуповують у населення.

Восени 2009 року інспектори SANCO (Єврокомісії з охорони здоров'я та захисту прав споживачів ЄС) провели ще одне тестування молочної галузі України й зробили невтішні для наших виробників висновки: тільки 5–10% сировини відповідає європейським стандартам, решту – не можна використовувати для ви-

наркої медицини вважають логічним і пояснюють «складною соціально-економічною ситуацією, що склалася в аграрному секторі протягом останніх двох років». Хоча, як з'ясував **Тиждень**, не лише криза завадила наблизити процес збирання молочної сировини в Україні до стандартів ЄС.

За 5 років дії Закону «Про безпеку та якість харчових продуктів» в Україні так і не розробили програму побудови пунктів збирання молока та сертифікованих боєнь (не кажучи вже про її втілення бюджетним коштом). Відповідно заборона 14,5 млн селян кустарно збирати необроблене молоко з метою продажу та самостійно забивати тварин для реалізації м'яса мала б катастрофічні наслідки. За даними Держкомстату, селяни утримують понад 4 млн голів великої рогатої худоби (в тому числі – 2,3 млн корів), що складає 69,4% від загального поголів'я. Домогосподарства постачають виробникам харчової продукції до 70% необробленої яловичини та близько 80% молочної сировини. Таким чином, наближення європейських стандартів (зокрема вимоги збирати молоко виключно за допомогою доїльних установок) із 1 січня 2010 року паралізувало б підприємства АПК, спровокувало б іще більше зростання цін на їх продукцію та, зрештою, змусило б селян масово забивати тварин.

Так, наприклад, Надія Метлинська, власниця корів із села Кисляк (Вінницька обл.) регулярно здає молоко на місцеве підприємство, яке пастеризує його для Балтського молочно-консервного комбінату. Господиня чула про нові нормативні вимоги й запевняє, що ані вона, ані її знайомі не доїтимуть корів за європейськими стандартами, адже ціна доїльного апарата (від

СПРОБА ВДОСКОНАЛИТИ СИСТЕМУ ЗБИРАННЯ СИРОВИНИ ПІДПРИЄМСТВАМИ АПК ВІЯВИЛАСЯ НЕВДАЛОЮ

готовлення молока, кефіру, сметани, йогуртів тощо з метою реалізації на території Євросоюзу. Причина та ж сама – бактеріальна забрудненість і високий вміст інгібіторів (антибіотиків та мийних засобів). Морозильні апарати, які виробники встановлюють по селах, аби охолоджувати щойно отримане від населення молоко, справили на інспекторів SANCO не менш гнітюче враження, ніж кустарне доїння.

ВНУТРІШНІ ПЕРЕПОНИ

Утім, спроба вдосконалити систему збирання сировини для підприємств АПК через прийняття доволі жорстких законодавчих норм виявилася невдалою – 22 жовтня 2009-го року парламент переніс термін імплементації відповідних положень Закону «Про безпеку та якість харчових продуктів» на 1 січня 2015-го. Рішення народних депутатів у Державному департаменті ветери-

4 млн голів великої рогатої худоби утримують селяни
69,4% від загального поголів'я

2 тис грн) для бюджетів сільських домогосподарств дуже висока. «Продаж молока є швидше джерелом додаткового доходу, не більше, – каже пані Метлинська. – Навряд чи на цьому можна зробити сімейний бізнес. Аби заробляти на молоці, слід тримати велику ферму... Якщо мені заборонять продавати молоко, то здам худобу на м'ясо».

СВІТЛО В ТУНЕЛІ

Показово, що зберігши статус-кво на молочно-м'ясному ринку ще на 5 років, ВР зобов'язала Мінагрополітики затвердити спеціальну державну програму створення й відкриття пунктів закупівлі молока та боєнь тварин (зробити це потрібно було ще 5 років тому) до 22 січня. Під цю програму в держбюджеті (який досі не прийнято) на поточний рік парламент планує передбачити відповідні асигнування. Але розробляти документ досі не почали.

«Немає сенсу створювати програму, якщо кошти під неї не виділено. Навіщо повітряні замки будувати?..» – прокоментував ситуацію далеко не останній чиновник із Держкомветмедицини й побажав залишитись інкогніто. Хоч як дивно, але програми в Україні розробляють тоді, коли зрозуміло, хто і які кошти освоюватиме. В бізнесі навпаки: спочатку – проект, потім – пошук інвестора, але це тема не цієї публікації.

Інше джерело в Мінагрополітики повідомило, що програму модернізації молочної галузі буде розроблено не раніше, ніж закінчиться криза. «З 2008 року в бюджеті не передбачали коштів на жоден інноваційний проект», – сумно поінформував чиновник і... залишив без відповіді запитання, чи обговорювали представники міністерства можливість інвестицій у побудову молочних збиральних пунктів із бізнесменами, які мали б бути зацікавленими в купівлі якісної сировини. Тож дуже ймовірно, що віз відповідності стандартам ЄС і через 5 років не зрушить.

Хоча насправді ця проблема не настільки складна, як здається на перший погляд. Подібні завдання вже ставили перед собою та вирішували їх Польща, Литва, Латвія й Естонія перед вступом до ЄС. Першим кроком на шляху до організованого ринку було ви-

МОЛОЧНИЙ ТРЕНД.

Як дорожчає продукт на шляху до споживача

За даними учасників ринку

Сільське домогосподарство (80% ринку)
Вартість сировини: 2,4 грн/л

Фермерське господарство (20% ринку)
Вартість сировини: 4,1 грн/л

Первинне переробне підприємство
(охолодження, пастеризація)
Вартість напівфабрикату: 4,4 грн/л

Молокозавод
(вторинна обробка, пакування)
Гуртова ціна: 5–9,6 грн/л

Магазин
Роздрібна ціна: 5,5–11 грн/л

значення пріоритету, а саме: майбутнє АПК за сертифікованими фермами, якість сировини яких легше і забезпечувати, і контролювати. Це розуміють і в Україні. Єлизавета Святківська, експерт асоціації «Український клуб аграрного бізнесу» переконана, що «виключно промисловий підхід до модернізації м'ясо-молочної галузі забезпечить зростання обсягів виробництва продукції, покращення її якості, зниження собівартості та підвищення конкурентоспроможності на зовнішніх ринках». Олександр Ярославський, керівник проектів Української аграрної конфедерації стверджує, що потреба інвестувати кошти в основні засоби (ті ж доїльні апарати), платити за електроенергію тощо зробить непривабливим дрібне господарювання й стимулюватиме розвиток великих ферм поблизу молокозаводів. Власне кажучи, цей шлях і пройшли європейські країни.

Мирослава Ганаско, співвласниця ферми у Поморському воєводстві (Польща) розповідає, що після запровадження європейських стандартів виробничі витрати істотно зросли. «Зараз ми гадуємо худобу не чим завгодно, як раніше, а купуємо пшеницю, ячмінь, сою, спеціальні вітаміни, – каже пані Ганаско. – Сертифікована бійня розташована

від нас за 50 км, мусимо витрачати кошти на транспортування тварин, а відтак – нарощувати обсяги виробництва, аби воно було рентабельним». Водночас формування організованого ринку мало й беззаперечні переваги – польські фермери укладають із переробними підприємствами ф'ючерсні угоди, отримуючи гарантований дохід і плануючи розвиток господарства.

Директор Чеської спілки тваринників Йозеф Кучера розповів **Тижню**, що кожен корівник у його країні сертифікований і перебуває під суворим ветеринарним контролем, а дуже складна процедура отримання ліцензії на виробництво сировини зробила постачання молока в Чехії прерогативою великих господарств. Із огляду на це Йозеф Кучера пропонує орієнтуватись і на східноєвропейський досвід, і на практику Китаю та Малайзії. «В цих та й інших країнах Азії виправдали себе доїльні цехи, побудовані державним коштом, а в наших сусідів – у німців – навіть працюють мобільні доїльні, що приїзять прямісінько до фермерів», – каже пан Кучера. Фахівець наголошує на важливості участі в модернізації галузі не тільки держави та власників переробних підприємств, а й об'єднань виробників сировини. ■

Масло з конюшинкою

Сто років тому в Україні не було дефіциту молока, а продукти його переробки експортували в розвинені країни Європи

Автор:
Надія
Пастернак

На тлі сьогодишнього стану справ у молокопереробній галузі це може видаватися неймовірним. Але на початку ХХ сторіччя успішний молочний проект діяв у Галичині – Крайовий союз господарсько-молочарський, пізніше перейменованій у Маслосоюз. Масло, вироблене в Галичині, на етикетці якого була чотирилисткова конюшинка й літери МС – символи Маслосоюзу, – подавалося до сніданку не в одній європейській сім'ї, адже експортували його до Німеччини, Англії, Франції, Італії, Голландії, Данії, Чехії, а також до Австралії та Палестини. Європа його полюбила, а країни – тим паче.

Галицький Маслосоюз був започаткований у селі Завадові, нині Стрийського району Львівської області. В жовтні 1904 року

при місцевій організації «Прогресіва» відкрили першу молочарню. Її ініціатором і керівником був місцевий греко-католицький священик Остап Нижанківський. Він більше відомий як композитор, диригент, засновник знаменитого хору «Бояни», приятель Івана Франка. Разом вони видали першу збірку українських пісень. Його син Нестор – теж відомий композитор. Отець Остап Нижанківський любив повторювати: «Для розвою [розвитку. – Ред.] краю я міняю диригентську паличку на молочарську кружлівку...» Він очолював Маслосоюз до I-ої світової війни, а 1919 року був підступно вбитий поляками. Після нього молочарську справу в Галичині продовжували Андрій Палій, Андрій Мудрик та Олекса Лис.

Молочний промисел не мав традиції ні в краї, ні в найближчих сусідів, тож на початках ентузіасти цієї справи зустрічались і з байдужістю, й навіть із ворожістю. В одному зі старих журналів є спогади молочаря про те, як жінок залякували, щоб вони не здавали молоко на переробку. Їм казали, що в кружлівці (сепараторі) «сидить нечиста сила», й корова після такої механічної переробки не даватиме молока. Були такі, що цьому вірили, але назагал справа просувалася. Подібні молочарні виникали на Станіславщині (теперішня Івано-Франківська обл.), Тернопільщині, поширювалися далі на захід і на Північ. Молочарська кооперація стала справжнім економічним проривом. Люди отримували за здане молоко добро винагороду, за яку мали можли-

Фірмовий знак
Маслосоюзу,
захищений
законом

вість будувати хати, вчити дітей, тобто нормально жити на своїй землі за умов чужинського панування.

НАРОДИНИ МАСЛОСОЮЗУ

Керівники Маслосоюзу добре розуміли потребу сильної молочної централі. Тому ж 25 березня 1924 року в Стрию провели загальні збори Крайового союзу господарсько-молочарського. Тоді обрали нову дирекцію з числа добре підготовлених фахівців. Андрій Палій, увійшовши до складу дирекції, одразу взяв у свої руки керівництво торговельними справами. До цього часу збут масла йшов повільно, оскільки воно ще не було високої якості. Очевидці пам'ятають, як Палій сам возив те масло у валізах... Та тогочасна дійсність вимагала радикальної перебудови роботи старого Союзу західноукраїнських молочарів, тому Андрій Палій у співпраці з Андрієм Мудриком підготували зміни до статуту, які були прийняті на загальних зборах 18 червня 1925 року. З того часу Крайовий союз господарсько-молочарський отримав нову назву – Маслосоюз. Удосконалилася його організаційна структура, він поповнився новими кваліфікованими працівниками, й цей 1925 рік став переломним. Торговельний оборот Маслосоюзу сягнув 860 тис. злотих проти 200 тис. злотих у 1924 році. Відкривалися нові філії й відділи – у Станіславі, Львові, Перемишлі, там же відкривали фірмові крамниці. З 1926 року українське масло почали експортувати. 1927-го централа (центральный офіс) Маслосоюзу переїхала до Львова – політичного та культурного центру Західної України й отримала назву «Головна торговельна агентура Маслосоюзу у Львові». Цього ж року Маслосоюз придбав перший вантажний автомобіль.

За короткий час діяльність Маслосоюзу поширилася на всі терени Галичини. Дуже важливо було взяти такі bastioni, як Дрогобич і Тернопіль. Там відкрились організаційно-торговельні відділи та крамниці. Було завдано серйозного удару колонізаторській політиці Польщі на Галицькому Поділлі (в Тернопільському воєводстві частка польського населення

швидко зростала й доходила до 45%, а в самому Тернополі на той час поляки та євреї становили понад 80% мешканців). Ці успіхи заохотили Андрія Палія до «наступу на Волинь», і після наполегливих зусиль у 1928 році відділи й крамниці Маслосоюзу відкрились у Луцьку та Більську на Підляшші. Поступово його діяльність ширилася й на етнічно польські землі: відділ було відкрито в місті Катовіце.

Та найважливіший етап діяльності Маслосоюзу розпочався 1929 року. В основу роботи було покладено перспективний організаційно-торговельний план, схвалений на XI кооперативному з'їзді. Цей з'їзд накреслив подальші шляхи розвитку української кооперації, захист її від нападів польських шовіністичних сил, пов'язаних із політикою пацифікації. В умовах важкої економічної кризи відбулася майже повна реорганізація українського кооперативного молочарства: з малих молочарень створені великі «районові». У 1932 році їх уже було 105. Польському урядові навіть довелося обмежити експорт українського масла. Та керівники Маслосоюзу не втомлювалися шукати нові місця збуту. Якщо протягом 1924–1931 років у різних містах Галичини було відкрито 16 крамниць, то в 1932–1939 – вдвічі більше. Цікаво, що кооперативне масло, яке мало більше ніж три дні, вже вважали другосортним.

МОЛОЧНА ІМПЕРІЯ

Директор Маслосоюзу допомагав у агрономічній і ветеринарній діяльності молочарських кооперативів. Під його керівництвом агрономи та господарські референти допомагали селянам поліпшувати годівлю худоби, підвищувати її молочність. Чималу роботу проводили ветеринарні лікарі. Для захисту селянської худоби від хвороб діяли так звані допомогові фонди. Працювало 136 районні молочарі, які об'єднували 1600 збірень молока та сметани, обслуговуючи в 1938 році 205,3 тис. селянських господарств. І якщо 1928 року було продано близько 1 млн кг масла, то 1930 року – приблизно 3 млн кг. У 1930-му лише за кордон вивезли 812 т масла й отримали за це 16 млн злотих. Кількість реалізованого молока за це десяти-

НА ЕКСПОРТ.
Бочки з маслом перед станцією у Львові (1926 р.)

АНДРІЙ ПАЛІЙ.
Реорганізатор Маслосоюзу

річчя зросла майже вчетверо. Успішній торговельній діяльності сприяв власний транспорт. У 1939 році Маслосоюз мав уже 19 автомобілів. За 12 років його майно збільшилося в 17 разів.

Уже з відстані часу, ніби підсумовуючи свою діяльність, Андрій Палій писав: «Цілий край вкрився українськими кооперативами, а на вулицях Львова і в менших містах пишались взірцеві молочарські крамниці Маслосоюзу, яких би не посоромились навіть головні міста Західної Європи. Для нас це було самозрозумілим, що згодом висока якість продукції кооперативів, об'єднаних у Маслосоюз, з'єднувала собі шораз більше охочих покупців не тільки поміж своїми, але навіть серед тих кіл, що ставилися неприхильно до нашого національного відродження, ще більше, ця продукція промощувала собі шлях до закордонних країв Європи».

Центральний офіс Маслосоюзу розташовувався в самісінському центрі Львова, а в районі вулиці Привокзальної був збудований цілий «молочний» квартал – із офісами, складами-холодильниками, транспортним парком. Українці з діаспори розповідають легенду, що в англійських банках ще донині зберігається «маслосоюзівські» гроші від сорокових років минулого сторіччя. Й повернуть їх тоді, коли буде самостійна українська кооперація... ▣

Автор дякує за сприяння в підготовці матеріалу Музею історії кооперації при Львівському кооперативному коледжі

ЦИТАТА
«Нехай будуче покоління візьме у свої руки промисел і торгівлю, бо бідний той народ, що не має свого промислу, а торгівлю в ньому ведуть чужинці»

Митрополит
Андрій
Шептицький

Летючий голландець українства

На початку ХХ століття
Перемишль був більш
українським за духом
містом, ніж Львів

Автор:
Мирослава Ляхович

Рік 1946. Перемишль опиняється під владою польських комуністів. Одне з невідомих прокомуністичних бандитських угруповань нападає на катедральну греко-католицьку церкву Івана Хрестителя. В той час у храмі перебуває лише мітрат [Див. Словничок] Василь Пинило. Бандити застають отця за молитвою, але той навіть не зрушує з місця. Захоплені такою вірою, комуністи самі стають на коліна у храмі. Цю історію добре пам'ятає племінниця отця мітрата Юлія Гусар. Про віру отця Василя і про нього самого ходили легенди. Він жив дуже благочестиво та скромно, і не тільки українці, а й поляки вважали його святым, після смерті ходили молитися на його могилу, називаючи отця мітрата «другим Христом». Василь Пинило був професором у Богословській католицькій семінарії, автором рецензій до багатьох релігійних книг. Його пам'ятають як благодійника, бо отець не раз допомагав бідним сім'ям і студентам. Мітрату Василю ще за життя були надані високі звання за особливі заслуги перед церквою, за вірність Святішому престолові та за досягнення в науці. З 1932 року призначений Домовим Прелатом Його Святості Папи Римського, що було дуже високою відзнакою.

ТАЄМНІ ПОБОРНИКИ ІДЕЇ

Катедральна церква Івана Хрестителя, при якій перебував отець мітрат, виконувала не лише духовно-просвітницькі функції, а й освітні. Багато отців із катедри викладали в гімназіях, були рецензентами книжок, брали участь у діяльності гуртків. При церкві до 1946 року існувало таємне товариство «Собор Крилоса», членів якого називали крилошанами. Вказівки на це знаходимо в документах і грамотах ще княжої доби. Найстаріша грамота, що свідчить про існування «Собору», походить з 1387 року, її видала королева Речі Посполитої Ядвіга в місті Ярославі. Про діяльність таємного товариства відомо, що його членами були священники з

ПЛАСТУНІ.
Юні
«богунівці»
Перемишля
у 1924 році

«ХРАНИТЕЛЬ»
КОРОНИ
ДАНИЛА
ГАЛИЦЬКОГО.
Отець мітрат
Василь Пинило

катедри, зокрема мітрат Василь Пинило. Володимир Качмарський, якому мітрат Пинило доводиться двоюрідним дідом, свідчить про те, що назва товариства, вочевидь, походить від села Крилос Галицького району Івано-Франківської області, де, за переказами, й заснували товариство при Успенському соборі, але згодом його було перенесено до Перемишля. Ніхто з крилошанів не розголошував мети своєї діяльності, не знайдено жодного програмного документа «Собору Крилоса». За словами Володимира Качмарського, «Собор Крилоса» був створений свідомим греко-католицьким духовенством для збереження і пропагування ідеї української церкви та державності.

ОСТРІВ УКРАЇНСТВА

У міжвоєнний період до Перемишля з'їжджалася українська молодь – місто перетворилося на студентський центр. Тут функціонувало безліч навчальних закладів. Юні абітурієнти вступали до Української державної гімназії, першим директором якої був галицький драматург і поет Григорій Цеглин-

ський. У гімназії велася активна діяльність учнівського самоврядування, під керівництвом якого перебували учнівські товариства та гуртки. Як згадує Ярослав Пашак, автор нариса «Родимий край, село родиме», «на той час Перемишль можна було назвати українським студентським містом».

В Українському (первісно Руському) інституті для дівчат та гімназії при ньому здобували освіту майбутні видатні діячки Галичини. Велику увагу там приділяли всебічному інтелектуальному розвитку, естетичному та патріотичному вихованню в релігійному дусі. Дівчата відвідували географічні, літературні, краснавчі, історичні гуртки. Молодих інституток возили на екскурсії до Львова, Варшави та на археологічні розкопки до Галича. Періодично організовувались зустрічі дівчат із видатними діячками культури, як-от із Богданом Лепким і Станіславом Людкевичем, який написав спеціально для них «Баркаролу».

У Дяківському інституті готували греко-католицьких дяконів. Студенти організували вистави на релігійну тематику,

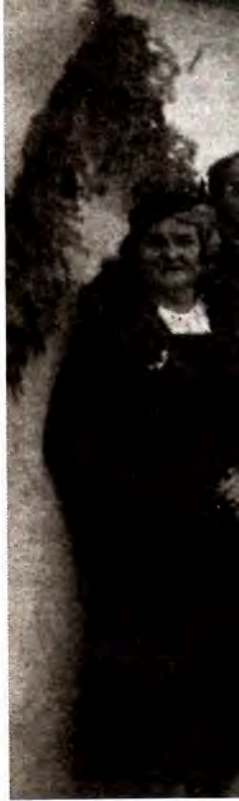
СЛОВНИЧОК

Мітрат – священничий титул у греко-католицькій церкві, який давали священникам за особливі заслуги перед Святою Церквою.

Капітула – єпископська палата, зібрання духовенства при єпископі, що мала функції дорадчого органу.

Омофор, епітрахиль – частини верхнього одягу священників, який вбирають під час богослужіння.

Митра – головний убір священників, які носять вищі церковні чини, а також священників, яким право носити митру надається як нагорода (зокрема, це митрати)

проводять семінари на освітній темі; не залишали без «культурного нагляду» дітей з українських сімей. Окрім того, що юні перемишляни здобували знання в чотирьох школах, більшість із них ходять на катехизії (вчення релігії). Богдан Гук, журналіст газети українців у Польщі «Наше слово», розповідає *Тижню* про діяльність «Марійської дружини» під керівництвом учителя релігії отця Петра Голинського. «Дружина» виконувала функції релігійного гуртка, де заохочували молодих людей вивчати Біблію, проводячи духовні навчання та влаштовуючи вистави на релігійну тематику. Інститутки та студенти Дяківського інституту залюбки відвідують Приватний філіал Львівського музичного інституту імені Миколи Лисенка, першим директором якого була Ольга Ціпановська, чудова піаністка, грою якої захоплювався сам Лисенко. У Перемишлі діють філії багатьох українських товариств: «Прогрес», «Союзу українок», «Учительської громади», «Українського педагогічного товариства» тощо.

Благодійництво в Перемишлі сприймали як обов'язкову складову культурного розвитку, тому тут провадили свою діяльність такі товариства, як «Братська школа» і «Кружок родичів» [Батьківський гурток – дія-

лект]. Останній випускав ілюстровані «Повідомлення», у яких, крім гімназійних звітів про свою роботу за рік, друкували найкращі краєзнавчі реферати учнів. Ці товариства організовували проживання на канікули бідним учням і сиротам, надавали їм грошову допомогу. «Братська школа» допомагає ще продуктами харчування та одягом. Був також «Комітет матерів» – благодійна організація, що допомагає сиротам і студентам. Комітет влаштовує безплатні сніданки та вечері для дітей.

На вулиці Баштовій при церкві святого отця Миколая діяло одномоментне братство. Воно опікувалось учнями перемиських шкіл та гімназій. Почало свою діяльність товариство під назвою «Бурса імені святого Миколая», що займалося житлом для українських гімназистів. Загалом політика міста була спрямована на те, щоб українська молодь все більше приїжджала сюди і навчалася. Щоденні перемишляни слухали лекції відомих вчених у приміщенні Народного дому, які для них організовує товариство «Українська бесіда» на чолі з професором Михайлом Пащаком.

Одним із осередків української громадськості став етнографічний музей товариства аматорів українського мистецтва «Стривігор». У ньому ек-

НАД СЯНОМ.
Перегони
човнами
українських
спортивних
клубів
у 1933 році

понувалися малі ікони, хрести, фрагменти і різьби царських воріт та іконостасів. З експозицій найбільше виділялися карпатські ікони (від XV до XX століття). «Стривігор» славився також колекцією старовинних монет. Святослава Скородинська, донька директора музею Івана Шпитковського, спеціалізацією якого були нумізматики і сфрагістика, у своїх спогадах описує: «В музеї було багато монет. Добре пам'ятаю скляну вітрину, в ній на численних висувних полицках, вистелених вишневим

У ПЕРЕМІСЬКІЙ КАТЕДРІ ЗБЕРІГАЛАСЯ КОРОНА ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО, ЯКОЮ ВІН КОРОНУВАВСЯ В МІСТІ ДОРОГОЧИНІ 1233 РОКУ

оксамитом, у заглибленнях гніздах кожна монета містилася відповідно до своєї форми і величини». Та 1945 року музей було ліквідовано (фактично одного дня директор застав порожнє приміщення), його рештки можна побачити нині в Музеї Перемиської Землі.

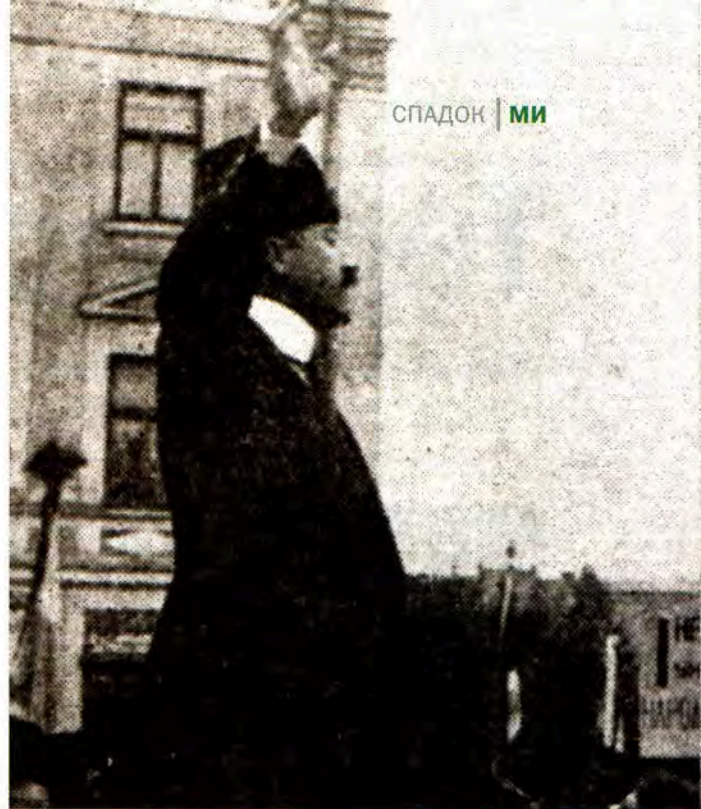
ПЛЕКАННЯ ТОВАРИСЬКОГО ДУХУ

Організації Перемищини усвідомлювали, що не тільки

ОСВЯЧЕННЯ БУРСИ
Викладачі бурси імені Петлюри
із військовим капеланом УНР отцем Пашчевським

освітнє оздоровлення українського громадянства буде корисним для виховання молодого покоління, а й фізичне. Тому було організовано футбольні клуби «Сян», «Беркут» і «Спартак», що проводили власні ігри та змагання, а також грали в системі Українського спортивного союзу. Спортивно-гімнастичне товариство «Варяг» заохочувало юнаків і дівчат до систематичних спортивних тренувань. Під патронатом товариства влітку проводилися змагання з відбиванки (волейболу), кидання дисків, списів та потрапляння в кошівку (баскетбол). Богдан Гук також додає, що діяло спортивне товариство «Сянова чайка», яке очолював учитель фізкультури Євген Бачинський. «Сянова чайка» брала участь у щорічних легкоатлетичних змаганнях перемиських гімназій.

З 1937 року почала виходити єдина в Західній Україні спортивна газета «Змаг». Крім «Змагу», в Перемишлі видавали тільки дві українські газети: «Український бескид» і «Спархальні відомості».

ВТРАЧЕНІ ЦІННОСТІ

В одному зі своїх листів Федір Шумеляк, земляк і товариш отця мітрата Василя Пинила, пише про двері, які відчинялись, коли отець Василь натис-

кав якусь тільки йому відому точку в стіні. Через отвір униз вели сходи до вузької довгої темної кімнати. В стіні приміщення містились замкнені на ключ ніші. Очевидно, йдеться про місце, де були заховані коштовності, які за переказами утримувались при бібліотеці. Сама ж бібліотека знаходилась при греко-католицькій капітулі [Див. Словничок] катедрального храму. Отож, у спеціальному приміщенні бібліотеки тримали коштовні речі серед яких – окований золотом трираменний хрест – подарунок молдавського воєводи Іона Олександра, два омофори, епітрахиль [див. Словничок], подаровані Богданом Хмельницьким, та корона, надіслана папою Інокентієм IV князю Данилові Романовичу, якого він коронувався в місті Дорогочині на Підляшші в 1233 році. Цю корону, перероблену на єпископську митру, можна було побачити на голові перемиського єпископа Йосафата Коциловського тільки на великі свята.

Саме отець Пинило завідував цією бібліотекою та всіма дорогоцінними речами, схованими в ній. Недарма деякі жителі Перемишля називали його хранителем корони Данила Галицького. Ярослав Пашак у своїх спогадах детально описує бібліотеку: «Вона містилась у

ВІЧЕ.
Депутат
австрійського
парламенту
Володимир
Загайкевич
промовляє
з нагоди
проголошення
Української
Держави,
1918 рік

великому та високому залі, заповненому перегородками, що сягали стелі. На полицях перегородок розміщалися книжки, а у великих шафах – старовинні акти. Цінні та рідкісні рукописи лежали в столі під склом, прикріплені ланцюжком, щоб учені, які приїжджали, користуючись, не привласнювали їх».

Після Другої світової війни Перемишль потрапив у межі «Людової» Польщі. Було закрито українські гімназії, товариства та церкви. Пропала і бібліотека разом зі всіма коштовностями. Отець мітрат Степан Дзюбина, який теж жив у той час при кафедральному соборі в Перемишлі, у своїх спогадах

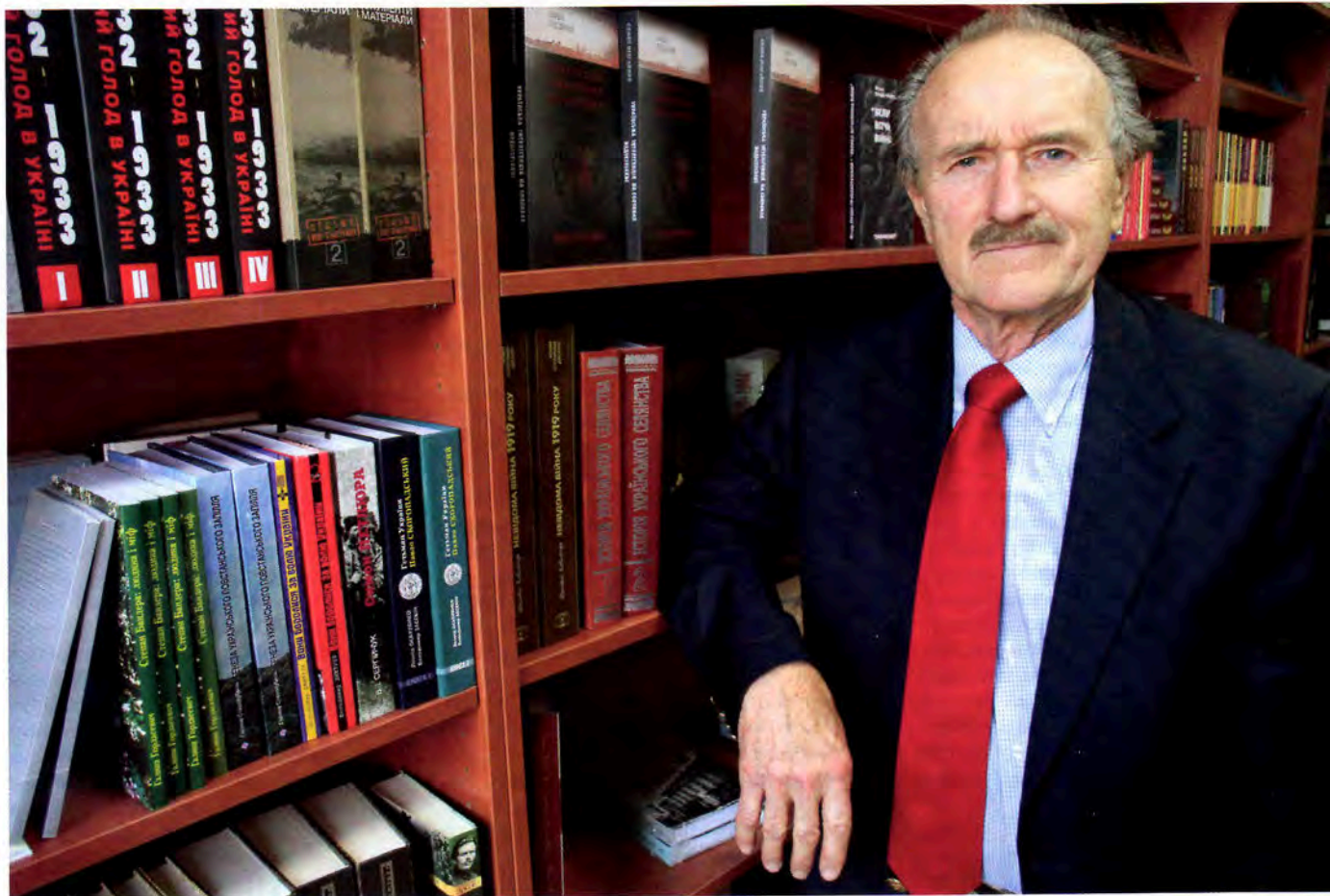

З 1937 РОКУ В ПЕРЕМИШЛІ ПОЧАЛА ВИХОДИТИ ЄДИНА У ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ СПОРТИВНА ГАЗЕТА «ЗМАГ»

припускає, що частина бібліотеки відійшла у власність Варшавського університету, а частину відібрала радянська військова адміністрація. Щодо схованих у бібліотеці дорогоцінностей виникає багато суперечок, чи існували вони взагалі: Богдан Гук переконаний, що, найімовірніше, це просто гарна легенда. ■

Територія свободи

Ректор Українського вільного університету професор Іван Мигул про еволюцію та місію УВУ

Спілкувалася
Олена Чекан
(Київ –
Мюнхен)

Фото:
Костянтин
Смолянінов

Відень, Прага, Мюнхен – історичні обставини змушували змінювати місце перебування. Та де б не знаходився Український вільний університет, він завжди був відданий своїй головній меті – сприяти поширенню наукового знання про Україну та готувати українські наукові кадри. Вчені світового рівня були пов'язані з університетом: літературознавець Дмитро Чижевський, історик мистецтва Дмитро Антонович, епідеміолог Іван Горбачевський, шевченкознавець Павло Зайцев, психолог Володимир Янів, один із ідеологів україн-

ського націоналізму Лев Ребет (див. *Тиждень* №4/2010)...

УНІВЕРСИТЕТ У РОЗРІЗІ
У. Т.: Пане ректоре, майже 90 років Український вільний університет був одним із центрів вільної української наукової думки. Які завдання стоять перед УВУ тепер?

– Український вільний університет упродовж тривалих років безперервної праці здобув визнання завдяки активності в дослідницькій, видавничій і навчальній діяльності. З «екзильного» навчального закладу він еволюціонував до інтегрованого

євросоюзного університету. Однак УВУ зберіг специфічну окремність. Розвиваючи українську інтелектуальну та культурну думку, університет служить у багатогранний спосіб українській спільноті не лише в Україні, а й в усьому світі.

Сьогодні головна місія УВУ – стати провідним науково-дослідним центром українських студій Євросоюзу. Нині це особливо актуально. Адже в різних вищах ЄС іде процес закриття славистичних та українознавчих студій. Тому тепер університет активно шукає фонди для посилення наукової роботи, щоб позиціону-

вати себе як українознавчий центр Євросоюзу. Другий аспект місії УВУ – проведення навчальних програм. Сьогодні УВУ – єдиний приватний український університет поза межами України з правом присвоєння вчених ступенів магістра й доктора. Третій вимір дії УВУ – видавнича справа, яка фокусується на публікації українознавчої літератури німецькою та українською мовами. Четверта функція УВУ – стати форумом для «публічних інтелектуалів» із України та діаспори. Наша мета – дати нагоду під час зустрічей в УВУ в атмосфері толерантності замислитися над сенситивними питаннями та подискутувати про актуальні українські проблеми, де є полеміка й певна концептуальна неясність. Наприклад, осмислення українського публічного дискурсу. П'ятий вимір дії УВУ скерований у напрямку нової, так званої четвертої хвилі української діаспори, представники якої живуть у різних країнах Європейського Союзу без свого орієнтаційного центру. Тому УВУ вимальовується як культурний центр загальноєвропейського значення й може відіграти роль своєрідного духовного та психологічного форуму. Шосте завдання УВУ – роль інтелектуального мосту між Україною, Німеччиною й іншими країнами ЄС.

У. Т.: Яка структура УВУ?

– Маємо три факультети. Гуманітарні науки представлені на факультеті україністики та на філософському факультеті. Суспільствознавчі науки підлягають факультетові державних та економічних наук. Факультет україністики очолює франкознавець, професор Ярослава Мельник. Деканом факультету державних і економічних наук є політичний історик, професор Ярослав Грицак, а філософський факультет очолює фахівець із козаччини, професор Франк Сисин.

Відомі науковці також входять до складу Професорської колегії. Багато викладачів посідають постійні академічні позиції в університетах ЄС, Північної Америки та України. На сьогодні УВУ нараховує понад 50 доцентів і професорів, значну кількість заслужених професорів-емеритів та 15 почесних професорів і професорів-гостей.

Педагогічний інститут – найдавніший із трьох інститутів УВУ. Його мета – підвищити кваліфікації вчителів із України. На жаль, фінансова ситуація УВУ останніх років тимчасово призупинила його діяльність. Однак плануємо поновити його роботу. Дослідницький Інститут українсько-німецьких відносин також поновлює свою роботу. Ще в нас діє Інститут соціальної ринкової економіки в Україні.

У. Т.: Хто може стати студентом Українського вільного університету?

– На магістерку вступають студенти, які мають ступінь бакалавра або спеціаліста. Потрібне певне знання німецької або ж англійської мови. Після завершення курсових вимог – захист магістерської роботи. На докторат подають документи кандидати наук або магістри. Мовні вимоги такі ж, що й на магістерці. Після завершення курсових вимог докторанти захищають дисертацію. Сьогодні на магістерських студіях УВУ навчаються 60 студентів, на докторських програмах – 30.

У. Т.: Які переваги, на вашу думку, мають студенти УВУ?

– У нас навчається небагато студентів. Це дає їм виняткову можливість мати підвищену увагу з боку викладачів. Більшість занять – семінари, на яких створені умови для виявлення студентами своїх ідей та обґрунтованого й критичного мислення. Міжнародний склад професури, наявність плюралістичних парадигм і підходів

УВУ

Український вільний університет засновано 17 січня 1921 року у Відні. Ініціаторами заснування стала українська професура, яку окупаційні режими Австро-Угорської та Російської імперій позбавили кафедр і права викладати у вищих навчальних закладах на українських землях, а також письменники, журналісти, студенти, що після Першої світової війни та українських визвольних змагань опинилися в еміграції. Восени 1921-го УВУ перенесено до Праги, де він одержав приміщення та фінансову підтримку від уряду Чехо-Словацької Республіки. Під кінець Другої світової війни університет був змушений знову змінити місце перебування й перебратися до Мюнхена. В 1950 році за ініціативи науково-дослідницьку й педагогічну діяльність УВУ отримав офіційне визнання Баварського уряду. Міністерство освіти та науки України визнало правочинність дипломів УВУ 12 листопада 1992 року.

МІКС ВІДКРИТОСТІ Й КОНСЕРВАТИЗМУ

Сергій Квіт, доктор філологічних наук, професор, президент Національного університету «Киево-Могилянська академія»

Я навчався в Українському вільному університеті в 1990-х роках. Захищав магістерську, а потім докторську – теми присвячені історії й теорії української літератури. Ті часи для мене незабутні й дуже важливі. Нам читали лекції професори з різних університетів світу: Німеччини, США, Франції, Канади, Великої Британії і, звичайно, України. Вони представляли різні наукові школи, різні методологічні рішення, але це завжди був дуже високий рівень викладання. З німців дуже ціную професора Роланда Піча, завдяки якому я зацікавився Гайдеггером і філософською герменевтикою. Серед своїх професорів також із вдячністю згадую Леоніда Рудницького, Дмитра Штогриня, Ярослава Розумного, Володимира Стойка, Бориса Гудзяка, Радослава Жука, Володимира Косика, Петра Цимбалістого, Ореста Субтельного, Дмитра Степовика, Анатолія Погрібного, Мирослава Лабуньку, Ігоря Качуровського. Це може виглядати дивним, але я зовсім не пропускав занять, бо високо цінував той надзвичайний досвід. До речі, він мені дуже став у пригоді вже тут, у Могилянці. Мене тоді все вражало: й консерватизм УВУ, який мені дуже подобався, й водночас відкритість та незаангажованість викладачів. Усе там відрізнялося від радянського стилю. До того ж неповторне знайомство із західним світом, із Німеччиною, чарівним Мюнхеном. Інші ритми, інші смаки... Це було справжнє вікно в Європу.

відкриває студентам інші горизонти. Часто наші студенти, перебуваючи поза Україною, легше можуть збагнути різні українські суперечливі питання, осмислюючи їх із альтернативних точок зору. Це дуже позитивний досвід. Тому, коли наші випускники повертаються додому, їм із більшим успіхом вдається відповісти на виклики, що є в Україні.

На відміну від німецьких університетів, перевага навчання в УВУ полягає ще й у тому, що цей український навчальний заклад дає можливість студентам із України комфортніше почуватися в Німеччині та ЄС і краще адаптуватися до незвичних умов життя. А це допомагає швидше познайомитися та увійти до політичного, культурного та бізнесового світу цих країн. Специфікою навчання в УВУ є й те, що воно переплітається з реальним життям Німеччини – всі наші студенти, без винятку, працюють. Диплом УВУ також відкриває нашим абсолювентам двері до інших вишів ЄС.

У. Т.: Чим є архів Українського вільного університету?

– Це багатий та безцінний скарб. Тут зберігаються рідкісні періодичні й книжкові видання, що друкувалися поза Україною. Окрім того, тут є звіти

й протоколи українських емігрантських осередків, осередків у фільтраційних таборах DP Німеччини. Адже на території цих таборів «переселених осіб» функціонували українські школи, бібліотеки, театри, хори, видавництва тощо. Коли ці табори закривали, документи передали до УВУ. Та, на жаль, через брак коштів вони досі повністю не описані. Лише коли все буде опрацьовано, архів відкривають для фахівців.

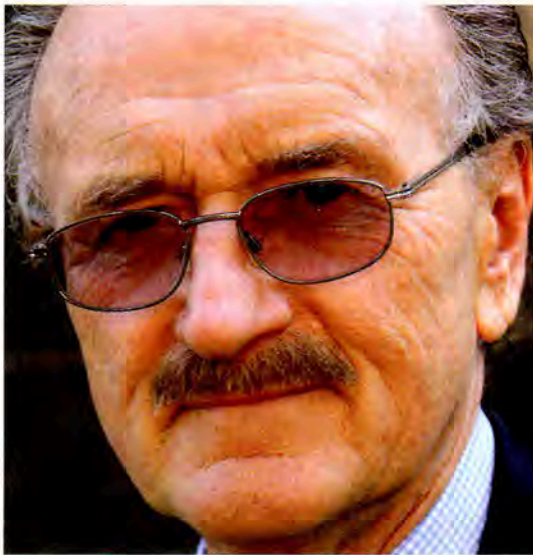
НА МЕЖІ ВИЖИВАННЯ

У. Т.: Продаж будинку УВУ, який свого часу придбали для університету завдяки старанням патріарха Йосипа Сліпого, викликав резонанс. Чи це було пов'язано з рішенням Німеччини припинити фінансування УВУ?

– Баварське високошкільне законодавство вимагає від університетів наявності своїх власних приміщень. Цей закон не оминув і УВУ. Тому в 1970-х для університету придбали будинок. Частина коштів на купівлю було одержано у формі іпотеки, про яку подбав патріарх Сліпий. Але решта фондів прийшло від дотації ФРН. Тривалий час щорічний бюджет нашого університету, а це адміністративні кошти, видатки на навчальні програми, дослідницьку й видавничу діяльність, фінансували дотації ФРН і Баварії. Обидва уряди взяли на себе це зобов'язання з тим розумінням, що в майбутньому незалежна Україна перебере від них подальше фінансове утримання університету. ФРН повністю припинила фінансування УВУ в 1996-му, а Баварія – в 2006 році.

У. Т.: В Україні знали про скрутний стан, в якому опинився УВУ. Чи пропонували якусь підтримку з боку нашої держави?

– Від 1991 року всі ректори УВУ постійно намагалися добитися фінансування університету Українською державою. Відтоді керівництво УВУ отримувало від багатьох українських політиків певні надії. Але тоді ж нам дали зрозуміти, що всі українські установи поза межами України не повинні сподіватися на грошову підтримку. Нам пояснювали, що українське законодавство забороняє

НЕДОСЛІДЖЕНІ СКАРБИ

Бібліотека УВУ налічує близько 30 тис. книжок: українські, німецькі, англійські, польські, чеські, російські видання. Володіє унікальним зібранням української періодики з кінця XIX сторіччя й дотепер, де такі раритети, як підшивка «Літературно-наукового вісника» (1898–1931), який видавало у Львові Наукове товариство імені Тараса Шевченка; написані від руки числа газети «Голос табору» (1919–1922), що виходила в місцях, де утримували інтернованих українських вояків; часопис української громади «Розсвіт» (1917–1918), що виходив у Німеччині; львівські видання «Діло» (1916–1938), «Громадський вісник» (1922–1923), «Хліборобський шлях» (1933–1935); видання українського стрілецьтва в Чехії «Український тиждень», а також «Краківські вісті» (1941–1944). Є зібрання всіх еміграційних післявоєнних видань. А також збірка вирізок із газет усього світу часів Помаранчевої революції

державну фінансову допомогу українським інституціям за кордоном. Український вільний університет підпадає під цю заборону.

Все ж таки, враховуючи винятковість УВУ, ми не втрачали надії на зміни в державному законодавстві. Тут варто згадати, що в останні роки депутати Юрій Ключковський і Тарас Чорновіл намагалися допомогти нам знайти контакти з різними урядовими колами.

На жаль, нам не вдалося співпрацювати з українською владою. Університет не отримав жодної фінансової допомоги від України. З 2006 року УВУ залишився повністю без фінансів. Тільки скромна щорічна допомога з боку Фондації УВУ в США дозволила університетові проіснувати ці роки.

У цей час нашарувалися ще й додаткові проблеми. Приміщення вищу терміново потребу-

вало капітального ремонту приблизно на €3–5 млн, а німецькі інспектори могли будь-якої миті заборонити використовувати цей будинок під навчальний центр. Прикро, що під час такої катастрофічної ситуації деякі несерйозні особи поширювали плітки та дезінформацію про УВУ.

У. Т.: Чи була загроза існуванню Українського вільного університету?

– Саме так. Найгірше, що в юридичних документах із 1970-х передбачалося: якщо УВУ припинить свою роботу, вся власність перейде до німецького – не українського! – інституту, діяльність якого подібна до цілей нашого університету.

Щоби запобігти цьому, чотири інстанції, причетні до університету, вирішили влітку 2007 року продати старий будинок УВУ, купити функціональніше приміщення та створити фонд для подальшої роботи університету. Ключове рішення ухвалювали Професорська колегія УВУ й Товариство приятелів УВУ – юридичний носій університету. Товариство Святої Софії в Римі та Фондація УВУ в США, котрі володіли частиною іпотеки на старий будинок, також дали свою згоду реалізувати цей проект.

Тож у 2008 році Товариство приятелів УВУ виставило цю будівлю на продаж. На жаль, це збіглося зі світовою фінансовою кризою. Й коли спочатку ми розраховували отримати за продаж приблизно €10 млн, у підсумку одержали лише €7,3 млн. Після купівлі нового будинку для УВУ вдалося повністю віддати іпотеку товариству Святої Софії в Римі, до якої був причетний патріарх Йосип Сліпий, а з різниці – створити фонд, відсотки з якого можуть сьогодні скромно забезпечити подальшу діяльність УВУ. Проте, на жаль, цього не достатньо. Тому університет постійно шукає додаткові фонди для посилення й розвитку своєї дослідницької, видавничої та педагогічної роботи. Сподіваємося, що одного дня українські урядові чинники зрозуміють цінність УВУ, й університет отримає фінансову підтримку з боку українського публічного сектору. Ми в це віримо. ■

Дневник Олимпиады на ЛІГА.net:

- Календарь Олимпиады
- Рейтинг медалей
- Фоторепортажи
- Результаты соревнований

Олимпиада
olymp.liga.net

эра
телекомпания

НОВИНИ

НОВИНИ

з Тетяною Тереховою

ВАЖЛИВА ЯКІСНА ІНФОРМАЦІЯ

Лідером серіалів НР в 2009 від 3 квітня 2009 року Національного Радіо України з лінійки телебачення і радіомовлення

ПО БУДНЯХ

ПН ВТ СР ЧТ ПТ

Be Simple*

*з англ. – Будь простішим

Спонтанні інвенції про Боббі МакФерріна в Києві

Автор:
Вячек
Криштофович-
молодший

Фото:
Юрій Руднев

ДИСКОГРАФІЯ

Bobby McFerrin,
1982

The Voice, 1984

Spontaneous
Inventions, 1985

Elephant's Child,
1987

Simple Pleasures,
1988

Навмисно не стану вживати як заголовок словосполучення Simple Pleasures – назву його найвідомішого альбому. Її вже довикористовували донесочу, тому що, як не крути, творчість Роберта МакФерріна – це уособлення «простих задовольень». Це спів у душі, покладений на рівень мистецтва найвищого ґатунку. «Коли виходжу на сцену, сідаю на стілець, і в світлі прожектора роблю все, що заманеться. Як удома, – каже музикант. – Це ніби коли до тебе приходить уся твоя сім'я, і ви разом робите, що хочете – вечірку з танцями, жартами тощо. Зазвичай просто імпровізую кілька тем на початку виступу. В Києві зімпровізував навіть три. Я так чиню не через самолюбство: просто влхуююся у зал, сприймаю, як працює звук, налаштовуюся сам... А на певному етапі запрошую людей на сцену. Цей стан, знаєте, подібний до очікування гостя, коли ти бігаєш кімнатами, прибираючи та виставляючи закуски. Саме такі в мене приблизно перші 30 хвилин концерту».

Широка публіка знає МакФерріна саме за Don't Worry, Be Happy – композиції з альбому, записаного лише за допомогою власного голосу. Втім, останнє десятиріччя Боббі не включає цю пісню до програми своїх сольних концертів. У нього й так є чим потішити публіку: невичерпне надбання джазової, чорної, класичної музики та власних нескінченних імпровізацій. У його концерті завжди буде, як у швейцарському армійському ножі, «необхідний» набір: бітлівська Blackbird, Drive, Ave Maria Баха/ґуно, а останнім часом він дуже по-домашньому почав «знуцатися» з прекрасної

Somewhere Over the Rainbow із мюзиклу «Чарівник країни Оз».

**ІНВЕНЦІЯ ПЕРША.
ОБОВ'ЯЗКОВА**

Щойно Боббі МакФеррін закінчує давати приблизно 5048-ме інтерв'ю в своїй кар'єрі, він починає співати собі під носа, роздаючи автографи на журналах, фотографіях та буклетах дисків. Питаю: «Ви часом не співаєте зараз Scrapple from the Apple Паркера?» – «Еее... Мабуть, ні. Думаю, я зробив певний симбіоз із двох інших композицій Чарлі Паркера». Він постійно собі щось наспівує. В готелі, в машині, у ванній кімнаті. Іноді здається, що на сцені йому бракує домашніх кашців. Його спів – це майстерність, освіта та світогляд на тому рівні, що «понад веселкою». Але цей спів, здається, не має жодних формальних ознак освіти або «школи»: Боббі МакФеррін – такий собі enfant terrible, котрий дістався до всіх благ вільної творчості; останні 30 років у нього є карт-бланш робити все, що заманеться. І він цим користується – навіть диригує всесвітньо відомими академічними оркестрами. Що йому ще треба? Про це й запитую. «Ви знаєте, я хочу зібрати групу, де були б я, Джеймс Тейлор, Елісон Краус, Ерік Клептон на гітарі та Стів Гедд», – ділиться планами Боббі.

У. Т.: А хто на басі?

– Гм... Поки що я таки не готовий сказати.

У. Т.: Чому такий склад? Чому раптом Джеймс Тейлор?

– Він один із моїх найулюбленіших артистів. А в Елісон Краус голос, як у янгола. Стів Гедд вплинув на таку кількість барабанщиків, як, напевно, ніхто інший. Ерік Клептон – поза

коментарями. Й нам усім заважають індивідуальні гастрольні графіки. Але це в мене цілком серйозний намір. Я вже навіть написав якийсь матеріал для цієї групи. А ще хотів би частіше викладати й мати на це більше часу.

У. Т.: Скажіть, ви не втомилися?

– Коли? Зараз чи після виступу?

У. Т.: Взагалі. Ви вже понад 20 років даєте регулярні сольні концерти, постійно розмовляєте з журналістами... Чи не набридає вам ця визначеність: одні й ті самі пісні, знання того, що відбудеться на концерті...

– Це не зовсім так. Початок концерту завжди несподіваний. Я не знаю, яка буде аудиторія. Це абсолютно не напружує. Маю певну ідею того, як проходитиме виступ, але щоразу тебе щось здивує. Це просто класно. Знаєте, є дуже багато речей, які я роблю постійно. 30 років співаю соло (і в мене в житті було насправді кілька виступів, коли я почувався втомленим), дирижую оркестрами, співаю з хорами та біг-бендом, беру участь у гуртах із іншими музикантами, як, наприклад, із Чіком Коріа.

У. Т.: І як вам вдається не втрачати запал?

– Усе просто. Ще перед тим, як мені може стати нудно, я встигаю зайнятися чимось іншим. А потім повертаюся до того, за чим устигнув скучити.

Напередодні київського концерту Боббі МакФеррін виступав у Москві з немаленьким хором співаків, представників різних культур, які виконували напівімпровізовану оперу... Він так робить часто: дуже цікава концепція й не менш цікава історія.

Але не наша історія. В Києві він співав соло, й це вкрай приємно. Саме сольний спів – за його ж словами – найбільш природний для нього стан.

Концерт Боббі МакФерріна – те, що ти знаєш заздалегідь. Адже є достатньо DVD та численних свідощів твоїх друзів-знайомих. Хоча й тут на тебе завжди чекають несподіванки. Найголовніша – оце «те, що ти знаєш заздалегідь» усе одно розкладає тебе на за частини. Методично заганяє в стан ейфорії. Це неймовірно настільки, що коли хтось для цього підбиратиме слова, то це буде дуже поверхнево. Тут – слова є лише в піснях; поза ними краще не вправлятися в зайвому красномовстві. Один мій знайомий – московський оглядач Кирил Мошков нещодавно сказав: «Це один із дуже небагатьох людей, котрі мені траплялись особисто, в яких є виділений прямий канал до Господа».

У. Т.: Якимось я дізнався, що ви дуже релігійна людина. А коли був маленьким, мені з ваших відео здавалося, що ви просто добре обкурений. (МакФеррін регоче). Втім, ви не проповідуйте... На відміну від тих багатьох, хто виголошує зі сцени релігійні постулати.

– Ні-ні. Це не є моє покликання. Я – співаю. Хоча, мабуть, міг би стати непоганим проповідником. Так, я – християнин. Беру в дорогу кілька Біблій для різних випадків. Щоранку читаю та молюся щонайменше годину – молюся на різні теми. Бути добрим, щоб моя наступна поїздка була безпечною, про свою сім'ю, бути уважним слухачем, бути хорошим до будь-якої людини. Намагатися бути хорошою людиною...

ІНВЕНЦІЯ ДРУГА. ДОВІЛЬНА

Мабуть, у будь-яких підручниках для шоуменів подібний варіант не розглядається як «статистична похибка». Пляма від прожектора-двох, один стілець, один мікрофон, одна людина. Все. Тут будь-хто має лише два виходи: почуватися «оголеним», або дати всім джазу. Є ще унікальний варіант відчувати обидва стани... В цій справі немає нічого інтимнішого, аніж співак на сцені сам на сам. По суті, це й подобається публіці найбільше. Ху-

ДИСКОГРАФІЯ

Don't Worry, Be Happy, 1988

How the Rhino Got His Skin/How the Camel Got His Hump, 1990

Medicine Music, 1990

Play, 1990

Hush (спільно з Йо-Йо-Ма), 1991

Many Faces of Bird, 1991

дий афроамериканець у светрі або майці та джинсах, який змушує тебе робити те, що, можливо, робиш украй рідко – бути щасливим. Так-так-так – до появи певних музикантів у твоєму житті ти вважаєш ці слова зовсім порожніми. Це може бути не МакФеррін, але дуже добре, якщо це він: стовідсотковий ефект.

– Бог дав мені талант і сили розкрити його. Багато хто просто не віднаходить свій талант. Навіть якщо в мене цей дар з'явився від народження, я про нього не знав, доки мені не виповнилося 27 років. Я його шліфував шість

років, поки не дав перший сольний виступ. Два-три роки не слухав жодної музики, адже боявся, що стану копіювати когось і щось на мене вплине. А потім ще довго працював над технікою. Але техніка – це не все. Можна здобути найкращу техніку в світі, а що далі? Найважливіше – відчувати. Я дуже довго працював саме над тим, щоб люди почувалися щасливими, коли мене слухають.

У. Т.: Це – частина вашого дару?

– Так. Це частина мого дару.

МакФерріна, власне, варто називати в множині. Він – сам

собі call-response-метод у музиці: їх щонайменше двоє, й вони підтримують діалог один із одним. Коли їм стає більш-менш нудно, вони починають залучати публіку. А вона цього тільки й чекає, бо значна її частина знає сценарій і готова до розвитку подій. У деякого були навіть ноти Ave Maria Баха/Гуно. Баха зазвичай бере на себе МакФеррін, а Гуно просить заспівати зал. Коли йдеться про стару Європу, де всі вивчають нотну грамоту й класичну музику нарівні з математикою, то це цілком зрозуміло, проте коли київська зала склалася в майже ідеальний хор на три голоси, в деякого просто щелепа відпала... І це жодним чином не було «постановкою» від ор-

ДИСКОГРАФІЯ

Sorrow Is Not Forever, 1994

Paper Music, 1995

ганізаторів: іноді хтось просто знає сценарій.

Є такий DVD під назвою Try It at Home – мається на увазі гра з ідіомою don't try it at home (не намагайтеся це зробити самі), коли по телевізору показують якісь карколомні трюки. Це півгодинне відео – просто розповідь про те, як МакФеррін пересувається залом й спілкується з аудиторією, співає з ними пісень, які вигадуються на місці, брутально ходить по кріслах тощо. В Києві значна частина слухачів, звісно, розуміла його жарти, але мовний бар'єр усе одно заважав невимушеності. Він кликав публіку на сцену, як завжди: тут був й імпрізований хор-хоровод із глядачів, і люди, які присідали до нього на краєчок сцени. Й хоча з ситуації можна вичавити купу цинічного сміху, ти чомусь усе сприймаєш позитивно. А замість заспівати на біс він просто влаштував спонтанну прес-конференцію зі слухачами. Я більше не дивитимуся DVD Мак-

Ферріна – вони класні, але не відбивають і краплі всього кайфу, абсурду та відвертої розваги наживо. Сценка з київського концерту:

«Привіт, дівчино. Що співатимемо?» – «Шо-шо?» – «Що ти хочеш заспівати?» – «Не поняла, але ай вонт ту донт воррі бі хеппі». (Боббі на певному етапі співу): «Стоп-стоп – тут уже час співати куплет зі словами». – «Шо-шо?» – «Та нічого, поїхали далі»...

– Навіть коли до тебе на сцену виходить людина, позбавлена слуху, й не влучає в ноти та не розуміє тональності, ти маєш зробити так, аби все було весело, й вона в жодному разі не пішла зі сцени присоромленою. Ти можеш їй допомогти та підіграти, й вона ніколи не повинна бути засміяною. Ніколи. Це було б просто нечесно. Я дуже-дуже це люблю – співати з людьми. Тут завжди є несподіванки.

У. Т.: До вас на сцену вийшла дівчина й цілком вправно заспівала українську народну пісню, а вам вистачило секунд двадцять (Боббі сміється), аби підхопити й зрозуміти її загальну ідею та гармонію...

– Ти просто маєш слухати й розуміти природу та зміст музики. Тож у цьому випадку я був її учнем. Хочу мати записи українського співу. Можливо, колись би скористався ними.

У. Т.: А звідки ви берете матеріал для співу?

– Звідусіль. Із музикантів, яких чую по світу, з того, що чую навколо.

**ІНВЕНЦІЯ ДРУГА
З ПОЛОВИНОЮ. ПРОМІЖНА**

У Боббі МакФерріна на сцені є небагато допоміжних засобів, але трохи більше, ніж здається. Вже зга-

дувані мікрофон, стілець, по якому він іноді барабанить, і, звісно, публіка та запрошені гості. Ще – очевидні «примочки» та фільтри для голосу: ділей та хол, а також гармонайзер, що додає низьких частот голосові, коли той «падає» в басовий регістр. Також на сцені розташовано багато контрольних колонок-моніторів – для ідеального шоу потрібен максимальний контроль. Попри всю зовнішню простоту ідеї, за МакФерріном стоїть велика індустрія, в якій задіяно чимало людей – у артиста, котрий має багато кілограмів заліза, вкритого золотом (узяти хоча б 10 статуеток Grammy), інакше й не може бути.

На сцену виносять ще один стілець і виходить рожевошокий хлопчак із баяном. «Ой, а ти хто такий?» – Німа пауза. Це акордеоніст Олександр Хрустевич – феноменальний хлопець: нещодавно він приніс свої роздруковані імейли до однієї моєї подружки, а там – запрошення до Карнегі-Холлу, класичного фестивалю в Ньюпорті та ще низка першокласних пропозицій. А він просто не розуміє англійської. Але ж прекрасно знає й що таке форте, й що таке піанісимо. Для виконання з ним МакФеррін обрав твір німецького композитора Йоганна Пachelbеля. Другий місцевий спеціальний гість – гітарист Енвер Ізмайлов. Він теж кепсько розмовляє англійською, хоча знаний у всьому світі. Виконав дві теми просто неочікувано вдало, бо ж Ізмайлов не джазовий музикант за своєю суттю.

ІВЕНЦІЯ ТРЕТЯ. ОСТАННЯ

Олексій Коган і компанія стоять в очікуванні Боббі МакФерріна. Він надає перевагу телефонним та інтернет-інтерв'ю, і його можна зрозуміти. Тому тепер «до тіла» допущені лише двоє журналістів: я й Віктор Віннер, фотограф Юрій Руднев та, власне, Коган – обличчя компанії Jazz in Kiev. Коган розповідає, що коли оголошував початок концерту, хвилювався, ніби вперше. Окрім хвилювання та радості в організаторів була ще одна турбота – як у залі розмістити всіх охочих: квитки безпрецедентно й «до дна» розпродали ще за тиждень до концерту. В

ДИСКОГРАФІЯ

Bang! Zoom, 1996

The Mozart Sessions (спільно з Чіком Коріа), 1996

Circlesongs, 1997

Mouth Music, 2001

Beyond Words, 2003

БІОГРАФІЧНА НОТА

Роберт «Боббі» МакФеррін

Народився 1950 року в Нью-Йорку в родині оперного баритона Роберта МакФерріна та співачки Сарі Купер. З дитинства захоплювався музикою: спочатку грав на кларнеті, згодом основним інструментом обрав фортепіано. Після навчання у школі вступив до Каліфорнійського державного університету.

1977 р. – дебютував як вокаліст у складі колективу Astral Projection з Нового Орлеану.

1980–1981рр. – виступи на фестивалях Playboy Jazz Festival та Kool Jazz, де МакФеррін здобув перше публічне визнання.

1982 р. – дебютна платівка під назвою Bobby McFerrin потрапила на верхівки джазових чартів. Наступний альбом The Voice став першим джазовим вокальним диском, записаним а капела – без жодного музичного інструмента.

1988 р. – збірка Simple Pleasures отримала статус мультиплатинового альбому.

У **1990-х** МакФеррін виступав як диригент із різними оркестрами світового рівня (симфонічні колективи Монреалю, Мюнхена, Роттердама, Лондона, Відня тощо).

2008 р. – представив у Карнегі-Холл свою вокальну оперу-імпровазію Bobble.

Когана дзвонить телефон – МакФеррін запрошує нас до себе. В готельному номері зустрічає босоніж, у джинсах та кофті – майже так само, як і на сцені. Він відпочиває, п'є чай. Ми дещо обмежені в часі, адже виконавця ще чекає прийом у посла США в Україні. Помітно, що МакФеррін не дуже розуміє, навіщо цей прийом на його честь, і не знає, що саме там треба говорити. Він тримає певну, правильну дистанцію, але не дивиться на тебе зверху й відповідає на будь-які запитання. Єдине, на що музикант не зміг відповісти: «Яке запитання вам досі так і не поставили, а ви на нього чекали?» Він не хоче філософствувати – МакФеррін просто п'є чай. Чай скінчився. І ти не хочеш брати в нього інтерв'ю – просто хочеш трохи поговорити... ■

Україна в кінодеталях

На моє режисерське бачення вплинула «Земля» Олександра Довженка

Автор:
Міхаль
Боганім,
режисер

Французька режисерка єврейського походження Міхаль Боганім готується знімати стрічку «Земля забуття» про долю української жінки на тлі Чорнобильської катастрофи. Головну роль у фільмі зіграє Ольга Куриленко, в проєкті також братимуть участь українські актори. Боганім зняла чотири стрічки, що були представлені на престижних міжнародних фестивалях (Каннський, Берлінський, «Санденс»).

Коли я приїхала до Києва з фільмом «Одеса, Одеса», зрозуміла, наскільки близько від української столиці розташований Чорнобиль. Мене зацікавила тема цієї трагедії, і я почала час від часу приїздити на береги Прип'яті. Була там кілька разів, і мене вразила сама зона лиха, а найбільше приголомшило те, що там досі живуть люди і їхній побут в умовах такого довкілля. Тому в мене виникла ідея створити фільм на основі подій Чорнобильської катастрофи. Поки я не маю права розповідати подробиці майбутньої стрічки, можу сказати, що сюжет обертається не лише довкола страшного радіаційного вибуху й забруднення, – це все буде радше тлом, де розгортається історія становлення жінки, яку зіграє актриса українського походження Ольга Куриленко. Ще достоту не знаю, яким саме буде жанр цього фільму, адже знімальний процес можна порівняти з появою на світ дитини, – як не вгадує її стать і зовнішність, завжди можливі несподіванки. Попередньо планую, що це буде драма. По суті це мій дебют у повнометражному ігровому кіно, хоча стрічку «Одеса, Одеса» можна назвати документально-ігровим фільмом, адже він містив виразну художню складову, там багато метафор. До речі, моя перша стрічка «Пил» була вперше представлена на київському кінофестивалі «Молодість» кілька років тому й здобула нагороду в номінації «найкращий студентський фільм». Тож кінематографічно я вже тричі пов'язана з Україною.

Як кінорежисер я не прагну занурюватися в дидактику – неодмінно доносити людям певний чіткий меседж. Здебільшого в мене виникає якась надокучлива ідея, що її хочеться втілити в життя. Це часто пов'язано з певним місцем, яке мені кортить показати глядачам, чи з конкретним періодом, що мене цікавить. Утім, цей часопростір завжди прив'язаний до людей і розкривається саме через їх зображення. Я переглянула чимало російських і українських стрічок у перекладі французькою, й вони значно вплинули на моє режисерське бачення. Зокрема «Земля» Олександра Довженка – вважаю, що це чудовий фільм! Бачу, що зараз, на жаль, в Україні кіно

майже не знімають, важко знайти нові українські стрічки й сформувати враження про сучасний кінематограф вашої країни. Коли я знімала на Одеській кіностудії, була здивована старим обладнанням ще з часів Сергея Ейзенштейна. Мені важко порадити щось у цій ситуації, залишається хіба шкодувати та побажати вам якнайшвидше вийти з цього кінематографічного вакууму. Наприклад, у Франції, де я жила й виховувалася, кіно є одним із пріоритетів у культурі, там цим напрямком серйозно опікується держава, тому в режисерів є величезний вибір сюжетів і жанрів, є повна свобода для творчості. Й ця суттєва державна підтримка дозволяє розвивати авторське кіно, а не тільки гнатися за комерцією й видовищем. Я народилася й училася в Ізраїлі, тож можу сказати, що й там зараз бурхливо розвивається незалежне кіно, з'являються нові імена, стрічки, які можна часто побачити й на міжнародних фестивалях. І це все відбувається незважаючи на менше порівняно з Францією фінансування кінематографа з боку держави. Останнім часом поміж ізраїльських стрічок багато картин соціального спрямування – таке кіно наразі є доволі актуальним для молодих режисерів.

Сподіваюсь, українська тема в кіно, яка мене так цікавить, не залишить нікого байдужим. Хоча я була тут неодноразово, проте й далі відкриваю для себе Україну. Пам'ятаю свої враження від Потьомкінських сходів, які зобразив у своєму легендарному фільмі Сергій Ейзенштейн. Коли я вчилася на кінофакультеті, студенти

**ЯК КІНОРЕЖИСЕР Я НЕ ПРАГНУ
ЗАНУРЮВАТИСЯ В ДИДАКТИКУ.
МЕНІ ВАЖЛИВО ПОКАЗАТИ ПЕВНЕ
МІСЦЕ ЧИ КОНКРЕТНИЙ ПЕРІОД
ЧЕРЕЗ ЗОБРАЖЕННЯ ЛЮДЕЙ**

дивилися стрічку «Броненосець Потьомкін», і кадр зі сходами, якими котиться дитячий візочок, закарбувався як міф, а тут я їх побачила живо. Також незабутні враження залишили зйомки одеських євреїв – їхнє сприйняття життя, гумор, загальна самобутня атмосфера. Мені здається, що це «раритетний» світ, він зникає, тому мені важливо зафіксувати його останні прояви. А точкою відліку для пізнання цього світу для мене стали оповідання Ісаака Бабеля. Читаючи його твори, впіймала себе на думці, що хочу зняти фільм про Одесу. Так почався мій кінематографічний зв'язок із Україною, який триває й донині. ■

З 12 по 19 лютого чекаємо Вас на таких заходах у Книгарнях «Є»

К Н И Г А Р Н Я

У Києві (вул. Лисенка, 3):

12 лютого о 18.00 – презентація збірки віршів Олександра Афоніна «А я залишаюся в літі...».

13 лютого о 12.00 – дитячі читання: Іван Андрусак презентує книжки «М'яке і пухнасте» та «Хто боїться Зайчиків» і грається з малечою в Дибайлів.

16 лютого о 18.00 – презентація книжок Олександра Макарова «Курс юного антиквара» та «Монети з дідусевої скриньки».

18 лютого о 15.30 – відкрита лекція британського журналіста, автора світового бестселера «Нова холодна війна: як Кремль загрожує і Росії, і Заходу» Едварда Лукаса (англійською мовою).

18 лютого о 18.30 – зустріч із Едвардом Лукасом.

У Києві (вул. Спаська, 5):

16 лютого о 18.00 – презентація Українського театрального порталу.

17 лютого о 18.00 – презентація нової книжки Степана Процюка «Аналіз крові».

У Львові (просп. Свободи, 7):

13 лютого о 13.00 – майстер-клас від Школи риторики й ораторства Ірини Снітинської «Агрус».

16 лютого о 19.00 – відкрита лекція «Лікбез зі створення сайтів та їх розкрутки». Проводить веб-розробник Анатоль Кукула (студія Kukula-Vision).

18 лютого о 18.00 – чеський вечір у Кіноклубі «Є».

У Харкові (вул. Сумська, 3):

12 лютого о 18.00 – міжнародний освітній проект Crazy skills matter від молодіжної організації AIESEC запрошує на унікальний тренінг-презентацію від Асеназії Тсіни (Греція).

15 лютого о 18.00 – літпроект «Slova.notu&visio: Ефект Присутності»: музика, поезія та інсталяції. Автори: Сергій Онищенко (Харків), Ігор Сас (Київ), Одислав Німай (Тернопіль), Катя Ілінова (Харків). Упродовж вечора чаювання і солодощі від Школи вегетеріанської кухні.

16 лютого о 18.00 – творче засідання українського культурно-мовного центру «Апостроф».

19 лютого о 17.00 – мистецькі шашки. Мегатурнір із шашок між усіма охочими відвідувачами книгарні на дошці завбільшки 3 на 3 метри. Шашками слугуватимуть книжки та CD.

В Івано-Франківську (вул. Незалежності, 31):

14 лютого о 19.00 – романтичний музичний вечір до дня Св. Валентина.

17 лютого о 19.00 – показ фільму Квентіна Тарантіно «Вбити Білла. Частина 1».

18 лютого о 18.00 – літературний вечір «STOP-наркотик!».

19 лютого о 18.00 – музична вечірка, присвячена творчості гурту Red Hot Chili Peppers. Виступатимуть гурти «Один», «Інший світ», «Джета», «Дикий собака Дінго».

Із повним переліком заходів та його можливими змінами Ви можете ознайомитися в Книгарні «Є» у Вашому місті або на сайті www.book-ye.com.ua.

Ісус, Дісней, Парнас

Історія масової культури за версією режисера Террі Гільяма

У 1978 році полковник американської армії Джим Ченон заснував секретний військовий підрозділ під назвою «Перший батальйон Землі» (його історія лягла в основу фільму «Бойовий гіпноз для кіз»), завданням якого була розробка альтернативних способів боротьби з ворогом за допомогою сили думки. Своїми попередниками Ченон вважав «великих імаджинаріїв людства Ісуса Христа та Волта Діснея» – здавалося б, у межах одного канону досить несподіване поєднання. Проте повністю виправдане з погляду Голлівуда. На користь чого свідчить, зокрема, новий фільм режисера Террі Гільяма «Імаджинаріум доктора Парнаса» (The Imaginarium of Doctor Parnassus), де цілком у душі полковника Ченона Ісуса та Діснея поєднано вже в одному персонажі – останньому «великому фантазері» людства докторі Парнасі.

Місія Гільямового Парнаса (Крістофер Пламер) полягає в тому, щоб розповідати історії. Його вік вимірюється тисячоліттями – свого часу він виторгував у диявола (Том Вейтс) безсмертя. Колись Парнас постійно оповідав одну «велику

«Імаджинаріум доктора Парнаса». У кінотеатрах України з 4 лютого

історію» і вірив, що від неї безпосередньо залежить існування світу. Потім йому довелося змиритися з фактом, що таких історій як мінімум кілька. Зрештою, перед глядачем Парнас з'являється в сучасному Лондоні, де його діяльність уже обмежується тим, щоб продавати перехожим короточасні путівки у світ їхніх мрій. Знаменитий своєю багатою уявою ексцентричний американський режисер Тері Гільям демонструє, що мрії в сучасних людей банальні й переважно обмежені пропозиціями ринку. За таких умов функція Парнаса, як, вочевидь, і сучасного кінематографа, зводиться здебільшого

Анонси

12, 13 лютого, 19.00

«Поки мама не прийшла»

Молодий театр (Київ, вул. Прорізна, 17)

Спільну українсько-французьку виставу на основі популярної п'єси «Доки смерть не розлучить нас» сучасного драматурга Ремі Де Воса буде поставлено в Україні вперше. Сюжет із нотками чорного гумору повертає героя додому на похорон бабусі, до покинутих десять років тому матері й нареченої. За словами режисера, «мандрівного скомороха» із Франції Крістофа Фьотріє, глядач розмірковуватиме над, здавалося б, простими і водночас дуже складними питаннями: «Чи існує кохання?», «Де воно?» і «Про що ми говоримо, коли розмірковуємо про любов?»

12–14 лютого

«Лютий/Февраль»

Планетарій імені Гагаріна, Центр імені Мейєрхольда, Ляльковий театр (Херсон)

Театральний фестиваль присвячено режисерові Всеволодові Мейєрхольду, який і народився, і був розстріляний у лютому. Задуманий як фестиваль режисерських дебютів, «Лютий/Февраль» містить у своїй програмі кінопокази, круглі столи та обговорення. Цього року предметом дискусій стане значення документа у театрі. Поміж учасників і гостей фестивалю – Центр ім. В. Мейєрхольда (Херсон), Авторський театр «Котелок» (Харків), «Театр у кошику» (Львів).

3 12 лютого

Виставка ікон

Музей Івана Гончара (Київ, вул. Івана Мазепи, 29)

30 підсвічених ліхтариками експонатів у напівтемному приміщенні, що символізує духовні пошуки у смертному матеріальному світі, – Per aspera ad astrum («Крізь терни до зірок»). Різні техніки, авторські інтерпретації прийомів українських та зарубіжних шкіл знайшли своє відображення в іконі-тондо (коло) «Христос – Ангел Великої Ради», триптиху «Благорозумний розбійник», іконі «Богородиця Цілителька» та інших творах миколаївських майстрів. Організатори прагнуть показати, що ікона – це не окультно-декоративний предмет інтер'єру, а крок на шляху до Бога.

КНИГА

Під мікроскопом

Молода й успішна менеджерка та не менш юний і соціально реалізований кухар – поява цих персонажів книжки одразу сигналізує, що любовної лінії не бракуватиме. Амбітне подружжя на додачу ще й амбівалентне – попри показову подібність (їхні імена різняться флексією – Сарон і Сарона, вони були однокласниками, а їхні мами товаришували) родина й досі не розібралася з почуттями. Авторка повісті відправляє головних героїв до лісового готелю й поселяє їх нарізно. А ще наділяє їх правом писати одне одному листи, щоб перевірити на міцність тарзанку поміж їхніми «берегами». Листи, особливо написані від руки, підступна річ, вони під'юджують передати через папір усі таємниці і водночас роззброюють щирістю.

Вважають, твір удався, коли після прочитання письменницьких рефлексій виникає переконання, що автор писав саме «про тебе». Чтиво від Сняданко написано саме таким чином. Хтось знайде в «Комашиній тарзанці» чутливі моменти спільного життя молодят, хтось дражливі відносини на лінії «теща-зять», когось зачепить доля дитини циркачів, яку в дитбудинку не інакше, як «циганчук», не кликали. А ще – втрачену галицьку різноманітність, від румунського походження Сарони та її сестер із такими ж єврейськими іменами до австрійських коренів Сарона, який, на жаль, перейняв від бабусі лише кілька слів, а проте по-німецьки виразних. І все це емоційне різнобарв'я під однією палітуркою додатково урізноманітнюють оповідання.

до того, щоб надавати цим «пересічним» мріям захопливої форми за допомогою чарівливих спецефектів та вигадливої анімації. Щоправда, прекрасний світ приборканих фантазій не позбавлений і певної інтриги, котра (як і критичне повідомлення цього фільму) полягає в тому, що кожна навіяна квітучим маскультом мрія, виявляється, приховує дещо жадливе. Не випадково втіленням і водночас викриттям цієї утаємниченої правди є Тоні – персонаж Хіта Леджера, відомого передусім за роллю Джокера.

Олександра Киричук

Роман Кабачій

14 лютого, 18.00

«Город Рок'н'Ролла IV»

Кінотеатр «Мир»
(Дніпродзержинськ,
просп. Перемоги, 35)

Фестиваль об'єднав різні покоління сучасної української альтернативи. На сцені з'являться чотири молоді колективи, що пройшли відбір: Samati, «Фантом», «МайжеКолір», «Без Баяна». Також запрошені вже знані та популярні рок-виконавці. Поміж них етно-ф'южн-гурт «Вертеп», «Ново'Т&Со», що грає ритм-енд-блюз, рокабілі та неосвінг; група інтелектуальних позерів «Ступ(е)ни» зі своєю сумішшю фанку, року і джазу, поп-рок-гурт «Тайна Третьей Планети» та театральнотанцювальний драйв від гурту «Громадянин ТопинамБур».

16, 17 лютого, 19.30

ZubrOFFka & «Кіно Підлясса атакує!»

Кінотеатр «Жовтень»
(Київ, вул. Костянтинівська, 26)

Кияни матимуть змогу оцінити добірку фільмів – переможців Міжнародного фестивалю короткометражного кіно ZubrOFFka, що торік відбувся у Білостоку. Добірка містить вісім стрічок режисерів із Польщі, Росії, Іспанії, Франції тощо. Наступного дня кіномистецтво Північно-Східної Польщі популяризуватиме акція «Кіно Підлясса атакує!». До програми увійшли роботи різних авторів: від лауреатів польських фестивалів до тих, хто знімав картини тільки для своїх друзів.

17 лютого, 18.00

Презентація книжки

Книгарня «Є»
(Київ, вул. Спаська, 5)

«Аналіз крові» – нова книжка івано-франківського літератора Степана Процюка, відомого «подразника» в сучасній українській літературі. Його творчість не проходить не поміченою – Процюк піднімає непрості дражливі теми, що викликають або щирий захват, або відверте неприйняття. Автора цікавлять невротичні стани людини, він також намагається дослідити природу людських комплексів і найпарадоксальніших учинків. Процюк зізнається, що довгий час цікавився психоаналізом, який він називає «душезнавством».

Епіцентр коректності

До Умані хтось приїжджає, щоб відвідати дендропарк Софіївку, інші – вклонитися могилі єврейського віровчителя, а ще хтось – побачити місця, пов'язані з подіями Коліївщини

Автор:
Андрій
Кокотюха

Фото:
Макс Левін

Водій жовтого «Богдана» виявився неабияким шоуменом: одночасно запустив мотор і музику. Ми вирулювали на Одеську трасу під супровід групи «Лісопвал». Я попросив зробити тихіше, бо коли в автобусі діти, пісні, про перманентні втечі з зони треба хоча б приглушити. Та водій не почув мого прохання. Так, оглушений шансоном, мікроавтобус і добіг до Умані.

МАЛЕНЬКА ЕЛЛАДА

Щодня, особливо – у вихідні, до Умані їдуть, без перебільшення,

тисячі людей. Наші сусіди – хлопці, чию зовнішність прийнято міліцейською мовою визначати як кримінальну. З розмови мені стає зрозуміло: не кожен, у кого голе на голові, не голе підборіддя та золоті фікси в роті, може бути прототипом пісень «Лісопвалу». Насправді ці пасажирки – пересічні українські заробітчани родом із глухої провінції. Вони знімають десь у Києві куток (мешкають удесятьох на квартирі) й у свій вихідний катаються пам'ятними місцями Київщини, Чернігівщини, Черкащини та Житомирщини. Принаймні, в

Олександрійському парку, що в Білій Церкві, чернігівських Антонієвих печерах і Музеї космонавтики в Житомирі ці двоє, які всілися за мною, вже були.

Про парк «Софіївка» написано й сказано стільки, аби навіть у найзапеклішого домосіда чи апологета закордонних туристичних маршрутів виникло непереборне бажання подолати 210 км від Києва до Умані й глянути на це диво власними очима. Підтверджую – сюди справді треба їхати, й не раз, аби побачити копію того самого Критського лабіринту, де чигав на своїх жертв

СВЯТИНЯ. Рішенням облвиконкому могили цадика Нахмана включено до переліку пам'яток історії і культури, які знаходяться під охороною держави. Біля неї євреї звели центр хасидизму

бикоголовий Мінотавр, спуститися в похмурі царство Аїда за течією підземної річки, побачити печери й гроти та вислухати історії про красуню Софію Потоцьку, на честь якої тисячі українських кріпаків, мов давньогрецькі раби, натягали гори каміння й звели всю цю пишність.

Приємно, що тутешня інфраструктура вигідно відрізняється від загальноукраїнської культуротуристичної, тобто майже нульової. Наприклад, при в'їзді у дендрологічний парк стоїть готель-палац під назвою «Будинок творчості вчених», поселитися в якому можна без проблем, навіть коли у вас немає освіти, а є лише гроші. Хоча поїсти вже складніше – кав'ярень і ресторанів небагато.

Загалом «Софіївка», за моїми спостереженнями, дає роботу

майже сотні людей – це якщо не рахувати власне штатних працівників комплексу: екскурсоводів, науковців, обслуги. Крім них, на території парку розташували свої ятки приватні підприємці, котрі активно торгують традиційним ширпотребом: від вишиванок та жабок із декоративного каменю до чашок і тарелів із логотипами парку й міста Умані. Щоправда, частина сувенірних магнітів із українською символікою зроблена... в Китаї.

А ось хто справді вітчизняні бізнесмени, так це тітоньки пенсійного віку, які на власних двох між скульптурами грецьких богів розносять парковими алеями каву-чай і до чаю: вафельні тортики, печиво-горішки, іншу нехитру випічку.

При вході разом із квитком, що вартує для дорослого 12 грн, вам запропонують екскурсовода. А трохи згодом підкотить електромобіль, водій якого Сергій запросить зробити прогулянку з кінця в кінець парку за 10 грн.

І ще одна картинка, характерна для Центральної України. Інтелегентного вигляду музики в українському національному вбранні та брилях грають... джазові мелодії з репертуару оркестру Леоніда Утьосова.

МІНІ-ІЗРАЇЛЬ

Про те, що українська Умань – одне з міст на земній кулі, що його вважають релігійною святиною світового значення, я довівся не так давно. Мабуть, це справді соромно – не знати про існування в тебе під боком поховання рабина Нахмана, правнука рабина Баал Шем Това, який був фундатором хасидизму, ортодоксального єврейського релігійного руху. Моя приятелька, письменниця Лариса Денисенко, розповіла, наскільки була вражена, завітавши якимось у справах наприкінці вересня до Умані й побачивши в центрі міста величезну кількість хасидів. Саме на святкування єврейського Нового року вони з'їжджаються до своєї головної святині, аби помолитися в синагозі, збудованій на могилі цадика, та дістати духовне очищення.

Центр хасидизму розташований на вулиці імені Пушкіна. Як виявилось, ця вулиця та прилегла до неї Белінського, де компактно розселилися євреї, зовсім не-

ВАРТО ПОБАЧИТИ

Свято-Миколаївський собор (1812 рік) стоїть на місці, де колись був католицький костел, а ще раніше – дерев'яна православна церква. Розташований неподалік базару, який Тарас Шевченко згадує в поемі «Гайдамаки».

Дендропарк «Софіївка» – збудований на замовлення графа Потоцького «український Версаль». Численні гроти, водоспади, підземна річка Ажерон, острів Кохання й багато скульптур серед різноманітних рідкісних дерев.

Центр хасидизму, квартал «Міні-Ізраїль» на вулицях Пушкінській і Белінського поблизу могили єврейського віровчителя Нахмана.

400-літній дуб неподалік Китайської альтанки в західній частині дендропарку «Софіївка». Народні перекази свідчать, що під ним відпочивали провідники селянського повстання 1768 року Максим Залізняк та Іван Гонта

далеко від Софіївського парку. Проте заблукати в Умані все ж таки можна. Спробувавши розпитати дорогу, ми зіткнулися з досить дивною реакцією пересічних уманців. «Для чого вам?» – чулося у відповідь. Туди приїжджі масово шукають шлях хіба що наприкінці вересня.

Коли ж ми нарешті дісталися до вулиці Пушкіна, здивувалися. Вивіски на кіосках, оголошення на стінах та вказівні знаки («При пожежі дзвонити 101», «Кошерна їжа») написані двома мовами: нашою державною та мовою єврейської общини – івритом. До могили цадика гаволовам іншої віри або атеїстам краще не наближатися. Про це в переліку попереджень, поставленому при вході до святині, не сказано. Але в погляді, кинутому на нас бородатим наглядцем, таки прочитується засторога.

Зрештою, хасиди мають рацію, трепетно оберегаючи свою святиню від сторонніх. Проте, вже вийшовши з «маленького Ізраїлю» в «велику Україну», ми зрозуміли, що таке сусідство не просте як для хасидів, так і для переважної більшості уманців. І наскільки ця тема взагалі делікатна.

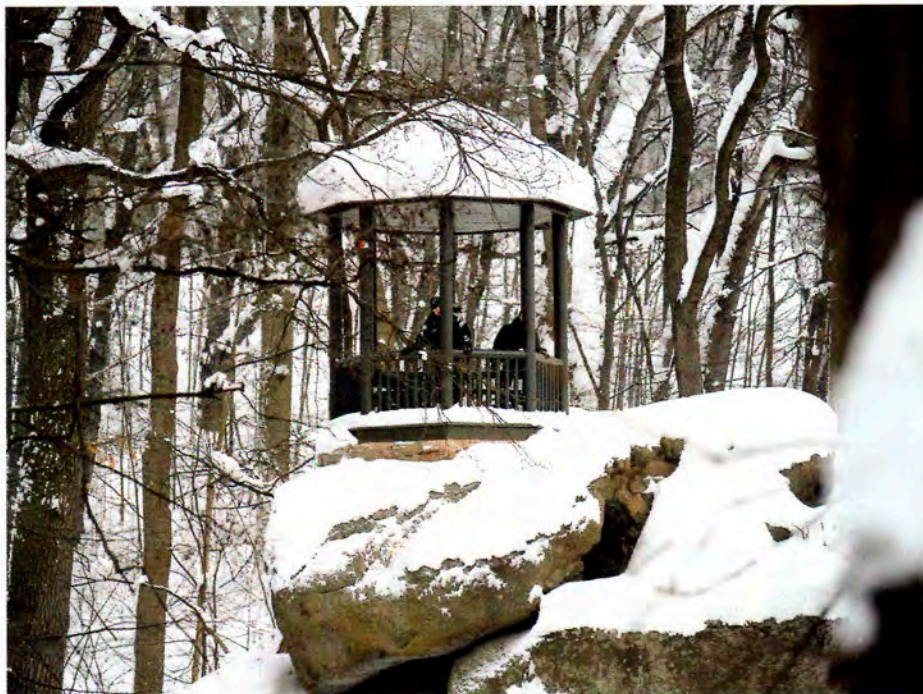
МІЖ ДВОХ СВІТІВ

Хоча щорічне багатотисячне хасидське паломництво трохи днервє міліцію й мешканців, та спалахів ворожнечі на національному чи релігійному ґрунті в Умані не фіксується, й фактів воявничого антисемітизму тут, у краю Коліївщини, немає. Може навіть скластися враження – й «Софіївка», відомий на весь світ парк, і головна святиня світового хасидизму повинні приносити містечку, мешканці якого отримують невеликі зарплати, чималу славу і, що дуже важливо, гроші. Однак дендрологічний парк, який за рік пропускає через себе до півмільйона туристів, місцеві жителі люблять. А вулицю Пушкіна та прилегли до неї провулки лише терплять, хоча щороку тут збираються майже 20 тис. хасидів із 25 країн світу й тим самим роблять Умань містом справді світового значення.

Українська сторона ще на початку 2008 року повідомила, що поховання хасидського віровчителя буде визнано части-

УМАНСЬКИЙ
ВЕРСАЛЬ.
Взимку
«Софіївка»
найменше
завантажена
відвідувачами,
але цікава
за будь-якої
пори року

МІЖ БУРУЛЬ.
Чисельні
печери, гроти
і водоспади
дендропарку
взимку
виглядають ще
дивніше

ЧЕКАЮТЬ ПАЛОМНИКІВ.
На вулиці Пушкіна біля готелю «Шаарей Ціон», збудованого спеціально для хасидів на їхні кошти, багатолюдно тільки у вересні – на єврейський Новий рік

Україна за кількістю єврейських святинь займає **2-ге місце** у світі після Ізраїлю

КОЗАЦЬКИЙ ГАРТ.
Щоб здоров'я було як криця свяченого ножа, уманчани моржують на Верхньому ставку «Софіївки» неподалік острова Кохання

ЯК ДОЇХАТИ, ДЕ ЗУПИНІТИСЯ

Від центрального залізничного вокзалу Києва щогодини йде маршрутка. Доїжджає за три години. Приймають готелі «Умань», Будинок творчості вчених, або ж готель «Софіївка». Місцеві мешканці також хочуть здадуть помешкання в короткотермінову оренду.

ною нашої національно-культурної спадщини, та канцелярія прем'єр-міністра Ізраїлю Ехуда Ольмерта давно має намір перенести могилу уманського цадика Нахмана до Єрусалима. Хоча кажуть, що більшість хасидів виступає проти цієї ініціативи. Свого часу знавець єврейської релігії Сіван Рахав-Меїр зазначив: «Українці не хочуть втрачати таку важливу туристичну перлину».

Однак євреї, обслуговуючи інфраструктуру хасидської громади, зазвичай обходяться власними силами, не потребує багато послуг від уманців. Вони збудували тут шикарний готель «Шаарей Ціон», закупили чимало квартир, а в дні прощі встановлюють військові намети на десятки мешканців кожний.

Таким чином, їхнє компактно поселення має неофіційний статус «анклаву в державі». В мене склалося враження: на тих, хто оселився довкола могили цадика, не має великого впливу навіть Уманська міська державна адміністрація. Торік на святкування хасидського нового року до могили Нахмана з'їхалося понад 20 тис. паломників – це чверть населення Умані. Українське МВС додатково відряджає сюди на час святкувань кількасот міліціонерів, їм на допомогу приїжджають і поліцейанти з Ізраїлю.

«ГОНТО! ОЦЕ ТВОЇ ДІТИ»

Хмизу в вогонь підкидає питання про пам'ятник в Умані Іванові Гонті та Максимові За-

лізняку. Майже 250 років тому вони стали на чолі народного повстання, яке в історію України ввійшло як Коліївщина – Тарас Шевченко описав його в романтико-драматичній поемі «Гайдамаки». Історія свідчить: народ Правобережної України повстав тоді проти нестерпного іноземного гніту, який для нього уособлювали польська шляхта і єврейська громада. Зокрема винищення повстанцями уманських поляків та євреїв отримало назву «уманська різня».

Після того, як Коліївщину придушили царські війська, місто Умань у буквальному розумінні вставало з руїн. Пам'ять про Коліївщину й понині жодним указом не вшановують, на державному рівні не відзначають. Хоча в народі – не забувають.

За чутками, вперше ідею спорудити в Умані монумент Гонті й Залізняка висловив перший секретар ЦК КПУ Петро Шелест, згодом відсторонений від роботи кремлівським автократом Леонідом Брежнєвим нібито за український націоналізм. Питання про пам'ятник мусується вже понад 40 років. Місцева влада Умані з цього приводу виявляти ініціативу не поспішає, хоча неофіційно таке бажання висловлює чимало уманців. А герб міста давно прикрашає озброєний лицар зі списом.

Однак добре, що до цього часу Умань залишається місцем, де панує нехай вимушена, та все ж таки вкрай необхідна тут політкоректність. ■

Життя одне. Живи!

Феєрія

мандрів

Туризм. Відпочинок. Експресії. Авіаквитки.
Україна. Європа. Увесь світ!

м. Київ, вул. Гайцана, 8/9, ☎ Арсенальна
тел.: (044) 501 01 82/83, 583 05 20
www.feerie.com.ua

ТУРИСТИЧНА ФІРМА **Феєрія** МРЕЖА ТУРИСТИЧНИХ АГЕНЦІЙ **Феєрія мандрів**

МІЛ. ДІЛАН АВ № 020121 від 14.02.2006

ЗОМБЛЕНД

П'ять років тому важко було уявити, що Лідер Федорович залишиться на політичній арені. Думалося, цей політичний труп поляже собі на сонці на острові Тенерифе чи Крит, а до нових президентських виборів Партія регіонів підготує нового лідера – з ідеальнішою біографією та без поразки в анамнезі. А зараз мені згадується актор Євгеній Міронов, який у п'єсі «Номер 13» Рея Куні бігає по сцені та шоковано повторює: «ОН ВОССТАЛ!» Утім, президентська каденція в Україні – це саме те, що може перетворити на політичний труп навіть політичного зомбі. ■■

Вікторія Герасимчук

ВИБІР МІХАЛИЧА

Над виборчою дільницею яскраво світило сонце, засліплюючи відблисками від льодяного дзеркала перед входом. Два дідусі – один із паличкою, другий із «кравчучкою» – потихеньку чалапали до дверей. Подивившись один на одного, вони синхронно кивнули головами. «Зі святом, Міхалич», – привітався старий, що з дрючком. Другий хотів відповісти, та раптом послизнувся й упав. Важко піднявшись, він почваляв геть. «Міхалич, ти куди?» – з подивом крикнув йому вслід дід. «Я все життя голосував, жодних виборів не пропустив. А тепер вони навіть дороги прибрати не можуть. Лайна їм на лопаті, а не мій голос», – спокійно відповів Міхалич. ■■

Богдан Буткевич

АМЕБА ЗВИЧАЙНА

Закінчилися ще одні вибори! Все в принципі круто – волевиявлення й тому подібне... Вибрали те, що заслуговуємо, але в усіх якийсь присмак у роті, можливо, через те що ми вибираємо з двох зол менше, замість того, щоб не вибирати зла зовсім, може, тому в багатьох утомлені очі й надія, що власні проблеми вирішить хтось, навіть не важливо хто, нехай це буде людина з клейнодами або з німбом над головою, або з довгим хвостом та рогами. Найголовніше, щоб це був хтось, а не я! І зараз думаю, якщо в наступних президентських перегонях братиме участь амеба звичайна чи інфузорія туфелька – вони обов'язково переможуть. ■■

Андрій Ермоленко

Жанна Безп'ятчук

Олена Чекан

Ігор Кручик

ПИЛ

Пил асоціюється з застиглим і багатшаровим часом або з безчассям, його зупинкою. Є безліч мізантропічних теорій про людину як мізерну й неспроможну вплинути на всесвітобудову пилинку. На чергових виборах ми всі маємо внутрішній вибір між самопочуттям пилинки, неспроможної нічого змінити, й центром та мірилом буття, вчинки якого визначають долю цього світу. Є також різні проміжні варіанти. Кому що до вподоби. Але результати виборів у нашій країні, які ступають потім у твої двері, гіпотетично посилюють або ідентичність пилинки, або ідентичність мірила. Або нічого не змінюють. Цього разу – пил, пил, пил. Ідентичність пилинки знову актуальна. ■■

НАВПІЛ

Не секрет, що демократична політика будується на терпінні, компромісах, повазі до опонентів. На виборчій дільниці відразу після голосування Віктор Янукович звернувся до народу російською. Ранком у понеділок, не дочекавшись остаточного підрахунку голосів, він оголосив про свою перемогу теж російською. Зневага до закону країни, яку хоче очолити, зневага до тієї половини, яка проголосувала проти нього. Знову поділена країна: Схід–Південь та Захід–Центр. Хто б не прийшов до влади, на нього чекає зруйнована економіка й криза, яка ще посправжньому не торкнулась України. Хто б не прийшов, першочергове завдання – об'єднання. А воно починається з поваги. ■■

МОМЕНТ ФОБІЇ

Проїжджаючи якийсь райцентр, помітив у вікно церкву. Перехрестився, щоб щастило у відрядженні. Потім мене пересмикнуло: а раптом храм якоїсь не тієї конфесії? Може, там жвавий чорношкірий пастор каже нашим Марусям і Тарасам: «Дьїти маї, Бог любіт вас!» Так наче їм про це їхні бабусі не розповідали. Гамірно. Дослухався – попутниці торочать: «А батюшка там такий молодий, красивий – як дівочка». Я збентежився вже з іншого приводу: раптом сучасний український священник – гомосексуаліст? Ганьба... А тоді перелякався ще й за себе: невже оце я став гомофобом і ксенофобом, ненавиджу чорношкірих і голубих? Біло-червоних і синьо-білих? Ні, з усіма треба якось жити. Шукати порозуміння, толерувати – вони ж мене терплять. ■■

WWW.FLYUIA.COM

Шлях до серця Євразії

Київ— Алмати

З 11 березня двічі
на тиждень

Безкоштовно:

- Багаж (до 40 кг)
- Харчування на борту
- Он-лайн бронювання
- Он-лайн реєстрація на рейс
- Можливість вибору місць у салоні
- Участь у програмі Панорама Клуб

☎ 8 044 581 50 50 ☎ 566 МТС, КИЇВСТАР,
LIFE.), VEELINE

МТС - згідно з тарифним пакетом як дзвінок на міський телефон/ Київстар та Life) - 1 грн за хвилину/ Veeline - 0,95 грн за хвилину,
Ліцензія МАУ ДАА № 368673 серія АВ від 20.02.2009 р.

MAU

НАЙГОЛОВНІШЕ ЗА ТИЖДЕНЬ
ТЕ, ЩО ВАРТЕ ЕФІРУ

21:00
ЩОНЕДІЛІ

ЧАС

ПІДСУМКИ

з Тетяною Даниленко

5